

ERDÉLYI MAGYARSÁG

XI. ÉVFOLYAM
2000. JÚLIUS, AUGUSZ-
TUS, SZEPTEMBER

1000 éves álom

A külhoni
állampolgárságról

Szomszédságban
a Délvidéken

Írók az Únióért

Szolyvai Krónika

43

Európa cirkusporonján tépi egymást a magyar... Ha valahol veszekedéstől hangos a ház, az utca, legszívesebben továbbállnánk. Szomorú, ha a világ magyarságát elvben összefogó központból, az MVSZ-ből hallatszik ki túl házon, hazán a vádaskodás, a botrány. Lehet – gondoltam – nem tudják mit cselekednek. Bár az is megfordult a fejemben, hogy az ilyen hangoskodásnak, diverzió íze van – de inkább elhessegettem e csúnya gondolatokat. Viták, csatározások a legkülönbözőbb okok mián más országokban, földrészekben is vannak, de felnőtt és magára valamit adó nemzeteknél a belső egyenlenség együtt jár a külső egységgel!

Nem így magyarföldön, Csonkahazában és azon kívül!

1956-ban egyszerű volt a helyzet. Akkor (utoljára) igazi nemzetként mutatkoztunk meg: **“aki magyar velünk tart”** a megszállók és hazai helytartóik ellen, a függetlenségért, a demokráciáért. A tör-

ténelem nem kreált még nekünk magyaroknak balsorsot eleget? Hisz 1920 óta nekünk minden jelen, egy összesűrűsödött jelen, mert még nem múlt el semmi, ami létünk alapvető kérdéseinek megoldatlanságát illeti. Éppen ezért is szólította fel a nemzeti oldalt fiatal politológus kortársunk, Borbély Zsolt Attila az Erdélyi Naplóban: itt az idő az egység megteremtésére!

Itt és most, amikor a fent említett történelmi körülmények mellé a magyarság mély válsága párosul – Ilódi Sándor és mások évek óta hiába akarták, akarják felrázni aggódva a nemzetet, újabban felelős választott vezetőit – nem az a fontos, hogy a haverjeinket helyezzünk pozíciókba, hanem a hely, a feladat kell kiválassza a megfelelő embert. A történet nem arról szól, hogy körtelefent adunk le: “van egy államtitkári állás, van-e valami jó ismerősöd erre”, hanem arról: ki erre a legalkalmasabb ember.

Ezért van szükség az értelmiségi kataszterre, hogy az ég szerelmére ne fordulhasson elő, hogy ha nagykövetnek kell kiküldeni valakit Polinéziába vagy Katangába, akkor nem azt küldik aki húsz éve ismeri őket, nyelvüket, kultúrájukat, személyi kapcsolatait van, hanem valami megbízható ... elvtársat akartam mondani... Az nem elég ugyanis, ha nem egy volt elvtársról van szó, ha a módszerek azonosak.

A két háború között – az értelmiség még tudta a hiátusát, hogy a hazáért, nemzetért áldozatot kell hozni. “Kis pénz, kis foci, nagy pénz nagy foci” – mondták az ántivilágban. Ma ez így hangzana, hogy “Kis pénz kis hazaszeretet, nagy pénz nagy hazaszeretet”, s a hazát a legkülönbözőbb módon lehet árujni. Nemcsak a nemzeti vagyon 80 %-ának külföldi kézre juttatásával. Lehet a haverok, rokonság, retye-rutya menedzselésével, s lehet közönnyel, balfácánsággal is.

Önhibáján kívül, de jelen pillanatban: a politikai elit nincs a helyzet magaslátán.

Önhibáján kívül, mert 1945 után még csonkább lett az addigi csonka magyar társadalom, azzal, hogy eltűntették a teljes középosztályt: hivatalnokokat, értelmiséget, tisztí kart, polgárságot, módosabb földműveseket. A preferált társadalmi osztályokká a kispolgárság, a szegényparasztság, a lumpen lett, a politikai vezetés pedig 1945-1989 között a nemzetellenes erők kezébe került.

1989-re úgy kell emlékezzünk, mint az elszalasztott lehetőségek kezdetére. Itthon és a határon kívül egyaránt. Nemcsak a határon kívül élő magyarság képviselői szerveit szállták meg a posztkommunisták, kollaboránsok, posztkollaboránsok, hanem itthon is. Az új polgár műveletlen, az új értelmiség gyáva, gyér műveltségű és görcsös – kevés kivételtől eltekintve, akiket a peremre szorítottak ki, ne legyen más minta rajtuk kívül.

Az erdélyi állapotokról, közérkölsről szoktuk mondogatni, hogy Nagyváradig kúszott a Balkán. Ami a Csonka-

hazát illeti, még ha valaki nem is volt soha tagja a kommunista pártnak, a terrorista, tömeggyilkos, hagyománytipró, nemzetellenes bolsevik szellem hatása alól akkor sem lehetett kitérni. Az alapokat a hagyománytisztelő, a múlt ismerete, a folytonosság fenntartása a nemzedékek között, az teremti meg. E nélkül, olyan az ember – több generációról van szó! – mint a ház alap nélkül. Összedől. Emiatt is hiányzik az a felelős vezető réteg, amely a számára a nemzet alapvető létkérdéseinek megoldása, mint például a Kárpát-medence egységének helyreállítása a magyarság szociális, erkölcsi egészségbeli stabilizálása stb. mindennél előrébb való.

Olyan politikai elitre van tehát szükség, aki számára Márai Sándor szavaival:

“Mindegy, kik beszélnek a hazád nevében? Mindegy az is, mit mondanak azok, akik jogosultnak hiszik magukat, a haza nevében beszélni?”

Te hallgass hazádra.

Mindig, mindent adjál oda hazádnak. A világnak nincsen semmiféle értelme számodra hazád nélkül. Ne várj jót a hazától. Mindez érdektelen. Egyáltalán, semmit ne várj a hazádtól. Csak adjál azt, ami legjobb életedben.

Ez legfelsőbb parancs. Bitang, aki ezt a parancsot nem ismeri.”

Ilyen egyszerű az egész.

Választhatunk: Európa cirkusporonján tovább tépjük, gyilkoljuk, becsiméljük egymást – nem kevesek öröme – kilúgozott agyú, öntudatától megfosztott rab-szolganépként, vagy visszatálunk, értelmiségünk, politikai elitünk – mindegy mindek nevezzük – segítségével hivatásunkhoz, amit immáron 1100 esztendeje ránk bízott a Teremtő.

Addig is: **aki magyar velünk tart!**

Lipsey István

**Felelősségünk
a máért...**

1000 ÉVES ÁLOM

ORBÁN VIKTOR MINISZTERELNÖK ÜNNEPI KOSZÖNTŐJE
Elhangzott augusztus 20-án az Ország Háza előtt, a Kossuth-téren

Egy álommal kezdődött. Egy asszony álmával. Emese arról álmodott, hogy fia születik, aki nagy dolgokat visz majd véghez. Ez az, amiről álmodnak az anyák. A fiú megszületett. És mert mi, magyarok szeretjük nevükön nevezni a dolgokat, az Álmos nevet kapta. Álmos élére állt népének, amely elvágyódott az ázsiai sztyeppékről, ezért elindult, hogy új hazát keressen. És otthonra lett a Kárpát-medencében.

Így válnak az álmok valósággá.

“Egy erős, gazdag, független, szabad ország”

Egy álommal kezdődött. Ezúttal egy férfi álmával. Ezer évvel ezelőtt élt egy férfi itt, a Kárpát-medencében, aki hinni akart abban, hogy megszületik Európa szívében egy erős, gazdag, független, szabad ország, a magyarok országa. Ezt álmodta a szent király.

A magyarok országa, amelyet saját természetünkhöz és saját törvényeinkhez igazítottunk, így otthonunkká válhat. István az idegen népek gyűrűjében, a keleti és a nyugati világ határán országot, hazát alapított. Nem években gondolkodott, hanem nemzedékekben. Így kerülhette el, hogy foglyul ejtse álmát az idő. Az ő éleslátása és vasakarata nélkül ma talán csak porfelhő lennénk, melyet egy hajdan nagy nemzet vert fel a történelem országútján. Elvégezte, amit rábízott a sors. És éppen bennünket, ma élőket választott az idő arra, hogy megérjük, és ünneppé emeljük államunk alapításának ezeréves fordulóját, a magyar milleniumot. Mert így válnak valósággá az álmok.

“Aki mindig a hegytetőn áll, nem ismeri a feljutás örömét”

Az ezeréves keresztény magyar állam a magyar nemzet közösségének nagy és maradandó alkotása. Közös alkotás, amely ezer esztendő összes nemzedékének, az ország összes valaha volt polgárának munkájából, harcából, szenvedéséből, kudarcából, sikeréből, reményéből és akarásából született. Közös alkotás, mindannyiunk tulajdona. Amikor István király emléke előtt fejet hajtunk, tisztelettel, hálával és el-

ismeréssel emlékezünk meg mindazokról, akik harminchat emberöltőn át becsülettel tették a dolgukat. Aki mindig a hegytetőn állt, nem ismeri a feljutás örömét. Bennünket ez a veszély ritkán fenyeget.

A huszadik század minket, magyarokat különösképpen megpróbált. Késerves és nagyképű század volt, csaknem összetörte álmunk, Szent István nagy álmát. Elviseltünk kilenc rendszerváltást. Túlélünk hat államformát, négy határrevíziót, három forradalmat, két világháborút, és kibírtuk, hogy háromszor léptek idegen csapatok az ország területére. Bizony, megnehezült az idő viharos járása feletünk. De akinek nagy céljai vannak, azt még az ellenségei is útjára segítik. Mert amit túlélünk, erősebbé tesz bennünket.

“A saját álmunkra kell figyelnünk”

A magyar embert sokan, sokszor korholták lomhának tűnő, késlekedő, álmódó természeté miatt. De ezer évvel a csontjainkban nekünk nincs okunk kapkodásra. Előnyei is vannak a magyar természet ráérős szemlélődésének, megfontolt kivárássainak, álmai mellett kitarító konok természetének.

Megtanultuk, hogy ne fűzzünk törékeny reményeket a változó korszelemek könnyű divatjaihoz. A por siet, a kő ráér. Nagy, birodalomalkotó népek elviselhetik, hogy divatos eszmék bódulatában utat tévesszenek. De a magunkféle nemzetnek elegendő lehet egyetlen elhibázott lépés, egyetlen megszédülés, hogy függetlenségünk, szabadságunk, létezésünk végveszélybe jusson. Nekünk, magyaroknak a mélyebb hangokra, a tágabb összefüggésekre, a saját álmunkra kell figyelnünk.

Súlyos leckék, pótolhatatlan veszteségek sorjáznak e tudás mögött. Csak az utolsó hatvan esztendőben több mint egymillió embert veszítettünk. A Don-kanyarban elesetteket, az elhurcolt zsidó honfitársainkat, a kitelepített német származásúakat, a málenkij robotosokat, 1956. mártírjait és az elmenekült 200 ezer életerős, tehetséges magyart. Fájdalmas csapások ilyen sorozata más, talán népesebb nemzeteket porba sújtott volna. Nem csoda, hogy Magyarországnak elege lett azokból az ebédmeghívásokból, ahol Magyarország volt az étel.

“Senkit sem nélkülözhetünk”

Nagy alkotásokat nem lehet hideg fejjel, papíron és körzővel kiszámítani. Az igazi remekmű nem is ilyen tökéletes, de álom van benne. Kell érzés is, szenvedély is, odaadás és átadás is az alkotáshoz. Így gondolta Márai, s igaza lett. Papíron és mérnöki számítások szerint, hideg fejjel kevesen jóslták volna nekünk nagy jövőt a Kárpát-medencében. Mi most mégis itt állunk az új esztendő küszöbén. Miénk a pillanat és miénk ez az esztendő, amelynek minden napja a mi közös ünnepünk. Miénk 2000. augusztus 20-a, a mi országunk ezredik évének legfényesebb napja. Ez a magasles, ahonnan évszázadok erdején tekintünk végig.

Ezer év erőt adó nyugalomával mondjuk, hogy legyen újra magyar álom. Egy gazdag és erős Magyarország. Egy nemzet Európa szívében, amelyet magunkban bízó szabad és büszke emberek építenek maguknak a saját szájuk íze szerint. Egy gyarapodó, sokasodó, erős, független, szabad Magyarország. A magyarok országa, ami mindannyiunké. Az idegenbe szakadt és az anyaországban élő magyarok közös álma. Mindenkié, akinek megadatott, hogy Magyarországon szülessen. Mindenkié, akinek megadatott, hogy ehhez a nemzethez tartozzék.

Tudja, tudja és érezze Magyarország minden polgára, csak együtt álmodhatunk nagyot. Senkit sem nélkülözhetünk, mert mindenkire szükség van. És nincs senki, akinek álmáról lemondhatnánk.

“Az álmoknak nem lehet határt szabni”

Érezze ezt Madéfalva minden széke, a csíki és gyimesi keresztalja, Kolozsvár összes magyar lelke polgára. Érezzék a Márai nyelvet beszélő Kassán, érezzék Kárpátalja sűrű sorsú magyarjai, és érezzék a háború dúlta Délvidék megszorítottjai is. A gazdag és erős magyar nemzetet velük együtt álmodjuk. Szent István álmaiban ők is benne vannak.

Mert az álmoknak nem lehet határt szabni.

Független szemle

A határainkon túli magyarok fóruma

Alapító főszerkesztő: Köteles Pál

XI. évfolyam 43. szám

2000. július, augusztus, szeptember

Megjelenik: negyedévenként

Kiadja Az Erdélyi Magyarorsáért Alapítvány

Felelős kiadó: Atzél Ferenc

Felkért főszerkesztő: Lipcsey Ildikó

**Az Erdélyi Magyarorsáért Alapítvány
és az Erdélyi Magyarorság c. folyóirat
szerkesztőségének címe:
1116 Budapest Sopron utca 64. I. em.
Telefon: 206-2048
Fax: 206-2115**

HU ISSN 0865-6819

Formakészítés: **CoGraf**, Budapest

Készült a POSSUM Lap- és Könyvkiadó gondozásában

Felelős vezető: Várnagy László (Tel.: 06-209-345-318)

KÉZIRATOKAT NEM ÖRZÜNK MEG

ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

AZ ALÁÍRT CIKKEKÉRT A SZERZŐK

VISELIK A FELELŐSSÉGET.

A SZERKESZTŐSÉG FENNTARTJA

AZ ÍRÁSOK SZELLEMET ÉS TARTALMÁT

NEM ÉRINTŐ RÖVIDÍTÉSEK JOGÁT.

Előfizethető az alapítvány címén

(1116 Budapest, Sopron út. 64.).

Előfizetési díj – belföldre: 1400.-Ft./év; külföldre 20 USD vagy ennek megfelelő valuta légipostai díjjal együtt. Kérésre (akár üzenetrögzítőnkön keresztül is) belföldre befizetési csekket küldünk. A tudnivalókat lásd még az 54. oldalon lévő tájékoztatóban.

A folyóirat támogatására küldött befizetésekről – kérésre – (APEH) igazolást állítunk ki; az összeggel támogatóink a befizetés évében adó-alapjukat csökkenthetik.

Forintszámlánk:

Országos Takarékpénztár (OTP)- Szentendrei

Fiók 11742087 – 20071776

Devizaszámlánk:

(11742087) 11763426 – 19375014 USD

(11742087) 11763426 – 19375887 EUR

Angol elnevezés: National Savings and Commercial Bank Limited (2000 Szentendre)

Adószámunk: 19667173-2-43

Lapunk megvásárolható vagy megrendelhető AZ ERDÉLYI MAGYARSÁGÉRT ALAPÍTVÁNY-nál (1116 Budapest, Sopron út 64. Tel.: 206-2048; Fax: 206-2115), a PÜSKI KÖNYVESHÁZBAN (1013 Bp., Krisztina krt. 26), valamint a CUSTOS-ZÖLD KÖNYVESBOLT-ban, (1024 Bp., Margit krt. 7.)

Lapszámunk megjelenését támogatták az olvasók és jelképes összeggel hozzájárult a Nemzeti Kulturális Alap.

**KÖVETKEZŐ SZÁMUNK
2000 DECEMBERÉBEN
JELENIK MEG**

TARTALOM

- Felelősségünk a máért (Lipcsey Ildikó) 1
- 1000 éves álom 2

VALÓSÁG-MÉRLEG

- Szentimrei Krisztina: Külhoni állampolgárság 4
- Borbély Zolt Attila: Katasztrófa 7
- Dobai István: Lelki Trianon készül 9
- Német Zsolt a II. Bálványosi Nyári Szabadegyetemen.. 12

SZOMSZÉDSÁGBAN – DÉLVIDÉK

- Domonkos László: Előttünk a múlt 13
- Legenda a bácskai magyarokról 16
- Magyar sors a Délvidéken 17
- A megtorlás napjai.
Részletek a kivégzettek névsorából 19
- Petar Luković: Kitekintés a legfényesebb jövőbe 23

MŰHELY

- Hódi Sándor: Sorskérdések 25
- Szász István T. Mindenki áldozat? 30

HISTÓRIA

- Körös István: Így éltem. Délvidéki tapasztalatok 32

DOKUMENTUM

- Állásfoglalás 35

SZÉPMÍVESSÉG

- Bisztray Gyula: Írók az Únióért (3) 36

FIGYELŐ

- Új könyvek a kisebbségi sorsról
(Illés Sándor, Szöllősy Tibor, Zsisku János) 39
- Alföldi Géza: Csak a gyökér kitarson! 43
- 2000 szeptember - új iskolai év 43
- Rendhagyó kitekintés Kárpátaljára 48
- Magyaródy Szabolcs: Tótók, oláhok, rácok 50
- Pilhál György: Befogadó ország 51
- Kovács Attila: Nemzetek szövetséges Európája 51
- POSTABONTÁS 52
- LAPZÁRTA 54
- Egy leendő státuszmagyar 56

**Lapszámunkat Legeza László
és Szacsvay Péter Bácska és Bánság
című könyvének képei illusztrálják.**

Külhoni állampolgárság

A határon túli magyarok külhoni állampolgársága mint nemzetstratégiai célkitűzés

Magyarország 1920-as szétdarabolása egyben a magyar politikai elit szétdarabolását is jelentette. A trianoni döntés talán legsúlyosabb terhe az mindmáig, hogy miként lehetséges különböző államok igájában megteremteni az egységes magyar politikát, konvergenciát adni a szükségképpen divergens pályára álló politikai elit-törzseknek. Nyilvánvaló, hogy a magyar fennhatóság alatt maradt terület politikai vezetésére hárult a legnagyobb feladat és felelősség: a politikai törekvések összehangolása illetőleg egy egységes nemzetstratégia kidolgozása. A Horthy-rendszer vezető politikai elitje megfelelt a feladatnak. Talpra állította az országot szellemileg és gazdaságilag, kitört a politikai elszigeteltségből, mindvégig megőrizte a területi reintegráció léparancsát az egyes politikai erők közös elvi platformjaként, majd 1938 és 1941 között vissza is szerezte az elrabolt területek tekintélyes részét. A világháború elvesztését aligha lehet a számlájára írni.

A magyar politikai elit felelőssége 1989 után

1945 után Magyarországot ismételt katasztrófák sújtották. A nemzetben gondolkodó politikai elit tekintélyes része elmenekült, egy másik részét kizárólagos elítelték. A Szent Koronát megfosztották jogaitól, és felmelegítve a rossz emlékü Károlyi-féle köztársasági igyekezetet, Magyarországot köztársasággá majd „népköztársasággá” nyilvánították. Az országot megszálló szovjetek támogatásával a kommunisták ledarálták a még tolerált s magyarnak nevezhető politikai erőket. Az ország élére egy teljes mértékben nemzetellenes elit került, melynek magyar folytonosságtudata és nemzeti felelőssége egyszerűen hiányzott vagy rosszabb és gyakoribb esetben épenséggel a nemzeti eszmében, a magyar létakarattal lelte fel a legfőbb ellenséget. Ez az elit értelemszerűen alkalmatlan volt bármiféle magyar érdekképviseletére. A helyzet az 1956-os társadalmi robbanás után sem sokat javult össznemzeti szempontból. A hatvanas évek közepén fokozatosan létrejövő puha diktatúra vezetőinek egy része eleve szükségtelennek, sőt károsnak ítélte a határon túli magyarság problémáinak beemelését a politikai

szférába, másik, vélhetőleg kisebb része nem mert ezzel foglalkozni. Hosszú évtizedeknek kellett eltelni, amíg a nyolcvanas évek közepén a nemzetköz-pontú világkép részleges rehabilitációjára sor került illetve a politikum pár lépést tett, elsősorban a már tarthatatlan helyzetben levő erdélyi nemzettársak érdekében.

Arról persze még szó sem lehetett akkoriban, hogy a magyar újrászerve-sedés, a határokon felett átívelő magyar-magyar kulturális-politikai kapcsolatok olyan szintre emelkedjenek, melyen már megfogalmazható egy Kárpát medencei magyar nemzeti törekvésrendszer, ha úgy tetszik közép- és hosszú távú nemzetstratégia. A 1989-es esztendő egyik legnagyobb eredménye éppenséggel az volt, hogy nemcsak Magyarország, hanem a Kárpát medence többi magyar nemzetsz-e számára is meghozta – ha nem is a szabadságot – de a szabad vélemény-nyilvánítás lehetőségét, a politikai ön-artikuláció megközelítőleg teljes szabadságát.

Megközelítőleg mondom, mert egy tekintetben e szabadság csak látszóla-gos volt mind az anyaország, mind pe-dig az elszakított nemzetrészek szá-mára. A területi reintegráció kívánalma noha vélhetően többséget tudhatott magáénak mind a bázis, mind a „kö-

zépgárda” szintjén, a politikai elit en-nek az opciónak a nyílt felvállalását eleve elvetette, sőt tabusította. Hogy ez szerencsés fordulata-e a legújabb kori magyar történelemnek avagy ép-pen ellenkezőleg, itt vétette el az irányt a magyar elit, arra a kérdésre nem biztos, hogy egyhamar választ kapunk. Tény az, hogy a magyar ön-mérsékletet sem a trianoni utódállam-ok politikai elitje, sem pedig nyugati közvélemény nem honorálta megfele-lőképpen. Itt állunk tíz év elteltével és nem azon vitatkozunk, hogy a magyar-lakta területek saját parlamentjei meg-tagadhatják-e a betelepülés jogát a többségeiktől (mint ahogy az pl. az Åland szigetek esetében ez a lehetőség fennáll) hanem egyelőre még azon in-tézményeinket és jávainkat sem kap-tuk vissza, amit elraboltak tőlünk és egyáltalán vita tárgyát képezi, hogy joga van-e egy közel kétfélmillió közös-ségnek állami anyanyelvű egyetemre. Mindez akkor, akkor az erdélyi ma-gyarság érdekképviseleti szervezete több mint 3 éve részt vesz az ország kormányzásában. Sőt, eme érdekkép-viselet partner volt egy olyan jogsza-bály megalkotásában, mely középtá-von lehetetlenné teszi az imént emli-tett magyar felsőoktatási állami intéz-mény megalapítását.

Az eseményeket követő magyar külpolitika

Antall József Jugoszlávia felbomlása-kor felengedett egy kísérleti léggöm-böt: rámutatott, hogy a Délvidéket nem Szerbiához, hanem Jugoszláviá-hoz csatolták. A trianoni békerendszer bukását jelentette azonban nemcsak Jugoszlávia, hanem Csehszlovákia fel-bomlása is. Nagy kérdés marad, hogy a magyar diplomácia passzív, szemlé-lődő magatartása józan reálpolitika volt-e avagy történelmi helyzetkiha-gyás. Tény az viszont, hogy sem az An-tall, sem a Horn kormány nem tett meg mindent azért, hogy a fentebb körbeírt irredenta opciónak akár a *figyelmen kívül hagyásával* egységre fonja a nemzetet olyan eszközökkel,

melyeknek alkalmazása az 1989-es fordulatnak köszönhetően a szomszéd országokban létrejött korlátozott demokráciák keretei között is lehetségesnek tűnik.

Ide tartozónak vélem a magyar állami intézmények egy részének nemzeti intézménnyé szélesítését (ilyen pl. Magyar Tudományos Akadémia, melynek elnöke, Glatz Ferenc egyébként a nemrégiben egyértelműen az általa vezetett intézmény nemzeti alapra helyezése mellett foglalt állást), a magyar érdekképviselők rendszeres konzultációját, amihez a történelem perverz fitoraként éppen a Horn kormány látott hozzá, (más kérdés, hogy pár hónapra rá a magyar-magyar csúcs betűjével és szellemével ellentétes módon kötötte meg a magyar-román alapszerződést, és hogy a pápai csúcs előírása dacára újabb csúcsot nem szervezett a mandátuma alatt), és végül de nem utolsósorban ide tartozik a határon túli magyarság anyaországi jogi státuszának rendezése is.

Ezt célozta meg a Magyarok Világszövetsége mikor megtette emlékezetes javaslatát a magyar állampolgárság alanyi jogon való kiterjesztésére a határon túli magyarság számára. A legfőbb érdekelt, az erdélyi magyar elit nagy része elutasítólag reagált a labanc neptunista Székely Ervintől, („A kettős állampolgárság jogi kérdései” című írásában a közismerten Tökés-elenes képviselő az összes létező és nem létező, úgymond szakmai érvet csokorba gyűjti a kettős állampolgárság ellen. Lásd: Romániai Magyar Szó, 1998. 09. 29.) a rózsaszín-baloldali Fodor Sándoron keresztül (A meg nem gondolt gondolat, Hargita Népe, 1999.05.28.) az SZDSZ orientált libertinizmus képviselőjéig, Tibori Szabó Zoltánig. (Csálás, Szabadság, 1998.05.13. T.SZ. nem átalotta Hitlert emlegetni, amikor a Világszövetség stratégiai bizottságának koordinátora a magyar nemzethez tartozás kritériumainak meghatározásában a ma is működő német példára hivatkozott, melyben több más követelmény mellett 25% német vér is szerepel.)

A hivatalos RMDSZ sem lelkesedett az ötletért, s hosszú ideig megmaradt azon az elvi platformon, hogy Magyarország belügye, hogy kinek biztosít állampolgárságot és kinek nem. A Csernátóni Fórum volt az első többé-kevésbé hivatalos RMDSZ rendezvény (megjegyzem egyébként, hogy Székely Ervin cikke a Fórum után íródott) mely az erdélyi magyar közösség nevében a kettős állampolgárság mellett lépett fel. Ugyanakkor viszont a sajtóban megnyilatkozók tekintélyes része támogatta az ötletet.

A magyar kisebbség vitája a „kettős állampolgárság”-ról

A következő évben a Magyar Kisebbség c. folyóirat kívánt szakmai alapot biztosítani a „kettős állampolgárság” címen köztudatba ivódott megoldási javaslatnak. Tamás Sándor vitaindítójában a pro és kontrákat vette számba. (Magyar Kisebbség, 1999/1) A hozzászólások zöme a pro oldalt erősítette. Ezek közé tartozik Benyhe István széles kitekintésű írása, mely tökéletesen megvilágítja az MVSZ javaslata mögötti álló elvi alapokat: „Ha egy ország ki akarja fejezni, hogy az ország népességét ma alkotó közösségnek a határain kívül került tagjaival sorsközösséget érez, értük valamilyen felelősséget vállal, számukra a helyben lakóknak kijáró jogok részét biztosítani akarja, akkor lehetősége van az érintett egyéneknek állampolgárságot adni. Ezzel a távol élő lehetőséget kap arra, hogy kapcsolatait anyaországával zavartalanul ápolja, anyaországában az ott élő állampolgárokkal szinte azonos feltételek szerint részt vehet a gazdasági és társadalmi életben, harmadik országban pedig élvezze mindkét állampolgársága alapján az őt megillető jogvédelmet és kedvezményeket.” (Benyhe István: Kettős állampolgárság a Kárpát medencében? In.: Magyar Kisebbség 1999/2-3) Borbély Imre és Harrach Gábor túllépnek a vitaindító keretén és a státuszra helyezik a hangsúlyt. Tehát a legfontosabb nem az, hogy a kettős állampolgárságot nyerjék el feltétlenül a határon kívül rekedt magyarok, hanem, hogy az anyaország biztosítson egy különleges státust, mely részint megszünteti azt a lehetetlen és megalázó helyzetet, hogy egy „hazatérő” magyar turistaként legyen számon tartva és kezelve saját hazájában, részint pedig végre valahára érdekeltté teszi az egyes egyént nemzeti hovatartozásának megvallásában és vállalásában akár egy ellenséges közegben is.

Emellett a megoldás mellett állt ki a Magyar Állandó Értekezlet legutóbbi ülésének zárónyilatkozata. (Lásd erről és a „magyar” ellenzék szégyenletes hozzáállásáról részletesen: Szentimrei Krisztina: Magyar integráció, Kapu, 1999/11-12) A hozzászólók közül az említett Harrach Gábor mutatott rá a legfrappásabban egy kettős állampolgárság típusú jogi rendezés legfőbb s az imént jelzett nemzeti profijtára, tételelesen a magyar individuum érdekeltté tételére magyarságának megvallásában. „Meg kell hát teremteni az asszimilációt előidéző egyéni ér-

dekek hatástalanítása céljából az ellenérdekeltséget, hogy a magyar identitás vállalása „kedvező befektetéssé” váljék. Úgy is mondhatnánk: a kisebbségi helyzetből fakadó hátrányok kompenzálásaképpen a nemzeti létből előnyöket kell kovácsolni. Amennyiben azt szeretnénk, hogy minden egyes kisebbségi sorban élő magyar – a városlakó értelmiségitől a szórványban élő földművesig – érdekeltté váljon magyarsága vállalásában, személyre szóló kedvezményeket kell biztosítani a magyar kisebbségek számára, olyanokat, amelyek előnyös helyzetbe hozzák őket a többségi nemzetekhez képest. Így nem csak a megmaradást, hanem a gyarapodást is garantálni lehetne, vagyis az asszimiláció helyébe a disszimiláció lépne.” (Harrach Gábor: Különleges státusz és nemzetgyarapodás, Magyar Kisebbség, 1999/2-3)

Borbély Imre tanulmányában több extrapolációt villant fel, illetve az ezek mögött álló politikai eszmerendszerekkel, illetve érvekkel és ellenérvekkel együtt. Bemutatja hipotetikus alternatívákként a kérdésnek a vízumproblémakénti kezelését, a külhoni magyar állampolgárság státuszának bevezetésének lehetőségét valamint a teljes körű magyar állampolgárság minden magyar számára történő biztosításának vélelmezhető következményeit. A szerző érezhetően a külhoni állampolgárság elvi alapján áll, melyet a folyóirat következő számában ismertet részletesen. A külhoni állampolgárság kétségtelenül rendelkezik olyan előnyökkel, melyekkel a kettős állampolgárság modellje nem. Sok mondvacsinált és hamis érv mellett két fontos agályt hangoztattak a kettős állampolgárság elvi és gyakorlati ellenfelei. Ezek egyike az anyaország irányában esetleg meginduló exodus. E fenntartással szemben két érvet is fel lehet hozni. Az egyik közismert példát a Krassó-Szörény megyei elnéptelenedő horvát falvak nyújtják, melyek új életre kaptak miután Horvátország kiterjesztette a horvát állampolgárságot a világon élő minden horvatra. E falak lakói a minap részt vehettek lakóhelyükön (!) a horvát választásokon (Lásd Gazda Árpád tudósításait a horvát választásoknak Krassóvár és Kiskrassó falvakban történt megszervezéséről: „A romániai horvátok is részt vettek a horvát választásokon, A szavazókedv nem ismer határt”, Krónika, 1999. 01. 04., valamint Román rendőrök védtek a horvát szavazóközpontokat, Önkéntes segítségnyújtás, Krónika, 1999. 01. 05.) A lényeg mindebből az, hogy e falvak esetében éppenséggel megtartó, helyhez kötő hatása volt az anyaország állampolgársága elnyerésének. Patru-

SZLOVÁK MEGOLDÁS

Három évvel ezelőtt fogadta el a szlovák parlament a külföldi állampolgárságú szlovákoknak a Szlovák Köztársaság területén biztosított jogairól szóló törvényt. A külföldi állampolgárságú, de szlovák nemzetiségű személyek akkor kapják meg a „külföldi szlovák” státust, ha a konzulátuson beadott kérelemmel annak vallják magukat, ám a nemzetiségüket ezen kívül még okiratokkal is bizonyítani kell. A dokumentum lehet születési bizonyítvány, tehát anyakönyvi kivonat, keresztlevele, tehát gyakorlatilag bármilyen hivatalos irat, amelyből a nemzetiség kideríthető. Aki azonban nem tud egyetlen dokumentumot sem felmutatni, annak két – már határon túli szlovák státussal rendelkező – honfitársa igazolhatja nemzetiségét. Persze ha egy nem szlovák nemzetiségű szeretné a határon túli szlovák címet megkapni, az hiába állítana két hiteles tanút: a nemzetiségi hovatartozást ugyanis kulturális-nyelvi szempontból is bizonyítani kell. Legalább passzív szlováknyelvtudás, a szlovák kultúrában való tájékozottság és a nemzetiségi közéletben való részvétel a státus elnyerésének feltétele.

Mindezért cserébe a kérelmező kap egy fényképes igazolványt a szlovák külügyminisztériumtól (feltüntetve benne 15 éven aluli gyermekeit is, mert ők még nem juthatnak hozzá ilyen dokumentumhoz), amellyel vízum nélkül beléphet Szlovákia területére: ennek különös jelentősége lehet a kárpátjai szlovákok esetében, hiszen Szlovákia vízumkényszert vezetett be Ukrajnával szemben. Joga van az igazolvány birtokosának bármely szlovákiai tanintézményben tanulni, munkát is vállalhat, s nincs korlátozva ingatlanszerzése. A letelepedéshez külön kérelmet kell benyújtani, ám a törvényhozók még olyan apróságokra is gondoltak, mint a fél áron történő –70 év fölött az ingyenes – utazás lehetősége, kedvezményeket jelent az igazolvány a múzeumokba való belépésnél éppen úgy, mint például a szállodákban, ahol a hazaiaknak megállapított tarifát kell csak fizetniük a külföldi szlovákoknak.

bány Miklós szerint ugyanez a hatás mutatható ki Opole tartományban is, ahol lengyel felségterületen élő németek kapták meg a német állampolgárságot. (A Világszövetség – akkor még – elnökhelyettesének válasza a riporter azon kérdésére, hogy nem kellett-e elköltözniük e kettős, lengyel-német állampolgároknak szülőföldjükről: A lengyelországi németek „továbbra is ott élnek Opole történelmi német tájegységben, amelyet a mostani lengyel kormány megpróbál Katowicével egyesíteni. Az Opole-i tiltakozások során német és lengyel egyesületek szolidarizálnak a tartomány viszonylagos függetlenségének megőrzéséért. Ez nyilvánvalóan annak köszönhető, hogy Opole nagymértékben lekörözte gazdaságilag az összes környező megyét, ez pedig mindenekelőtt a helyi németiség német állampolgársággal együtt járó gazdasági mobilitására vezethető vissza. Holott – ne feledjük, Lengyelország esetében nem merül fel a vízumprobléma. E példa hitelesen illusztrálja, hogy milyen rejtett tartalékai vannak e megoldásnak”, „Magyarország belügye, hogy ki nek ad állampolgárságot”. Beszélgetés Patrubby Miklóssal, Demokrata 1998/36)

Külhoni állampolgárság – várható következmények

E gyakorlati példák mellett érdemes egy elméleti érvet is meggondolni: sokkal inkább a schengeni határ újabb vasfüggönyétől való félelem indukálhat szélesebb néptömegekben kapuzárási pánikot, mint egy szabad mozgást biztosító világútlevele, mely a magyar állampolgárságnak természetes velejárója lenne. A külhoni állampolgárság intézménye attól függetlenül védelmet nyújt az elvándorlás veszélye ellen, hogy ez a veszély reális-e vagy sem: a külhoni magyar állampolgár nem lenne jogosult automatikusan letelepedni az anyaországban, csak más nem magyar állampolgárokkal közel azonos bürokratikus eljárás után. Maga az intézmény a helyben maradáshoz és a helyben gyarapodáshoz kell segítséget nyújtson, s konkrét tartalmának meghatározása a magyar állam feladata és hatásköre lenne.

Másik klasszikus érv a magyar állampolgárság alanyi jogon való, minden magyarra történő kiterjesztése ellen, hogy azt eredményezhetné, hogy a magyarellenesei többségi politikumok

azon választás elé állítanák a többes állampolgárokat, hogy vagy az utódállam állampolgárságát őrzik meg vagy a magyart. Ez ugyan Románia vonatkozásában (itt él Magyarország határain kívül a legtöbb magyar) alkotmánymódosítást igényelne, a jelenlegi szabályozás ugyanis nem engedi meg hogy bárkitől is visszavonják a román állampolgárságot, aki születéssel szerezte azt meg (Románia alkotmánya, 5 szakasz, (2) cikkely), de a román elit már számos alkalommal lépett fel falanként a magyar kisebbséggel szemben, így gyakorlatilag nem zárható ki egy ilyen lépés. S hogy a magyar belöldi és külföldi lobbierő nem elégséges a román alkotmányjogi döntések befolyásolására, az egyszer már bizonyosodott, midőn mind az erdélyi magyar politikum, mind az erdélyi magyar szavazóbázis a román alkotmány ellen lépett fel 1991-ben, teljesen sikertelenül. A külhoni állampolgárságú erdélyi magyarokat nem állíthatná a román állam ilyen választás elé, ugyanis a román állampolgárság megvonása tőlük hontalanságukat eredményezné.

Ez pedig minden bizonnyal nagyobb nemzetközi bonyodalmakat jelentene az országnak, mint amekkorát Románia vállalna ebben a kérdésben. Borbély Imre második eszmefuttatásában leszögezi: nincs ellentét a MÁÉRT státusfelfogása és a külhoni állampolgárság elképzelése között: „A Külhoni Állampolgárság intézményének, és a külhoni magyarok magyarországi jogalapját rendező Státustörvénynek több a közös vonása, mint a különbözősége. Az állampolgárság a modern jogelmélet szerint státus és jogviszony. A státusnak önmagában csak lélektani hatása van. Az egyéb hatások a státushoz (jogalaphoz) csatolt jogosultságokból és jogviszonyból erednek. Tehát, a Külhoni Állampolgárság intézménye éppen úgy, mint a MÁÉRT által kérelmezett, eddig még névtelen „státust rendező törvény”, kiindul (születő) állapotában, nem több annak a törvénybe foglalt kijelentésnél, hogy egy megnevezett csoport (a külhoni magyarok) a magyar törvényes rendezés alanyaivá váltak és (külön) jogállásnak örvendenek. Ez a jogállás egyben jogalap is jövőbeni jogosultságokra, valamint a jogviszony kiépítésére a magyar állammal, illetve annak szuverenitása alá tartozó jogi személyekkel.” (Borbély Imre: Külhoni állampolgárság vagy státusztörvény: A leszakított nemzetrészek Magyarországi jogállásának rendezési lehetőségei, Magyar Kisebbség, 1999/4)

A külhoni állampolgárság gondolatát felvállalta a Világszövetség Erdélyi Társasága és annak elnöke Patrubby

Miklós is, aki a külhoni állampolgárság tárgykörében egy előterjesztéssel élt az EBESZ legutóbbi bécsi ülésén. E magyar szempontból történelmi jelentőségű előterjesztésből idéznék hosszabban: „Ezt a redukált jogkörű állampolgárságot a mindenkor anyasorság a határon kívül rekedt, más állampolgársággal rendelkező nemzetársainak adná, azok kérelmére. A külhoni állampolgárság intézménye hozzájárulhatna a történelmi dimenziójú politikai hibákból vagy a méltányos háttérmeghúzás lehetetlenségéből eredő etnikai feszültségek csökkentéséhez. Az új intézmény a következő előnyöket ajánlja:

1. Euro-konform, mert szubsidiáris.

2. Megerősíti a településeket és a régiókat. Az ily módon szerzett anyasországi jogállás a szimbolikus kulturális, gazdasági és politikai térben kompenzációt nyújt a kisebbségi létből fakadó, és e terekben megnyilvánuló frusztrációval szemben, ezáltal feszültség-nyhító hatású.

3. Nem okoz gazdasági, kulturális vagy politikai kárt a többségi nemzeteknek. Ebből eredően a többségi államok nem fogalmazhatnak meg ració-nális ellenérveket.

4. Megerősíti a nemzetrészek híd-szerepét, amelyek a szimbolikus és kulturális lehetőségeik mellett a jogi térben is betölthetik az említett szerepet.

5. *Nem ellentétes a szóban forgó nemzeti közösségek autonómia-törekvésével, sőt, támogatja azt.*

6. *Nem feltételezi az autonómiát, ily módon megvalósíthatósága nem függ a többségi nemzet akaratától, hanem pusztán és kizárólag az anyanemzet politikai szándékától*” (Patrubány Miklós előterjesztése az EBESZ bécsi konferenciáján, 1999 szeptember 28-án). Szintén Patrubány Miklós mutatott rá egy későbbi állásfoglalásában annak fontosságára, hogy e kérdés kerüljön ki a napi politikai csatározások köréből. „A külhoni magyarok magyarországi jogállásának kérdését nem szabad a politikai szélviharok gyakori változásainak kitenni. Ez a kérdés nem a napi politikára tartozik, hanem a nemzetpolitika része. Az idő múlása mára nyilvánvalóvá tette, és a MÁÉRT napirendje is sugallta: a kérdés rendezése halasztást nem tűr. Annak, aki e kérdéshez nyúl, nem csak a máért, sokkal inkább a holnapért kell cselekednie.” (Napi politika és nemzetpolitika, a VET elnökének állásfoglalása a külhoni magyar állampolgárság ügyében,

1999. november 19, Kolozsvár) Az óhaj messzemenően jogos, megvalósulása viszont sajnos nem valószínű. A magyar politikai életben ugyanis olyan baloldali erők mozognak, melyek nemzeti ügyben konszenzusképtelenek. Illetve csak rendkívül ügyes és szerencsés taktikázással kényszeríthetők rá egy-egy nemzeti szempontból releváns törekvés fogcsikorgató támogatására. Példa lehet erre a Szent Koronáról szóló tavaly év végi előterjesztés vagy akár a MÁÉRT említett nyilatkozatának a státusztörvényre vonatkozó része, melyet csak súlyos kompromisszumok árán volt hajlandó e két párt elfogadni, de máris előre jelezte, hogy a státusztörvényt, azt nem fogják megszavazni. De miként mind a MÁÉRT ülés, mind a Szent Korona ügye esetében végül is a nemzeti kormánynak taktikával, ügyességgel sikerült meghátrálásra kényszeríteni nemzetellenes ellenzéket (illetve az ellenzék nemzetellenes részét, hiszen a MIÉP nemzetellenességgel bizonyosan nem vádolható), így remélhetjük, hogy ez sikerül a státusztörvény kapcsán is.

Szentimrei Krisztina
Kapu

KATASZTRÓFA

„Az ideai helyhatósági választások eredményeit sikerként könyveli el az RMDSZ, hiszen több nagyobb településen a Szövetség jelöltje nyerte el a polgármesteri tisztséget: Sepsiszentgyörgyön, Kézdivásárhelyen, Gyergyószentmiklóson, Nagykárolyban és Baróton.” –mondja az RMDSZ hivatalos tájékoztatója. Hát igen, ezt megtanulta a vezetés 1999 nyarán: sikernek beállítani a vereséget. Az RMDSZ lényegében minden fontos városban vereséget szenvedett, melyben az eredmény bizonytalan kimenetelű s a vezetésnek és/vagy az erdélyi magyarságnak fontos volt.

Kolozsvár

Nem egy tisztességes magyar embertől hallottam már olyan vélekedést, hogy ha Funar nem volna, akkor ki kellene találni, ugyanis teljességgel abszurd, hazug nyilatkozataival, abnormális viselkedésével önmagát s a hozzá hasonlókat járhatja le s érvanyagot ad a magyar érdekképviselő számára. Az érvelés sajnos két ponton is sántít. Egyrészt nem veszi tudomásul, hogy

Funar hol teszi mindezt és ennek milyen kihatása van a magyar néplelékre. Kolozsvár még mindig Erdély első számú magyar szellemi központja, a legnagyobb szimbolikus kisugárzású magyar város. (Nem a lakosság tekintetében, hisz ma alig több mint egy ötöde magyar Erdély hajdani fővárosának, hanem történelmi perspektívában.) S a sorozatos megaláztatáson túl, amin Funar –és nemcsak Funar, hanem a kolozsváriak tekintélyes része –

szemmel láthatólag kéjeleg, a polgármesteri székből konkrétan is lehet ártani a hatalommal élve s visszaélve. Ha Funar Braila vagy Dorohoi polgármestereként hangoztatná rögeszméit, csak egy szórakoztató bohóc volna. Így a legkártékonyabb politikusok egyike. A másik dolog, hogy Funart immár elutasítja a román politikum nagy része még Iliescu pártját is beleértve. Így Funar ürügyet szolgáltat arra, hogy az egész román politikai paletta európai színben tűndöklödjön, hiszen senki nem azonosul habzó szájú sovinizmusával. Ugyanakkor ezzel elterelődik a figyelem arról, hogy a fő probléma a többi politikai erő teljes kognitív befogadóképtelensége a kisebbségi ügy vonatkozásában. Hogy a kormányzati partnerek, akiknek egyébként szintén borsot tört Funar az orra alá négy év alatt, sokkal inkább tekinthetők a 80 éves etnokratikus román nemzetállami politika örököseinek, mint valódi politikai partnereknek egy olyan szervezet számára, melynek létértelme az

erdélyi magyarság fennmaradását hosszú távon biztosítani. Mindezzel együtt Kolozsváron az RMDSZ tényleg mindent megtett a katasztrófa elkerülése érdekében.

Székelyudvarhely

A székelyudvarhelyi választásnak az RMDSZ-vezetés tulajdonított jelentőséget: itt rendezte meg a kampánynyitót azt üzenve országnak-világnak, hogy fontosabb számára a „renitens” Szász Jenő kibuktatása és a kétes legitimitású Antall István városi elnök pozícióba juttatása minden másnál. Midőn a magyar kormány prominensei segítséget ígértek Cserehát visszavásárlásában, a helyi RMDSZ tiltakozott a „beavatkozás” ellen. A Reform Tömörülés elnökségének tagjai nyilatkozatban álltak ki Szász Jenő polgármester és platformalelnök mellett, melyben rámutattak: „Visszautasítunk tehát minden olyan minősítést, amely Székelyudvarhely polgármesterére az RMDSZ-ellenesség bélyegét szándékozik ráütni. A Szövetség jelenlegi politikájának, egyes országos és kétes legitimitású helyi vezetőinek bírálata nem jelent szembehelyezkedést sem a szövetséggel, sem annak tagjaival. (...)”

Úgy gondoljuk, hogy mindenki azal próbáljon meg hozzájárulni magyar közösségünk boldogulásához, amivel a leginkább tud. A Reform Tömörülés és Szász Jenő polgármester köztudomásúan jó kapcsolatokat ápol a FIDESZ-

Magyar Polgári Párttal, ahogyan egyes más székelyudvarhelyi politikusok köztudomásúan jó bukaresti kapcsolatokkal rendelkeznek.

Éppen ezért nem értjük a helyi RMDSZ szervezetek június 12-i közleményét, azt, hogy a Székelyudvarhely lakosságának oly fontos Cserehāti ügy megoldását célzó erőfeszítéseket olcsó kampányfogásnak minősítik. A közlemény aláíróinak igazi politikai meggyőződéséről árulkodik az, hogy külső beavatkozásnak minősítik a magyar kormány tisztségviselőinek azon természetes törekvését, hogy fontos pillanatokban ne csak lélekben legyenek együtt Székelyföld népével. Azt pedig, hogy egy magyar politikai államtitkár, Németh Zsolt kijelentése ily módon kérdőjeleztetik meg, még jóindulattal is csak a tartós bukaresti tartózkodásnak tulajdonítható. (Temesvár – Bukarest – Csíkszereda, 2000. június 14.) Székelyudvarhelyen a második fordulóban Szász Jenő győzött magabiztos fölénnel.

Marosvásárhely

A marosvásárhelyi polgármesteri szék elvesztése katasztrófa politikai üzenetében s attól félek, hogy a gyakorlati következményekben egyaránt. S hiába mutogattak már a kampányban az RMDSZ vezetői a Romániai Magyar Szabaddemokrata Párt (RMSZDP) nevű talajtalan pártgilisztára, mert a felelősség egyértelműen az övék. Az

RMSZDP begyűjtött néhány száz szavazatot, melyek nagy valószínűséggel egyébként sem az RMDSZ-re estek volna. Viszont azt nem nehéz megsaccolni, hogy az RMDSZ sokkal több szavazatot kaphatott volna, mint amennyi Fodor Imrének az első fordulóban hiányzott, ha Markó Béla nem függeszti fel autoriter módon Kincses Elődöt a kampány közepén s amennyiben a kampánynyitót ott szervezik meg, ahol az organikus, stratégiailag természetes lett volna: az utolsó magyar többségű erdélyi nagyvárosban. „A marosvásárhelyi polgármesterválasztás elvesztésének ténye az RMDSZ és a marosvásárhelyi magyarság számára fontos üzenet arra nézve, hogy az érdekvédelmi politikánk alakításában továbbra is kiemelt hangsúlyt kell fektetnünk az egység, az összefogás, a nemzeti közösségünk szolidaritásának erősítésére.” Mondja a „Maros megyei RMDSZ” közleménye. Szép szavak, melyeket a megyei szervezet élére puccsszerűen beejtőernyőztetett vezetők szignálnak. Az „egység”, az „összefogás” előfeltétele a konszenzusos játékszabályok s mindenekelőtt az alapszabályzat tiszteltetben tartása. Az alapszabályzatellenesen eltávolított Kincses Előd jogos tisztségébe való visszahelyezése nélkül összefogásról beszélni olcsó szemforgatás.

Azóta összehívtak egy SZKT gyűlést, mely utólagosan legitimálta Kincses felfüggesztését – úgy, hogy ismételt kérés dacára az ülésvezetés, minden bizonnyal felsőbb utasításra leszabotálta a vonatkozó Szabályzatfelügyelő bizottsági határozat felolvasását. Mely határozat kimondta, hogy a felfüggesztés szabálytalanul történt. Ezt is meg lehet ma tenni az RMDSZ „miniparlamentjében”. Ezután összehívtak egy megyei tisztújító gyűlést – szabályzatellenes manipulációkkal. S miután a mandátumvizsgáló bizottság nem igazolta a szabálytalan mandátumokat, Markó Béla javaslatára a gyűlés szabályosnak mondta ki önmagát és új mandátumvizsgáló bizottságot választott, mely „visszaigazolta” a szabályosságot. Kis erdélyi abszurd. Ezek után Kincses Előd nem vállalta a jelölést s a gyűlés Markóék által korábban Kincses helyére beejtőernyőztetett Kelemen Attilát választotta meg megyei elnöknek. A törvényesség helyreállítására Maros megyében s általában az RMDSZ-ben ezek után kevés esély van. Így megy neki a Szövetség a 2000-es országgyűlési választásoknak, melyek eredményét, ezt előre tudhatjuk, sikerként könyveli majd el az RMDSZ vezetés.

Bács várának romjai

LELKI TRIANON KÉSZÜL

Hozzászólás a Státus-törvény tervezetéhez

A Trianoni Békeszerződés bármilyen kitűnő is lett volna a tartalma, erkölcsileg elfogadhatatlan marad, mert az érdekeltek megkérdése nélkül kötött. Nemcsak a demokráciának, hanem a legősibb egyetemes jogelvnek is alap tétele, hogy szabad emberekről, *rólunk, nélkülünk* nem lehet érvényes döntést hozni. Most mégis hasonlóra törekednek Magyarországon és éppen azok, akik elvben ellenzik a diktátumokat. Úgy mondják, hogy megkérdetik a határontúliak "legitim" képviselőit, úgy, ahogyan Trianonban is tekintetbe vették a gyulafehérvári román nemzeti gyűlés határozatait, és azután Párizsban is a Magyar Népi Szövetség állásfoglalását. Nem létezőnek tekintették viszont az erdélyi magyarok kolozsvári gyűlésén, 1918 decemberében fogalmazott határozatot, és Párizsban sem a magyar intézmények vezetőiből álló Magyar Tanács 1947-es nyilatkozatát. Most törvény készül a határontúli magyarok magyarországi jogállásáról, anélkül, hogy a törvényhozók meghallanák a valóban érdekeltek, évtizedek óta hangoztatott, közismert állásfoglalását. Törvénybe akarják foglalni a határontúli magyarok diszkriminációját, mint annakidején, 1939-ben a zsidókét. *Numerus clausus* a lakhely, a munkavállalás megválasztása területén, "türelmi zóna" a határontúliak anyaországi, közeleti, gazdasági és művelődési tevékenységében, és nagyon sok más utazási, egészségügyi, tanulmányi "kedvezmény". És mindezt úgy tünteti fel a közvéleményen uralkodó sajtó propagandája, mintha testvéri segítség volna, amelyet az Anyaország állampolgárai adományoznak a sajátjukból a határon túliaknak, hogy így valóságosnak tüntessék fel a látszólagos ellentétet, hogy lelki vasfüggöny épüljön a magyarok közé a trianoni határokon. A farizeus álnemzeti demagógia nem elégszik meg a trianoni határok tényleges politikai, közhatalmi, kormányzati, katonai, gazdasági örökkévalóságával, nemzetünk lelkébe, legszentebb érzelmeibe is be akarja vés-

ni azokat: *szülőföldre* akarja osztani Hazánkat, Magyarországot – persze, nem véletlenül – éppen a Trianoni határokkal, bár, ezekről mondja ki az 1975-ös Helsinki Zárónyilatkozat, hogy művelődési szempontból nem választhatja el az azonos nemzethez tartozókat. Nem a határok kényszerhatalmi jellegének folyamánai, az útlevel, a vízumkényszer és vámrendszer alkalmazása sértő a számunkra, hanem az, hogy az anyaországi közvéleményt irányító "valakik", *idegenként* bánnak a határontúliakkal. Nemcsak Magyarország közhatalmi részünkből tagadnak ki a Trianoni szerződés értelmében, hanem nemzeti örökségünkből, történelmünkből, műveltségünkből és mindabból, ami magyarságunkat életünknel is nagyobb értéké teszi a számunkra. Petőfi Sándor maradjon szülőföldjén, a Duna-Tisza közén, ne menjen tanulni Pápára, élni és alkotni Erdődre és Koltóra és semmiképpen sem meghalni Segesvárra! Arany János, Ady Endre, Bartók Béla mehet "szülőföldjéhez" tartozó Moldovába és Dobrudzsába, de semmiképpen sem Budapestre. Hogy pedig Apáczai Csere János, Körösi Csoma Sándor és Bíró Lajos tanulás vagy tudományos munka ürügyével kószáljanak a világban – szintén tilos!

Hogy kik ezek a Magyarország testi és lelki megcsonkításáért küzdő "valakik", akiknek a szava ma is uralkodik az egész magyar médián? A Jirecek József és Jorga Miklós hungarofób ideológiáján felépített, Benes Eduárd által megfogalmazott Kisantant-doktrína magyar – helyesebben: *csonkamagyar* – követői ők, akik a magyarság eredendő bűnös voltának tételéből kiindulva, nemcsak igazságnak, de a magyar nép iránti jótéteménynek is tekintik Trianont. Népi kommunistaként megtagadták Magyarország történelmi folytonosságát, "politikai józanságból" a szovjet megszállás mellett, az 56-os forradalom ellen foglaltak állást, kiszolgálták a kádárizmust, közben a legszebb nemzeti szólamokat hangoztatták. 90 után pedig megal-

kotatták az 1994-es magyar állampolgársági törvényt, és most készülnek a státustörvényre. Végig mellőzték az érdekeltek meghallgatását, de állandóan hivatkoztak és hivatkoznak az utódállamok által kijelölt, posztkollaboráns politikai szervezetek véleményére. 1998-ban bolsevik diktatúra által nem fertőzött egyénekből alakult kormány Magyarországon. Nagy reményeket fűztünk tevékenységükhöz, különösen a Magyar Állandó Értekezlet létrehozásakor, mert az érdekeltek meghallgatását ígérték. Csalódnunk kellett, mert ismét nélkülünk akarnak rólunk dönteni.

Magyarország a határontúli magyaroknak minden tekintetben azzal segíthet a legtöbbet, ha maga erősödik erkölcsileg, szellemileg, gazdaságilag, társadalmilag, hogy az Anyaország nemzetközi *tekinthelye* álljon a határontúliak jogos életigényei mögött, politikai, gazdasági, diplomáciai érdekeinek a kockáztatása nélkül.

Politikai kérdésekkel, a Trianoni szerződésnek az államhatárokról vonatkozó rendelkezéseivel mi nem foglalkozunk, mert – a politika hatalomértényesítést jelent – nem foglalkozhatunk, az, a nemzetközi hatalom hatáskörébe tartozik, de annak érvényesülése az államfogalomnak és szuverenitásnak korunkban történő változása miatt bizonytalan. Belpolitikai kérdések sem érdekelnek, hiszen a kisebbség a többségi elven nyugvó parlamenti demokráciában amúgy sem érvényesítheti akarátát. Nem mondhatunk le azonban az egyetemes jogelvek és minden tétel nélküli nemzetközi jogszabály által biztosított alapvető emberi jogainkról, állampolgári jogegyenlőségünkről, és a Trianon előtt szerzett jogainkról. Amennyiben ezek érvényesülését a felettünk uralkodó állam vitathatóvá tenné, ügyünket gyámként Magyarország képviselje a nemzetközi jogi fórumok előtt – amennyiben az érdekeltek ezt igényelnék. Hangsúlyozzuk a jog kifejezést, mert szilárd meggyőződésünk, hogy a nemzetiségi kérdések megoldása nem politikai, hanem békés jogi úton keresendő.

Anyagi segítséget, a magyar adófizetők pénzéből segélyt a határontúliak közül csak egyes egyének kértek, olyanok, akik csak saját magukat képviselik. Mi, a többiek, a 99% egyenesen károsnak tartunk minden meg nem szolgált anyagi juttatást, viszont emberi és nemzeti egyenlőségünkhöz ragaszkodunk: a világ minden nemzete egyenlő egymással, tagjaiban és összességeiben. Az alapvető emberi jogok azonos mértékben illetnek meg minden nemzetet és minden emberi egyént, akár spanyol, akár litván, akár magyar. Az állampolgári jogegyenlőség is mindenkit megillet 1848 óta (a szabad költözködési jog pedig már Kalapos József óta). Mi, magyarok is egyformán magyarok vagyunk, azonos magyar jogokkal akár a Dunántúlon, akár Erdélyben, akár Kanadában élünk is. Minden tiszteletünk az anyaországi kisebbségek, a cigányok, a szlovákok és a többiek iránt, de mi az anyaországi magyar nemzetiségűeket érezzük testvéreinknek.

Hathatós jogi segítséget kérünk alapvető jogaink érvényesítéséhez. Gazdasági kérdéseink lehetőség szerint megoldódnak *tulajdonjogaink* helyreállításával. Az államosítás előtt az erdélyi nemzeti vagyon kb. 60% volt magyar tulajdon. Ennek még negyedét sem teszi ki a visszaigért – de vissza nem adott – földbirtok értéke. A lakóházak tulajdonjogáról vitatkoznak a politikai pártok, bevallottan azért, mert nem akarják magyar tulajdonba adni Erdély városait. Az ingatlanoknál nagyobb értéket jelentő ipari, kereskedelmi, forgalmi vagyon pedig állítólag privatizálás alatt áll, de magyar nemzetiségűek nélkül. A mi jogaink érvényesítésére jogász és közgazdász szakemberek tanácsaira és irányítására volna szükségünk (akik civil szervezetek, gazdakörök, ipartestületek, szakszervezetek és gazdasági célú szervezetek, szövetkezetek létrehozását kezdeményeznék), amelyet azonban hiába kérünk a magyar illetékesektől. Bárki beláthatja, hogy, ha mi csak elvett ingatlanainkhoz való tulajdonjogunkhoz hozzájutunk, olyan tőke lehetőséget kapunk, amellyel nemcsak “szülőföldünkön” kezddhetünk vállalkozást, hanem az anyaországban is. Akkor, ha tetszik, előírhatják a határontúli magyarok anyaországi vállalkozóinak, hogy alkalmazottaik egyharm-

dát magyarországi állampolgárok közül válasszák. Nem akarjuk elvenni a munkalehetőségeket a magyar állampolgároktól, hanem adni akarunk nekik. Nyilvánvaló az is, hogy akinek szülőföldjén van anyagi létalapja, azt nem kell kényszeríteni az ottmaradásra. De, hogy bármilyen címen, megtiltsák a világ gazdasági és művelődési életében való részvételünket, azt a leghatározottabban elutasítjuk!

Románia gazdasági állapota annyira kedvezőtlen – nem hiába költöztek el innen a németek és a zsidók –, hogy elriaszt minden külföldi beruházást. Több száz milliárd dollárra volna szükség az infrastruktúra kiépítéséhez. Itt a reménybeli erdélyi magyar tőke semmit sem használhat. Magyarországon viszont már alkalmas olyan kisvállalkozások létrehozására, amelyek az általános vidékfejlesztéshez, vagy a határmenti régiók felemeléséhez hozzájárulhatnak. Ezzel szemben a csonkamagyar lobby nemzetiségügyi szószólója, Tabajdi Csaba – felnőtt, érettségizett ember – az hajtogatja, hogy Magyarország majd annyi tőkével fogja segíteni a határontúli Magyarokat, hogy azok “szülőföldjükön” boldogulást biztosító, rentábilis gazdálkodást folytassanak. Az ilyen bárgyú ígéretés nem egyéb, mint a címzett, határontúli magyarok gyenge elméjének tekintése, hiszen csak az erdélyi infrastruktúra európaizálásához az egész magyar nemzeti vagyon nem volna elegendő, még, ha Magyarország nem is igényelne külföldi tőkét. Elvárunk annyi józanságot anyaországi testvéreinktől, hogy dancs demagógiával ne áltassanak bennünket!

Közbeszéd tárgya másik alapvető, a tanuláshoz, a gyermekeink *neveléséhez* való jogunk. Ebben a kérdésben ismét csak az érdekelték igénye alapján dönthet az állam: tessék megkérdezni a határontúli magyar fiatalokat (nemcsak az anyaországiakat!) milyen iskolában, mit, hogyan akarnak tanulni? És az utódállam köteles ilyen iskolákról gondoskodni, vagy azoknak az igénylőknek kiadni a költségvetésből a nevelésükre előírtanyozott összeget, akik iskola igényének a teljesítése nem célszerű. Persze, a 21. században a művelődés és a nevelés kérdése már az egész emberiség közügye, a határontúliak nevelése kérdésében elsősorban Magyarország adhat hat-

a viszonyosság alapján és lehetőleg az UNESCO közbejöttével. Tiltakozunk viszont az ellen, hogy a tőlünk adót szedő államok helyett Magyarország viselje tanulmányi költségeinket, de az ellen is, hogy az anyaországban tanulni akaró ifjainkat megalázó diszkriminációban részesítsék, vagy pedig bármilyen, legitimnek mondott, posztkollaboráns politikai szervezet befolyást gyakorolhasson ifjaink tanulmányainak a kérdésében. Nevelésügyünkben tehát, az érdekelt növendékek igénye a megoldás alapja, ehhez járul a tantestület, a pedagógusok érdekigénye és szakmai véleménye, amelyek alapján döntést lehet majd hozni.

Megjegyzendő, hogy nevelésügyünk nem merül ki az oktatásban, az iskolaügyben, mert az iskolákban szükségszerűen a többségi nemzet által igényelt tanterv szerint folyik a tanítás, ami viszont nem elegendő a magyar igények szerinti neveléshez. Különben is közsismert, hogy a nevelésnek nem az iskolák az alapjai, hanem a diákhonok, internátusok, kollégiumok. Semmi akadályja nincs egy ilyen hálózat kiépítésének, és amennyiben az egyházi autonómia égisze alatt működnek, bennük a napi politikától független, nagy távlatú világnézeti nevelés végezhető.

A nevelésügy és a vallásügy mellett a magyar kisebbségeknek még számtalan *művelődési* kérdéseik vannak. Ezek összefoglalására létesítette – volna – az 1918-es kisebbségi szerződés a művelődési autonómiát. Sajnálatos, hogy a nemzetközi hatalom nem volt képes ennek a kikényszerítésére, mert azóta sem ismerünk jobb megoldást a nemzetiségi, művelődés számára ennél. A Helsiniki Zárónyilatkozat eltörli a művelődési határokat ugyan, de a nemzetközi politikai gyakorlatban ez is csak a határontúliak kulturális autonómiájának a keretében valósulhat meg. Az autonómia itt is a tényleg érdekelték akaratának az érvényesítési lehetőségét jelenti, elsősorban magánjogi (civil) szervezetek, kisebb-nagyobb hivatásrendek, intézmények és testületek szervezése útján. Nagyon fontos, hogy ezek valóban az érdekelték önkéntessége alapján jöjjenek létre és működjenek, hogy semmiféle hatalmi befolyás alatt ne álljanak, ide értve az anyagi támogatás által szereshető befolyást is. A határontúli magyar színházak, tudo-

mányos és művészeti egyesületek, múzeumok, intézmények kaphatnak dologi terheik könnyítésére anyaországi segítséget, de személyiekre, fizetésre, fogyasztásra egyetlen fillért sem. Késérő tapasztalatunk, hogy színházaink, színészeink függetlenítették magukat a közönségtől, nem annak *játszanak*, hanem a kuratórium tetszésének elnyeréséért *dolgoznak*.

A művelődési autonómia leglényegesebb tétele az *anyanyelv* szabad használata, egyúttal az állampolgári jogegyenlőség feltétele is. Nekünk Trianon előtti szerzett jogunk az akkori Magyarország nyolc használatos nyelve egyikének az örököséként a hatóságok előtti nyelvhasználati jogunk. Ezt azonban az utódállami hatóságok nem hajlandók elismerni, sőt egyenesen zsarolni próbálják Magyarországot a nyelvhasználat engedélyezésével vagy tilalmával, éppen úgy, mint a nemzetiségek állampolgári jogegyenlőségének más tényezőivel. Az anyanyelv sorsa jelzi a nemzeti identitásunk többi tényezőjének a sorsát is, minden művelődési, történelmi, lelki, szellemi, erkölcsi örökségünk sorsát is. Annak az identitásunknak a lelki, szellemi alapjait akarják elvenni tőlünk a Trianonban nyertes szomszédaink, a velünk szemben folytatott évszázados hadjáratuk végső csatájában, amely minket a magyarok nemzeti közösségének a tagjaivá tesz *ország-határokon áttérjedően*. Trianonnak ilyen lelki határokká erősítéséhez adnak a csonkamagyarok olyan hatóságos támogatást a magyar közvélemény félrevezetésével, hogy – ahogyan most is tapasztaljuk – a mi szavunk nem jut el a Magyar Állandó Értekezletig semmiféle hivatalos, "legitim" úton.

A művelődés nemzeti egységének az anyanyelv és más hagyományaink védelme mellett leghathatósabb eszköze a *hiteles tájékoztatás*. Ez egyértelműen az Anyaország, a magyar média feladata. A Magyar Állandó Értekezlet gondoskodik arról, hogy ez a tájékoztatás valóban hiteles – semmiképpen sem csonkamagyar, pártos vagy pártközi, hanem pártfellelti –, egyetemes magyar legyen.

A határontúli magyarok, elsősorban az erdélyiek annyira elszegényedtek a velük szemben folytatott nemzetiségi és osztályharcos hadjáratban, hogy nemcsak intézményeiket, társadalmi szervezeteiket nem képesek működtetni, de még pusztá-

életük fenntartására is kénytelenek külföldi segínyt kérni és elfogadni. A gazdag nemzetek segítenek is, elsősorban egyházi, hittestvéri kapcsolatok után. A szociális segítség legghalaszthatatlanabbja az *egészségügyi*. Hiszen olyan súlyos az egészségügyi helyzete, hogy itt már nemzetközi, anyagi segítség nélkül nem képzelhető el javulás. Nemcsak hiányoznak kórházak, orvosok és gyógyszerek, de – *horribile dictu* – itt az AIDS-et az egészségügy nem leküzdi, hanem terjeszti. Persze, Magyarország, mint magyar és szomszéd segíthet elsősorban. Megfelelő szerződéses megegyezéssel az anyaországi egészségügyi szervek megkaphatják az utódállamok társadalombiztosításától kiadásai nagy részét, vagy kompenzáltatják gyógyüdülőknél anyaországi betegek kezelésére való igénybevételeivel, és csak a fennmaradó kiadásokat tekintse a Nemzetközi Vöröskereszt által nyilvántartott segélynek.

Úgy mondják, a Trianoni döntéshezöz nem gonoszok, vagy rosszhiszeműek voltak, hanem tájékozatlanok: amint az aláírás után a magyar delegációtól értesültek a valóságról, belátták, hogy a döntést elhamarkodták, és kilátásba helyezték helyreigazítását. A Magyar Állandó Értekezlet semmiféle kérdésben ne határozzon az érdekeltek meghallgatása nélkül, mert jó politikai döntés csak a tényleges érdekeltek igényeinek többes szakértői véleményezése alapján, alapos tájékozódás után hozható. Óriási nehézséget okoz az a tény, hogy az érdekelt határontúli magyarságnak semmiféle akaratnyilvánítási lehetőséget nem hagyott az utódállamok többségi és a bolsevik diktatúra hungarofób politikája. Nemcsak semmiféle saját társadalmi szervezeteink nincsenek, de sajtónkat is, és politikai szervezeteinket is a diktatúrától örököltük. (Politikai szervezet különben sem képviselhet semmiféle magánérdeket.) Az érdekképviselő csak közvetlen megbízatásra látható el, vagy egyéni, vagy testületi kezdeményezésre. Még az érdekképviselői (szakszervekben, kamarákban) szervezeteiben sem lehet szava vagy tisztsége csak a tényleges szakmabelinek, csak azok megbízásából járhat el ügyvéd, pártfogó politikus vagy hírlapíró.

Szervezet hiányában a MÁÉRT kérdezze meg az érdekelt egyéneket és csoportokat igényeik felől: kérdezzék meg az ifjakat

milyen mit, hogyan, hol akarnak tanulni, a tanárokat, hogy milyen iskolákkal és intézményekkel lehet az ifjak igényeit kielégíteni. Kérdezzék meg a volt ingatlantulajdonosokat, hogy milyen segítséget igényelnek tulajdonuk helyreállítására, kérdezzék meg mindenkit, akinek anyagi és szellemi vagyonát annakidején államosították, hogyan segíthetnék őket a privatizálásban. Elvégre a panaszainak a meghallgatása nélkül nem lehet a beteget gyógyítani, hiába állít fel a legjobb indulatú kormányzat legjobban felszerelt kórházakat. Ezek nagyon nehéz feladatok, de nem megoldhatatlanok: például a nevelésügyben való tájékozódás megoldható kérdőíves módszer segítségével. Ne hamarkodjanak el semmiféle döntést, mert például, ha a "szülőföldi" iskola hiányában illegálisan az anyaországban tanuló háromezer erdélyi középiskolást kizsuppolják, elképzelhetetlen mély lelki sebet okoznak nekik is, minden hozzátartozójuknak is és a világ minden jóérezésű emberének is.

Magyarország nemzetközi politikájában ne terhelje magát a határontúli magyarok ügyeivel, elegendő a politikai és diplomáciai nehézségeket nem okozó *gyámi képviselő*. Most, a szabad nemzetek közösségébe való besorakozás amúgy is emberfeletti feladatokat ró az egész magyar politikára. Még a nemzetiségi jogaink biztosítása tekintetében sem tehet egyebet, mint azoknak a nemzetközi jog alapján való számontartását. Kellő óvatos, körültekintő diplomáciával Magyarország javára lehet fordítani a magyarság egyharmadának idegen uralom alá jutását, hiszen ez nem *tartozást*, hanem *követelést* jelent a magyarság nemzetközi, erkölcsi számláján. Egyet azonban soha nem tehet meg az anyaország: nem tehet ellenünk hamis tanúbizonyságot a nemzetközi fórumok előtt, sem a tények elhallgatásával, sem elferdítésével. Félős, hogy ennek az egyetlen kérdésünknek a teljesítésétől is eltéríti a csonkamagyar gyávaság, és a Kisantant doktrína érvényesítését szorgalmazó ellenséges propaganda.

Dobai István
a nemzetközi jog doktora,
Kolozsvár

Diplomáciai támogatást a kisebbségben élő magyaroknak

NÉMETH ZSOLT A 11. BÁLVÁNYOSI NYÁRI SZABADSÁGEGETEMEN

A bálványosi nyári szabadegyetem résztvevőjeként Németh Zsolt, a magyar külügyi tárca politikai államtitkára a magyar kormány, a határokon túl élő magyar kisebbségek számára hozott jogintézkedésekről, valamint esetleges kedvezményekről is nyilatkozott rögtönzött sajtótájékoztatóján. A kérdések között kiemelt helyet kapott a státustörvény előkészítése és ennek majdani kihatása a Kárpát-medencei magyarságra.

– Nagyon fontos feladata a magyar kormánynak, hogy amikor világossá válik az RMDSZ, vagy a többi határon túli magyar közösség szándéka, adott esetben ott, ahol nincsenek kormányon a magyar közösségek, kellő nyomtatékkal diplomáciai támogatást nyújtson ezeknek a igényeknek. A magyar diplomáciának ez a sajátos, de el nem évülő feladata.

– *Nincs ebben némi kudarcérzet is az elmúlt két évtől, tíz évtől, hiszen Eckstein-Kovács Péter is elmondta: a négyéves magyar-román kormányzásban jó néhány kudarcélmény is benne van? A magyar egyetem, az egyházi kárpótlás ügye mind megvalósulatlan maradt.*

– Viszonyítás kérdése, hogy mit tartunk kudarcnak és mit sikernek. A diplomatának elégedettnek kell lennie azzal, amit el tud érni, és szívósnak kell lennie abban, amit egyelőre nem tudott elérni. Én azt hiszem, nekem ez a feladatom.

– *Az RMDSZ-platform egyik mar-káns vezetője felvetette a kérdést, hogy kíváncsi lenne, ha a Magyar Állandó Értekezletben az ülési sorrend megváltozna, és például az RMDSZ különböző platformai frakciónként vennének részt. Elképzelhető ez?*

– Az RMDSZ-t jelenleg a Magyar Állandó Értekezletben a tiszteletbeli elnök, a szövetségi elnök és az ügyvezető elnök képviseli. Amíg az ő részük-ről nem merül föl, hogy változtasson a magyar miniszterelnök a meghívottak személyén, addig mi ezt nem mérlegeljük.

– *Kijelentette, hogy a Fidesz-kormányzat nem tesz túlzott ígéretek. Ennek ellenére önöket sorozatosan azzal vádolja a magyarországi és a romániai média egy része, hogy a Fidesz túlígérte magát, ami például a státustörvényt illeti.*

A bácsi templom

– Mi azt ígértük, hogy megalkotjuk a státustörvényt, de azt, hogy mit fog e törvény tartalmazni, még nem tudtuk megfogalmazni. Tehát túligérésről szó nem lehetett. Van, aki talán azt tartja soknak, hogy a magyar kormány megígérte a státustörvényt és megvalósítja. Azt hiszem, hogy mi ezt a határon túli szervezetekkel együttműködve tartani tudjuk. De szeretnék a dolog értelmével kapcsolatosan még egy dolgot megjegyezni. A státustörvénynek figyelembe kell vennie Magyarország politikai és a gazdasági lehetőségeit, a társadalom teherbíró képességét minden vonatkozásban. Ez nem jelenti azt, hogy az elkövetkező időszakban, amikor kiderül, hogy a státustörvénynek egyik-másik célkitűzése megfelelő volt, más meg kevésbé, akkor ne kerülhetne sor azon jogok bővítésére, amit a státustörvényben a határon túli magyarság számára a magyar törvényhozás biztosít. Tehát itt a

türelem, a fokozatosság a mi jelszavunk.

– *Jogállásról vagy pedig kedvezményekről lesz benne szó?*

– A köznyelv státustörvénynek nevezi a jogszabályt. Ennek a hivatalos elnevezése a határon túli magyarok számára biztosítandó egyes kedvezményekről szóló törvény lesz. A szomszédos országokban, mindazok számára, akik a trianoni, majd a párizsi békeszerződés nyomán veszítették el a magyar állampolgárságukat. Akik nem ilyen módon veszítették el a magyar állampolgárságukat, azokra e törvény nem fog vonatkozni, itt különösen a nyugati magyarokra utalok. Az ő számukra meg kívánjuk nyitni a kettős állampolgárság elnyerésének a lehetőségét, hiszen a nyugati magyarok számára semmi indoka nincs annak, hogy az állampolgársági jogoknak a teljes spektrumát élvezhetővé tegyük és ez egy nagyon régi igénye a nyugati magyaroknak. Ennek egyedüli akadálya egyelőre, hogy a magyar ellenzék nem tűnik nyitottnak e célkitűzés megvalósítására. Sajnálatos módon e jogszabály kétharmados többséget tesz szükségessé. A magunk részéről ezt a célkitűzést fenntartjuk.

– *A Magyarok Világszövetsége részéről, de az RMDSZ részéről is felvetették azt, hogy a kettős állampolgárság intézményét meg kellene teremteni a Kárpát-medencei kisebbségi magyarok számára. Ez ügyben, úgy tudom Martonyi János külügyminiszter úr azt nyilatkozta, hogy ez a téma egyelőre nincs napirenden. Erre mit tudna válaszolni?*

– Egyetérttek a külügyminiszter úrral, maximálisan. Annyival kiegészíteném az ő véleményét: a kettős állampolgárság kérdése annyira meghatározóan, érzékenyen érinti a határon túli magyarság jövőjét, hogy a határon túli legitim szervezeteknek az egyértelmű kinyilvánítása nélkül ilyen volumenű kérdésben a magyar kormány döntést nem hozhat. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a szülőföld-stratégiát semmifajta célkitűzés ne veszélyeztesse, hiszen félok, hogy ha a határon túli magyaroknak igazán a szülőföld-stratégia nem lesz eredményes, akkor már nem lesz kiknek a jogokat biztosítani.

Daczó Dénes
Romániai Magyar Szó

MAGYAROK A DÉLVIDÉKEN

Előttünk a múlt

A Magyarország által 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződés értelmében összesen 21 ezer 31 négyzetkilométernyi terület került (Horvátország nélkül) a Szerb-Horvát-Szlovén Királysághoz. (Az antant által kreált államalakulat határait egyébként már az 1919. szeptember 10-én aláírt Saint-Germain-i békeszerződés rögzítette.) A szóban forgó területen az 1910-es népszámlálás adatai szerint mintegy másfél millió (1 519 013) ember élt, több mint egyharmaduk (577 549) magyar. Ez a terület a történelmi Magyarország területének 7,4, a lakosság az ezeréves állam népességének 8,3 százalékát jelentette. Az elcsatoláskor a Délvidéken a 38,0 százalékot kitevő magyarság mellett mintegy 384 000 szerb (25,3 százalék), 323 624 német (21,3 százalék), 56 528 szlovák (3,7 százalék), 73 990 román (4,9 százalék) és 13 051 rutén (0,9 százalék) él.

Mura-vidék

A Szlovéniához került területek Vas és Zala megyék déli-délnyugati vidékeit jelentik. A Mura folyó és a trianoni magyar határ között 1920-ban közel 25 ezer magyar lakik, többségük Alsó-lendva környékén, az úgynevezett Hetés-vidéken, kisebb részük Muraszombat közelében, a Dél-Órségben. A trianoni békeszerződés idején 25 itteni faluban van magyar többség.

„Lendva idillikus hangulatú tájának színpompájában gazdagon változékony vizuális szenzációk rögzülnek az emlékezetben, s ráarakodnak a gyermekkor minden öntudatlan percére.” – írja erről a viszonylag kicsiny, jellegzetesen vasi-zalai tájról az innen elszármazott festő, Gábor Zoltán. Néhai Szép János igazgató-tanító és Skollics Sándor evangélikus lelkész pedig így írja le a települést: „Alsólendva kies fekvésű, régi kis városka, északon szőlővel fedett dombok övezik, délre mintegy hat kilométernyire kanyarog a Mura. Híres régi vára az Esterházyvár, amelyben egykor Mátyás, az igazságos is megpihent nápolyi útja közben... Vallásra nézve a nagy többség római katolikus, de van az evangélikusoknak is kis gyülekezetük.”

A Mura vidéknek a Dráva és a Mura közötti részét (Muraszombat központtal) régi elnevezés alapján

Vend-vidéknek is nevezik. A magyarországi köztudat Trianon után megkülönböztetett egy úgynevezett Murán inneni vidéket is, amely erre a terület-részre vonatkozott. Ezt a 940 négyzetkilométernyi földdarabot történeti értelemben különösen érdekessé teszi, hogy a Délvidékre 1918–1919 folyamán benyomuló délszláv megszállók ellen egyedül itt bontakozott ki szervezett ellenállás. A Vend-vidéken 1919-ben történtek máig jórészt teljesen ismeretlenek az anyaország közönsége előtt is, holott igen jól példázzák, hogy a történelmi Magyarországon együtt élt, nagyjában-egészében őshonosnak tekinthető népek nem fogadták kitörő örömmel és lelkesedéssel az idegen csapatokat, mert az évszázadok óta közös létfeltételek között küszködőkben kialakult a közös haza vállalásának az eszméje.

A benyomuló jugoszláv csapatok 1918. december 27-én érik el Muraszombatot. Az osztag parancsnoka, bizonyos Jurišić kapitány kihirdeti: ezt a vidéket az antant nevében Jugoszlávia számára okkupálja. És most adjuk át a szót a korabeli krónikásnak, a Délvidéki emlékkönyv című kötetből: „A lakosság... nem tudott ebbe a helyzetbe belenyugodni. Szervezkedtek és 1919. január 3-án hajnalban megtámadták a megszállókat. Az ütközet Muraszombat város belsejében és közvetlen környékén zajlott le és egészen

a kora délutáni órákig tartott, amikor a kis és elszánt helyi csapatnak sikerült a jugoszláv csapatokat szétszórni. A megszállók közül huszan estek el és számosan sebesültek meg. A győzelem a helyi csapat részéről is négy áldozatot követelt, köztük volt Bednyák Vince is, akinek legnagyobb érdeme volt a kis helyi csapat összehozásában. A muraszombati csata nemcsak a Vend-vidék, hanem általános szempontból is nevezetes tény, melyhez hasonlót a világháborúban részt vett nemzetek egyikénél sem találunk. A világháború következményei folytán az uralom számos és nagy kiterjedésű területen változott meg, ahová az új országok csapatai kardcsapás nélkül vonultak be. Egyedül a kis vend népben volt meg az az erő, hogy minden felsőbb parancs vagy utasítás nélkül fegyvert tudott ragadni, az új uralom csapatait meg merte támadni és azokat bátor harc után ki is tudta verni.”

A muraszombati csatának meg is lett a hatása: a párizsi békekonferencia legfőbb tanácsa és a Territoriális Komisszió egy 1919. május 12-én kelt határozatában Jugoszláviának a Vend-vidékre vonatkozó területi igényét *elutasítja*. Ez a döntés végül is megváltozik. A helyzetbe belenyugodni képtelen Jugoszlávia, megbízottak útján, a gátlástalanságáról és ravaszságáról hírhedt Beneš, cseh külügyminisztert kéri fel segítségül, és – máig nem egészen tisztázott körülmények között – a korábbi elhatározás megváltozik: Jugoszlávia engedélyt kap a Mura-vidék megszállására. Okulva a számukra nem éppen szívderítő korábbi tapasztalatokból, a végrehajtást a proletárdiktatúra bukása és az új hatalom csapatainak érkezése közötti „ex-lex” időszakra halasztják: 1919. augusztus 12-én olyan erővel jelennek meg a vidéken, hogy a nép fegyveres ellenállásra nem is gondolhat. De még mindig nem akarnak engedni: folyamodványokban, aláírásgyűjtésekkel tiltakoznak. A több ezer aláírással ellátott okirattal megbízottjuk, Mikola Sándor tankerületi főigazgató Párizsba kíván utazni, de se Budapesten, sem Rómában, sem Svájcban nem kap engedélyt a francia kormánytól arra, hogy Pá-

rizsba érkeztek. Az angol és az olasz kormány azonban megkapja a memorandumot. A következmény: a nevezetes Millerand-féle kísérőlevél után 1921. szeptember 19–20-án Vend vidéken jár a Határmegállapító Bizottság Cree angol ezredes vezetésével. Ám a zsarolás és a megfélemlítés ekkorra már megtette a hatását, s a „végre valahogy csak lezárult a dolog, minek tovább bolygatni” önfelmentő elv jegyében a bizottság távozik, a status quo pedig marad.

Ma a Mura-vidéken körülbelül kilencezer magyar él. A fogatkozás igen jelentékeny: számuk az összlakossághoz viszonyítva 0,8 százalékra esett vissza. A lendvai körzetben 1961-ben még 8119, 1981-ben már csak 7069 lakos vallja magát magyarnak. „Az állandó csökkenést” – olvashatjuk *A határainkon túli magyarok néprajza* című kötetben – „nemcsak az igen alacsony születési szám okozza, hanem a Nyugatra történő, az utóbbi évtizedekben nagyon felerősödött kivándorlás.” Penavin Olga vizsgálódásai szerint 1948-ban Kámaházán, Göncérházán, Radamoson és Lakoson a népességnek még mintegy 80-90 százaléka magyar, és további mintegy 10-15 községben ez az arány 60-75 százalék körüli.

A körülbelül 15-20 kilométer hosszasan elnyúló területen a Kebele és Lendva folyócskák között Dobronak (Lendvavárhelynek is nevezték) és Alsólendva a két legnagyobb magyar központ. Az eredetileg hét község („hétháza”) elnevezést jelölő Hetés-vidéken a magyarok népi műveltsége, kultúrája sok vonatkozásban azonosságot mutatott az Őrség és Göcsej kultúrájával, a történelmi helyzetből következően több jellegzetes egyéni vonással kiegészülve.

A Mura-vidék magyarságának érekképviseletét jelenleg a Mura-vidéki Magyar Nemzetiségi Öngazgatási Község (MMNÖK) látja el. Titkáruk, Gönc László szerint a két község (ottani értelmezésben az egykori magyarországi járásoknak megfelelő körzet), az Alsólendva és Muraszombat területén élő magyarok legfontosabb tevékenységi ága a mezőgazdaság. „Ezen elsősorban az alig 4-5 hektáros magángazdaságokat kell érteni. A földművelést űző lakosság csak részben tudott bekapcsolódni a szövetkezeti növénytermesztésbe és állattenyésztésbe, s ennek sok esetben negatív következményei voltak. Ugyanis a munkaerő-fölösleg, akár szakképzelt munkásként, akár kitanult szakmunkásként vagy értelmiségként, szülőföldjének elhagyására kényszerült. Munkát vállalt (...) Szlovénia fejlettebb ipari területén, valamint külföldön, s így a nemze-

tiségi közösség számára jórészt elvesztett. Az ipar aránylag későn fejlődött ki – de akkor is csak főleg Muraszombaton (...) és Lendván, ami ugyancsak befolyásolta az elköltözést.”

Az anyanyelvi oktatást három évtizede bevezették ugyan, de a kétnyelvű oktatás nagymértékben szűkítette, sorvasztotta a Délvidéken egyébként is sanyarú állapotokat mutató anyanyelvi kultúrát. A hetvenes évek szabadabb légkörében nagy lendülettel törtek előre a magyar nemzetiség művészeti mozgalmái (a nyolcvanas évekre már felölelték a magyarság közel egyötödét), de tényleges társadalmi szervezetségről 1975 óta lehet beszélni, amikor létrejöttek az úgynevezett nemzetiségi oktatási-művelődési öngazgatási érdekközösségek. Az 1989-es szlovéniai alkotmánymódosítás kapcsán megfogalmazódott az a Mura-vidéki magyar követelés, hogy a magyarság, a társadalmi élet minden területén, az addigi látszat-önállóság helyett, valóban saját kezébe vegye sorsa irányítását. A helyzetet az 1990 márciusában létrejött MMNÖK igyekszik megoldani: teljes egészében felöleli az itteni magyar lakosság életét, a gazdasági kérdésektől egészen az oktatás és a művelődés gondjainig.

A legutóbbi szlovéniai választások lehetővé tették, hogy a magyarok is képviseltessék magukat a parlamentben. És miután Szlovénia 1991 júniusának végén második világháború utáni történetének legsúlyosabb helyzetébe került, a szlovéniai magyarság igyekezett is leróni tartozását a néhai Jugoszlávia magyarlakta köztársaságai közötti viszonylag legjobb bánásmódért: számarányát messze meghaladó mértékben vette föl a harcot a támadó szövetségi hadsereg ellen.

Dél-Baranya (Drávaszög, Drávaköz, Baranyai-háromszög)

Dél-Baranya a történeti Baranya vármegye elcsatolt részét jelenti: a trianoni határ, a Dráva és a Duna által határolt háromszög alakú területet. Lakossága – akárcsak egész Baranyáé – a török hódoltság előtti időkben úgyszólván színmagyar. A török időkben is változik a helyzet, később pedig a bécsi udvar németeket, Adria-parti dalmátokat és Gospić környéki horvátokat telepít be; csatlakoznak hozzájuk a közeli Bácskából szerbek is. Az első világháború végén már erősen vegyes itt a nemzetiségi összetétel: mintegy negyven százalék a magyarok aránya,

ugyanennyi a németeké, s mindössze húsz százalékot alkot a délszláv lakosság. Dél-Baranyában 1910-ben a magyarság lélekszáma még 100 ezer fölött van, ám a második világháború végére már felére csökken. Ennek legfőbb oka az államfordulat után bekövetkezett nagyarányú visszatelepülés Magyarországra, főleg Somogy megyéből ide származott szegényparasztként távoznak el. Az 1981-es népszámlálás 25 ezer magyart mutatott ki, más adatok szerint számuk már csak 15-20 ezernyi. 1880 és 1981 között abszolút többségbe egyik nemzetiség sem kerül: viszonylagos többséget (46,6 százalékot) a magyarok alkotnak 1941-ben. Arányuk azóta több mint a felére csökkent... A Drávaszögben az 1981-es népszámláláskor 8397 fő (15,7 százalék) vallja magát jugoszlávnak, de nem csekély részük szükségszerűen magyar kell legyen. A délszlávok először 1948-ban kerülnek abszolút többségbe, ez a többség azonban erősen differenciált. A szerbek némileg kevesebben vannak, mint a horvátok, ám mindent összevetve (és a „jugoszláv” kategóriát leszámítva) nagyjából egyharmad-egyharmad-egyharmad arányban oszlik meg a dél-baranyai népesség magyarok, horvátok és szerbek között a kilencvenes évek elején. A legutóbbi időkig magyar többségű helységek Csúza (86 százalék), Kiskőszeg (53 százalék), Kopács (68,5 százalék), Laskó (64 százalék), Nagybodolya (67 százalék), Sepse (92 százalék), Újbezdan (95 százalék), Várdaróc (72 százalék) és Vörösmart (78 százalék). A terület központja Pélmonostor. A Drávaköz két szűkebb kerületre osztható: a baranyai Hegyaljához tartozó északi községekre (Hercegszöllős, Karancs, Csúza, Kő, Vörösmart) és az úgynevezett Alfaluk déli részére (Kopács, Laskó, Daróc stb.).

Ha keleti irányból, Bácska felől átjövünk a Duna hídján: olyan jellegzetesen baranyai, Mecsek alatti a táj, hogy lehetnénk akár Villány vagy Siklós közvetlen környékén is. Le sem lehetne tagadni, hogy az Alföldről másik nagy tájegységre, a Dunántúlra érkezünk, akár amikor Solt felől Dunaföldvárra érünk: dombos-lankás vidék, a domboldalakon szőlő, kanyargós, keskeny utak a sűrűn egymás melletti falvakban. Innen, Laskóról indult el a történelmi Magyarországon a második nagy, országos hatású szellemi mozgalom, a reformáció. Itt született a korszak országos jelentőségű írója, Janus Pannonius kortársa, az egyházi szónoknak és szépíróknak egyaránt kiváló Laskai Osvát. Hercegszöllősen 1576. augusztus 16-17-én negyven református prédikátor zsinatot tart – olyan

egyházi előírásokat alkotnak meg, amelyek szabályozzák a baranyai református magyarság életét. Vörösmarton, ugyancsak a 16. században gimnázium állott, melyet a szájhagyomány szerint 200 diák látogatott. „Drávaszög egy valamikor gazdag, virágzó és egységes Baranyának, ill. a Dráva-Duna torkolatvidékének része volt” – írja a múltból Katona Imre. Külön színfoltja, ragyogó jellegzetessége Dél-Baranyának a Kopács körüli rét: a Duna és a Dráva összefolyásánál tavas-lápos, nagy kiterjedésű vízi vidék, halásziparadicsom, melyet a feljegyzések az Árpád-kor óra emlegetnek. Végeláthatatlan árterület ez, ahol tavasszal „csupán egy-két nyárfás, fűzfabozótos sziget marad szárazon, s ilyenkor szinte beláthatatlan síkvíz a határ. Ember legyen a talpán és ősi kopácsi, aki kiismeri magát a vízből nyakukat nyújtogató nádbugák, szittyók és eltűnt fokok, dörömbök, a vízben álldogáló mocsári tölgyek között... A kopácsiakat mindig elrejtette a végeláthatatlan árterület, ezért maradhatott meg nyelvük érintetlenül, eredeti tisztaságban, ezért őrizhették meg hagyományaikat, ősi szokásaikat, népművészetüket, és itt születhettek a legszebb népmesék. Hol bontakozhattak volna ki a fantázia e csodálatos virágai, ha nem a nádasoktól rejtett, határtalan vizektől óvott dombok, szigetek viszonylagos biztonságában, nagy elhagyottságában, rendes fűzfagallyakkal táplált eseti tüzek mellett, vagy az elgyappanó parázs kékesen csármázó kesernyős füstjénél, amelybe hal, a csónak kátrányszaga és a víz illata vegyült. A létfenntartás nem került se különösebb gondba, se nagy fáradságba. Csak le kellett hajolniuk a halért, meg kellett főzniük a sulyom lisztes húsát, s a nyár végén, késő ősszel hónapokig szüretelhettek a mocsaras bellyei erdők gyümölcsét, a tömött fürtekben lógó, felejthetetlen ízű, hamvas, nagy szemű gyalogszedret. A legfontosabb építőanyagot, a nádat és a fát is ingyen nyújtotta a rétség az ideiglenes otthonok építéséhez.” (Katona Imre)

Híres mesemondó halászok, pákászok, csószok születtek, éltek s haltak meg itt, akik a maguk természetközeli világát csodálatos szépségű vízimese-fantáziákba, vízitündér-legendákba öntötték. Ennek a vízi életnek nyomai a hiedelemvilágban éppúgy megmutatkoztak, mint a népi kultúra megannyi más területén. A néprajzosok azt írják, egyedül itt jegyezhettek fel a vezérhalhoz fűződő elképzeléseket, amelyeket addig a Székelyföldön, a magyar világ folklór-Himaláján lehetett csak rögzíteni.

Telecskai borpincék

A kopácsi rét persze már nem a régi: védőgátak és körtöltések épültek itt, a hatvanas években elkészült a vörösmarti védőgáttal összekötött 49 kilométernyi töltés, amellyel gyakorlatilag elvették a falutól azt a vizet, amiből a helybeliek éltek. A bellyei állami birtok így több ezer hektárnyi szántóföldet nyert és Kopács „megmenekült” az árvízveszélytől, csak hogy mindez a hal- és madárparadicsom életébe került. A Duna mente legjobb ivóhelye 1800 hektárra zsugorodott össze, a fokok, folyómedrek kiszáradtak. Az éltető vízen kívül szorult Kopács. Az oda telepített, nagyrészt szerb nemzetiségű vezetők a panaszokról nem vettek tudomást. Megfeledkeztek továbbá arról is, hogy a horvát képviselőház 1967-ben védetté nyilvánította a kopácsi rétet és a hozzá tartozó erdőket.

A kommunista rezsim alatt egyféle „szocialista nagybirtok” lett az egész Drávaszög: két nagy vállalat (egyikük belgrádi illetőségű) gazdálkodott az elvett földeken, nagyfokú segítséget nyújtván ahhoz, hogy a kommunista arisztokrácia egyik reprezentáns területévé váljék a halban, vadban és vízben oly gazdag baranyai háromszög. A tőkési kastély volt Tito számtalan vadászrezervátumának egyik központja. A Kádár-féle vadászatok kedvenc területe, a gemenci erdő pedig északkelet felé jóformán egyenes folytatása ennek a vidéknek.

A munkalehetőségek errefelé jócskán megcsappantak. A magas szintű, nagy hagyományokkal rendelkező szőlőkultúra leromlott, olcsó és rossz állami tömegborok kerültek ki a tájról, munkát az ősi pákász, halász mesteriséget űzők mai utódai legfőljebb a „nagybirtokon” kaphattak. Rengetegen nyugati vendégmunkások lettek, arányuk az itteni lélekszámhoz képest igen magas. Egyébként a dél-baranyai magyaroknak mindössze egyötöde dolgozik az úgynevezett társadalmi szektorban; közülük 39 százalék az iparban, 31 a mezőgazdaságban, többnyire az erdészetben.

Volt a Drávaszögnek egy csodálatos, éppen tíz esztendeje elhunyt nagy-

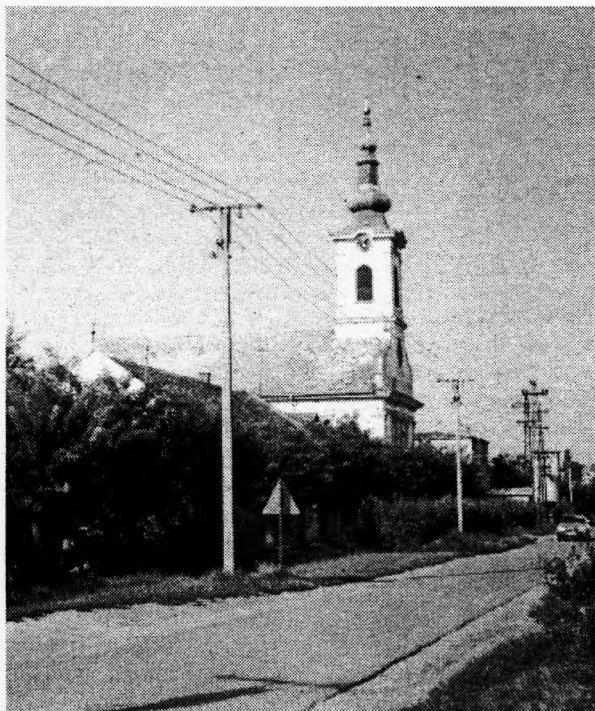
asszonya is, aki írói névként szűkebb hazájának elnevezését vette föl: az 1982-ben elhunyt Baranyai Júliáról, a *Vízbe vesző nyomokon – Fejezetek a Drávaszög történetéből* című könyv szerzőjéről így ír nekrológiájában Dudás Károly: „...egyik legszebb szavú írónk volt, százötven esztendő szőlőtőkék között megalvó őszi ködökből szőtt mondatai... visszhangozzanak bennünk... a szikkadó Drávaszög igazi ismerője és legtisztább szavú krónikása, a baranyaiak Júlia nénije, tanító néni je odaérkezett már Csatár falu közelébe... Végképp visszaérkezett hát gyermekkorára annyit emlegetett tündértájjaira, a monyorósi erdészlak környékére. Odavezető léptei ne maradjanak a számunkra vízbe vesző nyomok.”

Baranyai Júlia nem érte meg napjaink tragikus eseményeit. Megérte viszont az 1944-es drávaszögi magyarirtást, melynek adatai a közelmúltban kerültek nyilvánosságra. A véletlennek is köszönhető, hogy Vörösmarton 1944. november 24-én nem ismétlődött meg az a szörnyűség, ami a közeli Bezdánban és annyi más helyütt megtörtént. Egy magyar asszony bátorságán és három orosz tiszt emberségén múlt, hogy „csupán” Hercegszőlősen és Pélmonostoron aratott a halál. Fegyvertelenek, egyházi emberek estek áldozatul a „hős felszabadítók” bosszújának.

A háború utáni időkben szinte azonnal érzékelhetővé váltak azok a különbségek, amelyek Horvátország és Szerbia között a kisebbségek szempontjából különösen szembetűnőek voltak. Csörögts József, a Horvátországi Magyarok Szövetségének elnöke ezt az 1990-es VMDK-évkönyvében így fogalmazta meg: Horvátországban „mindjárt a második világhégest követően szabadabb szelek fújtak, legalábbis a nemzetiségi politika szempontjából, mint mondjuk Szerbiában”. Ennek is köszönhetően igen hamar megszerveződött a Horvátországi Magyarok Szövetsége, létrejött a kisebbségi önszerveződés több intézménye, sajtója. 1990 márciusában alakult meg a Horvátországi Magyar Néppárt, amely vertikálisan szerveződött politikai alakulatként igyekszik biztosítani a horvátországi magyarság politikai képviseletét.

Az 1991 nyarán kitört háború következtében a drávaszögi magyar lakosság helyzete gyökeresen megváltozott. Mivel a szerb vezetésű szövetségi hadsereg már augusztusban megszállta Dél-Baranyát, nagy tömegekben menekült el innen a magyarság is: 1991 végére a magyar lakosság mintegy kétharmada.

Domonkos László
(Zrínyi Kiadó, Budapest, 1992.)

A református templom Feketehegyen (Feketics)

LEGENDA a bácskai magyarokról

1.

Az 1944. év október havában
A bácskai (mozsori) magyarok élete halálra volt ítélve.
Sok ellenfél összeült, s azon tanakodtak hogyan, s miként
fogják végezni bosszújukat.

2.

Minden magyar apát a pincébe csuktak.
Bűnöst, büntelent egyformán kínoztak,
Míg lelkét kiadta a rettentő kínokban.
Azután kihúzták s mind a kutyát, úgy elásták.

3.

Azokra nézve, kit ki akartak végezni,
Rettentő kínjuk tartott 11 napig. A többire még hat hétig
várt a nagy szenvedés
Minden nap számtalanszor rakták rájuk a verést.

4.

11 napig tartottak a kínok.
Minden nap háromszor halálra kínoztak,
Éjjelenként pedig kínozták, míg ki nem fáradtak
November 2-án megkötözve golyó elé hajtották.

5.

Ruhájuktól megfosztva, testük összeverve,
Felismerhetlenné tették az emberi testet.
Csak rövid alsót viseltek, hogy a szegényt elfedjék,
Így kísérték őket ki a vesztőhelyre.

6.

Sok jó testvér egybe volt összekötözve,
Hogy még nagyobb fájdalmat érezzenek szívükben.
Szemben állították a kegyetlen golyóval,
Hogy utolsó percük is fájdalmas legyen.

7.

Szomorú nap a halottak napja
Sok magyarnak lelke szállott égbe az nap.
Kinek apja, anyja, kinek jó testvére,
Szívet tépő fájdalom, jaj szállott fel az égbe.

10.

Míglen 1945-ben április hó 18-án
Mind magyar hajlékából kihajtottak,
Sok szenvedő édes anyának szíve nyögött fájdalmában.
Mert kis gyermeke azt mondja: „mama álmos vagyok még.”

11.

Senkinek irgalom nem adatott,
Menni kellett kicsinek nagynak.
Még kenyeret se engedtek a kicsinyek részére,
Hogy vitték volna a szenvedés útjára.

12.

Kifosztottak mindenünkből,
Ruhánkból és élelmünkből,
Pénzünkből és ékszerünkből,
Sok jó anyát gyermekétől.

16.

Minket pedig négyesével az utcára kiállítottál,
Mindenféle söpredéknek céltáblája lettünk,
Fájó szívvel búcsút vettünk
Kedves hajlékunktól.

31.

Megjött végre 1945. VI. hó 8-dika,
Mikor megnyílt a loger kapuja,
Felírkáltak külön minden falut sorba,
Tálat, kanalat összeszedtek nyomban.

33.

Menet Gajdobrára sokat szenvedtünk,
Az éhségtől igen fáradtak voltunk.
Melegségtől szomjúságtól igen kitikkadtunk,
Beteg testtel, fájós szívvel soká nem mehettünk.

39.

Azt mondják nekünk a partizánok,
Hogy ne hallják hogy mondjuk, hogy logerban vagyunk.
Logerban nem vagyunk, de szabadok se vagyunk.
Csak a háború végéig itt kell maradjunk.

40.

Hatvan deka kenyér jár minden napra,
Bableves, tésztaleves, reggel rántott leves,
Ez is néha sós, de többször sótalan, Ezen akarják, hogy
14 óra hosszat a földet vágják.

43.

Megkaptuk, kik éltünk a lógeros levelet,
Mehettünk az országban koldulni eleget,
Szenvedhettünk immár, míg otthonunk nem lesz,
Földön-futók lettünk, otthonunk sose nem lesz.

(Matuska Márton: "A megtorlás napjai")

Magyar sors a Délvidéken

„Magyarország hercegprímása
3622/1946. sz.

Gyöngyösi János úrnak

Külgügyi miniszter

Budapest

Szabadság tér 15.

Külgügyi miniszter úr!

Délvidéki háromtagú küldöttség és egy újvidéki táborból megszökött magyar hozta hozzám a másolatban mellékelt jelentéseket. Ha szükséges, az eredeti is rendelkezésre áll. Fogadja külgügyi miniszter úr tiszteletem őszinte nyilvánítását.

Esztergom, 1946. július 17.

Mindszenty József

bíboros, hercegprímás,
esztergomi érsek

A Jugoszláviában élő magyarság helyzete igaz megvilágításban.

Gyakran hallottunk a közelmúltban olyan megnyilatkozásokat, hogy békeértekezleten Jugoszláviával szemben területi igényeket támasztunk. Legutóbb a miniszterelnök jelentette ki, hogy Jugoszláviával szemben követelésünk nincs. Ugyanakkor vezető politikusaink elítélik a szlovákiai magyarsággal szemben tanúsított Cs-Szlovák magatartást és sejteni engedik, hogy talán ez alapon területi igényeket támaszthatunk Csehszlovákiával szemben. Más részből sajnálattal kell megállapítani, hogy Magyarországon akadnak olyan tényezők, amelyek akár a sajtó hasábjain, akár a rádió hullámain keresztül azt a hamis tényt igyekeznek bedobni a magyar közvéleménybe és – ami a legnagyobb oktalanság – ezzel a külföld előtt is hamis tényeket tárnak fel, ugyanis, hogy a jugoszláviai magyarság helyzete kielégítő, a jugoszláviai magyarok szabad életet élnek, van iskolájuk, sajtójuk, színházuk stb. Nem tudjuk, hogy azok, akik a jugoszláviai magyarság helyzetét dicsőítik, milyen joggal mernek valótlan állításokkal ártani a magyarság ügyének és hogy ezzel milyen érdekeket kívánnak szolgálni? Mert az tény, hogy valótlan állítanak. Igaz ugyan, hogy a magyaroknak Jugoszláviában van iskolájuk is, sajtójuk is, színházuk is, azonban

ezeknek egy hibája van: hogy cirkusz az egész, Jugoszlávia »demokratikusnak« vallja magát már az ország hivatalos elnevezésénél fogva is (Federativna Narodna Demokratska Jugoslavija). Az igazi demokrácia azonban nem vallhatja magáénak azokat az elveket, amelyek a mai Jugoszláviában érvényesülnek. Az iskolák, a sajtó, a színház minden célt szolgálnak, de a jugoszláviai magyarság szabad kulturális fejlődését semmiképpen nem szolgálják. Ezek csak arra valók, hogy az iskolákból kiűzzék a vallást, a sajtó, a színházak pedig éppen hogy vannak, ízük és irányzatuk kommunista, ami teljesen távol áll a jugoszláviai magyarság lelkétől.

Nem tudjuk, hogy azok, akik a jugoszláviai magyarság kielégítő helyzetéről, szabad életéről írnak, tudják-e az alábbi tényeket? 1944 őszétől kezdve, amikor a partizánhadserg bevonult a Délvidékre, állandóan és szüntelenül üldözik az ottani magyarságot. Körülbelül 50-60 ezer embert végeztek ki csak azért, mert magyarok voltak. Semmi más bűnük nem volt ezeknek a szerencsétleneknek. Ezreket utasítottak ki a jugoszlávok az országból és vagy minden nélkül, egy szál ruhában, vagy 20 kg-os csomaggal dobtak át magyar területre. Az ottmaradt ingó- és ingatlan vagyont elkobozták.

A közelmúltban hosszú szünet után csak Szeged-Rókus állomásra 900 kiutasított család érkezett családunként 100 kg-os csomaggal. Ezeknek is csak az volt a bűnük, hogy magyaroknak születtek. A magyarokat 1944. év végén és 1945. év elején internálótáborokba zárták, ahol olyan silány élelmet kaptak, hogy sokan éhenhaltak. Számtalan nevet tudnánk felsorolni, de nem volna ajánlatos a Bácskában maradt hozzátartozókra nézve, mert nevük nyilvánosságra hozatalával a hozzátartozókat tennénk ki újabb üldöztetésnek. Még ma is tűrhetetlen a jugoszláviai magyarság sorsa, mert ezrek és ezrek élnek állandó rettegésben. Szemtánúink mondják el, hogy még ma is hol az egyik, hol a másik magyart viszik el ismeretlen helyre, ahonnan nem térnek vissza, vagyonukat szét-

húzzák. Senki sem tudhatja a jugoszláviai magyarok közül, hogy vajon órá mikor kerül a sor. Azzal is fenyegetik újabban a jugoszláviai magyarságot, hogy valamennyi magyart átadobnak magyar területre.

Ilyen állapotok mellett hallgatják a jugoszláviai magyarok a Magyarországot képviselő politikusok nyilatkozatait, a rádióból lesnek egy kis biztatás után, hogy magyarságukat a végsőkig megőrizhessék, hogy a magyar rádióból egy kis erőt merítsenek a szörnyű megpróbáltatások idején. És mit hallanak, mint azt, hogy Magyarország nagyon meg van elégedve a sorsukkal, nem is kívánja, hogy az elszakított magyarság visszatérjen. A miniszterelnök úr legutóbbi nyilatkozata után sok magyar ember könnyes szemmel hallgatta a rádió híradásait a Jugoszlávia által megszállt magyar területen. Kérdezzük ezek után, hányféle igazság van a földön? Ha Csehszlovákia részéről bizonyos magatartás elítélendő és ebből mi magyarok bizonyos jogokat formálhatunk magunknak, akkor Jugoszláviának ugyanilyen magatartása miért váltja ki némely emberből azt a meggyőződést, hogy a »demokratikus« Jugoszlávia jól bánik az ottani magyarsággal. És ha Csehszlovákiával szemben a magyarság üldöztetése miatt területi igényekkel léphettünk fel, miért nem léphetünk fel ugyanúgy Jugoszláviával szemben is?

„Magyarirtás folyt és folyik. A partizánok bevonulásakor a Tisza-vidéken a magyarok közt éppen annyi férfi vesztette életét, mint a Délvidéken a németek közt. A majdnem tiszta magyar Bezdan községben 480 férfit mészároltak le a partizánok egy partizán nő vezetésével. Sok férfi holttestét nem találják, tehát sok az elhurcolt is. Palánkán a sintértelenül éjjel 50 férfit végeztek ki: tömegsírban pihennek. Csurrog, Zsablja egész magyarságát kiirtották, csecsemőkkel, öregekkel, nőkkel együtt. Kb. 40-50 000 magyart végeztek ki csak azért, mert magyarok voltak. Dr. Röck Andor volt szabadkai főispánt átcsalták, és pár hét múlva az újvidéki báni palota erkélyéről ledobták. Dr. Bogner József

Hősi emlékmű Kúlán, a katolikus temetőben

lapszerkesztőt hosszas kínzás után kivégezték. A torontálroszi plébánost Tito gestapója a pincében agyonverte. Virág István 84 éves horgosi apátplébános a kivégzés helyén szörnyethalt. Varga Lajos moholi plébános a kínzásokba beleőrült, Szabó Dénes magyarkanizsai plébánost kocsi után vonszolták kilométereken, míg ki nem szenvedett. Ezután holttestét megcsonkították. Köves István mozsori lelkészt magyar területről hurcolták le Újvidékre. Kb. 30 000 magyart deportáltak a partizánok ismeretlen helyekre. A partizánok magyar területeken is fosztogattak. Ezeken a területeken az elszakadást hirdetik is.

Ma is egyre tűnnek el magyarok.

A magyarokat tervszerűen mindenükből kifosztják vagyonekobzással és egyéni akciókkal.

Táborok. Tervszerűen vitték a magyarokat is lágerokba. Itt az újvidéki magyarokat véresre verték. Megszökött szemtanú tanúsítja. Kiadják a táboriakat munkára, csupa nehéz és lealázó munkára, és közben véresre verik őket. Amikor a palánkaiakat decemberben elvitték a Szerémségbe a Vrdnik bányába, elszedték cipőiket. Aki a hideg sárban nem tudott eléggé menni, puskatussal ütötték, verték. Aki teljesen kime-

rült, a többiek szeme láttára agyonverték. A palánkiakból így 10 férfit vertek agyon. Az egyik ór a 800 férfi hálóterméből 15 magyart kivitt, akiket annyira agyon puskatusáztak, hogy másnap is véreztek. Közben lövöldözött is rájuk.

Haláltáborokba kerülnek gyerekek, betegek, öregek. Ilyen vannak Bánságban: Knityanin (Rudolf-gnad), Bácskában; Járek, Gákovó, Krusevlye. Az elsőben 30 000 volt egy időben a fogoly, a bácskaiakban 20 000 körül. Az élet itt pokol. Télen csak másodnaponként kapnak meleg ételt, meleg vízben főzött kukoricadarát. Hébe-korba borsólevest, borsó és só nélkül. Kenyeret ritkán. Ezrek voltak diaréban, majd megjelent a tifusz. Ezrek pusztultak el orvos és gyógyszer nélkül. Nagy a ruhahiány, mosás nincs, fűtés nincs. Az őrszállási új telepések betörték a krusevlyai táborba, az ottani fogoly nőket meztelenre vetkőztették, és ruhájukat elvitték. A halottakról a partizánok és a ruhátlan foglyok szedik le a lábbelít. A holttestet kidobják a táborból. A járeki táborban egyetlen nap 80 a halott. Pár hónap alatt 6700. A halottakat jó ideig nem is anyakönyvezték, és tömegsírokba földelték. Ha a hozzátartozók megtudják az elföldelést, nem lehetnek

ott. Egyházi temetésről szó sincs. Agyonlőttek egy asszonyt, mert a temető kőkeresztjénél imádkozott.

Rabszolgapiac van magyarokból Újvidéken. A táborban hajnali 5 órakor menetbe állnak külön-külön a férfiak és nők. 1/2 6-kor kilépnek a munkaadók elé. Válogatnak köztük, és elviszik őket. Jönnek olyan munkavállalók, akik már csak lányokat, nőket keresnek. Ezek a munkaadók rendszeresen egyik vagy másik katonaságból valók. Szörnyű nagy a vérbajosok száma. Április vége felé hajnali 1/2 4-kor katona jött a táborba a nők hálótermébe, kiválasztott magának egy lányt azzal, hogy »csak két órára van szüksége rá.« Valóban 6 órakor félholtan vánszorgott vissza. A 8–10 éves magyar gyerekeket kanászoknak adják el a táborok.

Vallás ellen. A protestáns és katolikus templomokat raktárnak használták, a plébániatemplomokat lerombolták, a községekben és határokon a kereszteket és szobrokat ledöntötték, a temetőket elpusztították. A bánsági haláltábor 30 000 foglyához papot nem engedtek. Ez a helyzet az újvidéki táborban is. Felszentelt papokat WC-tisztításra, hónapokon keresztül nyers ló-, marha- és disznóbőr sózásra használtak. Misézniök, beteget szentséggel ellátniök (mivel ez reakciós munka), sőt utcára menniök nem szabad. Első áldozás után két helység 3 papját lefoglalták. Ha szükségre kimegy a tereméből, véresre verik. Öreg papokkal napokon át métermázsás terhet cipeltetnek. A kalocsai egyházmegyének 16 pap magyar áldozata van. Az apácákat kiűzték, miután iskoláikat elvették. Még különórák, zongorázás adását is megtiltották. Mindezekről azonban eltekintünk, és tudatában vagyunk annak is, hogy a háborút elvesztettük. De tudatában vagyunk annak is, hogy a világ demokratizálódik, mi magunk az igazi demokrácia mielőbbi megvalósulását kívánjuk, és demokráciában nem élhetnek népek százezrei terror alatt. A népek önrendelkezési jogának előbb vagy utóbb kifejezésre kell jutnia.

De még ettől is eltekintünk, és eszünkbe jut a Haza bölcsének, Deák Ferencnek mondása: »Amit erő és hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszaadhatják, de amiről a nemzet, félve a szenvedésektől, önmaga lemondott, annak visszaszerzése nehéz és mindig kétséges.«

A megtorlás napjai

RÉSZLETEK A KIVÉGZETTEK NÉVSORAIBÓL

Görög sorstragédiákra emlékeztet ami a Délvidéken 1944 ősze és 1945 tavasza között történt, hol jeltelen sírokban, árokban elhantolva nyugszanak a magyarok tízezrei. A kortársak ma is félnek. Matuska Márton *A megtorlás napjai* című könyve az ő általuk összeállított töredéknévsorokat őrzi meg.

„1849. január végéig Zenta csendes bácskai város, lakóinak túlnyomó része magyar volt, kisebb hányada szerb. A honvédek elvonulását követően, február 1-jén szerb küldöttség jelent meg, s a város hatóságát a kegyelemre történő megadásra szólította fel. A polgárőrség vezetője, Majoros István kritikus helyzetbe került: a városban felgyülemlett óbectesi menekültek és a lakosság egy része ellenezte Majoros menekülési tervét (Ha veszünk, mindnyájan vesszünk el!), ugyanakkor az ellenállás is reménytelennek tűnt. Ekkor végzetes fordulat következett be, a felbőszült, pánikba esett tömeg a szerb követeket meglincselte (a várható következmények súlyát az sem csökkenthet, hogy nem járt különül az a magyar őrnagy sem, aki az asszonyok és gyermekek menekítésének szervezésére érkezett Szabadkáról).

1849. február 2-án, Gyertyaszentelő Boldogasszony napján félrevert harangok jelezték a szerb támadás kezdetét. Majoros lovas őreivel menekülésszerűen hagyta el a várost, a terep szabaddá vált Davidovic százados sakkas zászlóalja, szerb insurgensek (fegyveres felkelők) 3. hadoszlopa előtt. A következményekről az a jegyzőkönyv tanúskodik, amely a város újra magyar kézbe kerülése (1849. március 23.) után indított vizsgálat során készült (Istorijski Arhiv Senta, fond 381.). Az alábbiakban a 94 tanúvallomásból 15-öt közlünk:”

„9. Butora Mihályné vallja, hogy férjét Bordelitz Jovo huszár lőtte agyon, Betyár Matyít Buczkalor fia lőtte agyon, Huszák Palot szegedi Tomo fia verte agyon puskágyával.

14. Sándor Mátyás vallja, hogy a holttestek közé ő hántha be az emberfejeket és azokat el is temette, mely alkalommal ötöt meg is verték és ide-

való lakos Nagulov Rákó pusztította meg mindenétől.

35. Huszák Józsefné vallja, hogy Alexa juhász, oláh, férjét összedarabolta szeme láttára.

51. Tóth Andrásné 35 esztendősen hitettétel mellett vallja, hogy midőn ő gyermekeivel menekülni akart ide való ráztoktól korbátsal a kocsiul lekergetvén, név szerint Jevrem Babin, Csosits Illia, Illits Milos, a negyediket nem ismervén mindent elraboltak a kotsikkal együtt, melyet jószívű ráztok a menekülésükre költönöztek” egy magyar házba szorultak ahol igen sokan voltak, és ott igen sok magyart megöltek ide való ráztok és servianusok, ugyan ottan Tóth Andrásnétul Rokáts nevezetű Szűr Szabó legény elvette pénzt bugyilaristul együtt 150 f., mikor azután haza ment se ejel se nappal nyukta nem volt a ráztoktól, melyek puskákkal keresték az urát, a szolgát 9-10 orakor itzaka Petrutsin Uros hajtota el városházához, hol valami fir amint a szolgáló mondta megfertőztette. Késeben 8-ad vagy 10-ed napra egy idevaló rácz Vuits Zsiván pisztolt a melire szögezve kapanyokat (kappanokat) kért tőle, de mások által elhajtván osztan megint jót Jaso kalapos, Krasztits dobos és többen fegyveresek ijeszketet és tölem a pincze kultsot elvették és aztán is..., aztán valami 14 nap mulván egy adai embert tiszánál találtak. Kisértettek több százan a magazinumhoz nagy lármával ütegetéssel és taszigálással és ottan angyon lőtek.

90. Nagy István mélykúti, harmadnapra negyedmagával bement a városházához, s akkor a szerbek őrnagya azt a büntetést szabta rájuk, hogy menjenek ki a temető mellé, és hozzanak be általuk levágandó magyarok fejét, melyet ők fegyveres kíséret mellett telyesítettek is, behozvan 30 fejet,

melyet az őrnagy személyesen meg is vizsgált, és velük ismét ki is vitette, ő vette le a Sz. háromságra feltett öt fejet is.”

Ennyit a példákban, s most idézzünk abból, hogyan torolta meg a vérengzést Perezel Mór a megtorlásokról kiadott közlemény szerint: „Perczel Mór forr. vezér által behelyezett véstörvényszék ítélete folytán Zentán 1849. május 22-én rögtönítéletileg agyonlövettek: Schivkovich (Zsivkovich) Arsen, Vuich Izsák, Lalich Kuzman, Peezárszki Naum... „

És így tovább még negyvenkét név. Azaz nem is név, hanem esetenként csupán jelölék, hogy valakit kivégeztek, a nevét sem említik, hanem csak így: „egy szerb” vagy ami még ennél is háborzongatóbb: „egy kislány”. A Barjaktarov családból kivégezték Izsákot, feleségét és fiát. (In: Glatz Ferenc *Magyarok a Kárpát-medencében: Elszabadult indulatok... A zentai véres gyertyaszentelő*)

A történelem megismétli önmagát

A zentai levéltár rendezetlen részében található az alábbi névsor a személyi adatokkal. Az, hogy a rendezetlen részben van, több szempontból fontos. Az ilyen okmányok ugyanis a hatályos jogszabályok szerint nem kutathatók. Csakhogy a levéltárnak mind a korábbi, mind a későbbi korokból származó okmányai rendezettek. Nem rendezett, hogy ne legyen kutatható.

A zentai névsor

Az 1944. november 9-én likvidált személyek névsora:

1. Für Mátyás, Zenta, 59, r. k., magyar, nős, 4 gyermek. gazdag, kb. 15 láncc föld 2. Szabó Imre, Zenta, 1913, r.k., magyar, nőtlen szegény 3. Dudás Péter, Zenta, 1889, r.k., magyar, nős, 4 gyermek, szegény 4. Kovács István, Zenta, 1900, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. szegény 5. Ilovski Ernő, Zenta, 1911, r.k., magyar, nős szegény 6. Dr. Bas Lajos, Csóka, 1910, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. 1 ház 7. Szeles András,

Zenta, 1892, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag: ház 5 lánccs föld 8. Döme Albert, Zenta, 1910, r. k., magyar, nős 1 gyermek. 1 ház 9. Hagymás Gábor Zenta, 1880, r.k., magyar, nős, 6 gyermek. 1 ház 10. Janek Aladár, Óbecse, 1911, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. hadigazdag 11. Guelmino, Zenta, 1890, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. gazdag Sándor, 12. Ferenci dr. Antal, Zenta, 1882, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. gazdag 13. Johanis Kálmán, Zenta, 1905, r.k., magyar, nős, 5 gyermek. gazdag 14. Keserling Ernest Módos, 1897, ref., német, nős gazdag (Jasa Tomic), 15. Polyákovics Iván Zenta, 1886, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. szegény 16. Lukács Károly, Zenta, 1915, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. gazdag 17. Halász Sándor, Zenta, 1892, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 18. Puskás Mária, Zenta, 1900, r.k., magyar, hajadon szegény 19. Hangya Kálmán Zenta, 1872, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. szegény 20. Boka Pál, Zenta, 1897, r.k., magyar, nős, 4 gyermek. szegény 21. Vecseri Lajos, Zenta, 1902, r.k., magyar, nős, 4 gyermek. szegény 22. Baráti István, Zenta, 1900, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 23. Döme Tamás, Zenta, 1904, r.k., magyar, nős szegény ?A. Nagy János, Zenta, 1901, r.k., magyar, nős szegény 25. Piszár István, Zenta, 1915, r.k., magyar, nőtlen szegény 26. Varga Illés, Zenta, 1899, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 27. Boros János, Zenta, 1903, r.k., magyar, nős, 3 gyermek. gazdag 28. Berkes Pál, Zenta, 1898, r.k., magyar, nős, 3 gyermek. szegény (János é. Bogaras), 29. Kuklis István, Zenta, 1908, r.k., magyar, nőtlen szegény 30. Kovács Péter, Zenta, 1891, r.k., magyar, nős szegény 31. Dr. Felsőhegyesi András, Zenta, 1886, r.k., magyar, nős gazdag 32. Dr. Balogh, Zenta, 1880, r.k., magyar, öz. v., 2 gyermek. gazdag Károly 33. Hesz József, Csantavér 1890, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 34. Mihalesz György Zenta, 1906, r. k., magyar, nős, 2 gyermek., gazdag 35. Tóth Miklós Zenta, 1881, r. k., magyar, nős, 3 gyermek., gazdag 36. Tóth Mihály Zenta, 1872, r.k., magyar, nős, 6 gyermek., gazdag 37. ifj. Tóth Mihály Zenta, 1910, r. k., magyar, nős, gazdag 38. Nagy Pörge Illés Zenta, 1886, r. k., magyar, nős, 5 gyermek., szegény 39. Tóth János Zenta, 1898, r.k., magyar, nős, 2 gyermek., szegény 40. Huszár Bálint Zenta, 1886, r.k., magyar, nős, 4 gyermek., szegény 41. Vass Nándor Zenta, 1892, r.k., magyar, nős, 2 gyermek., gazdag 42. Tóth Katona Zenta Illés, Zenta, 1884, r.k., magyar, özvegy, gazdag 43. Marton Franja Zenta, 1905, r.k., magyar, nős, szegény 44. SándorJenő Zenta, 1886,

r.k., magyar, nős, 4 gyermek., gazdag 45. Halász Jenő Zenta, 1912, r.k., magyar, nős, szegény 46. Lakatos Gusztáv Zenta, 1910, r.k., magyar, nős, szegény 47. Motynek Elek Zenta, 1906, r.k., magyar, nős, 1 gyermek., szegény 48. Tóth Szegedi Péter, Zenta, 1914, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. gazdag 49. Sic Lénárd, Románia, 1902, ref., német, nős szegény 50. Kadvány D. Károly, Zenta, 1883, r.k., magyar, nős szegény 51. Imre Ferenc, Szeged, 1909, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. szegény 52. Boros Géza, Zenta, 1915, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. gazdag 53. Nagyabonyi, Zenta, 1906, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. szegény István, 54. Molnár Gábor Béla, Zenta, 1900, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 55. Meszkanov Vaszilije, 1898, kelet, orosz, nőtlen szegény pravoszl. 56. Zsiga Pát, Zenta, 1896, r.k., magyar, nős, 1 gyermek. szegény 57. Magyar János, Hódmezővásárhely, 1912, r.k., magyar, nős, 3 gyermek. szegény 58. Benesik Lajos, Zenta, 1904, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. szegény 59. Kalmás István, Zenta, 1890, r.k., magyar, nős szegény, 60. Vass Pál, Zenta, 1896, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 61. Lálcs Imre, Zenta, 1898, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. szegény 62. Lakatos Vince, Zenta, 1908, r.k., magyar, nőtlen szegény 63. Piszár Péter, Zenta, 1903, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. gazdag 64. Szollár János, Zenta, 1899, r.k., magyar, nős, 2 gyermek. szegény, 65. Dukai Lukács, Zenta, 1883, r.k., magyar, nős 1 ház

Zenta, 1944. november 10.

A háborús bűnösök és bűnösök bizottságának tagjai:

Az okmány hitelül:

Petar S. Senic s. k. Stojkov Aleksandar s.k. Milicev Dusan s.k.

P. H.

Zenta NFSZB

Bezdáni áldozatok

A bezdáni plébánia halotti anyakönyvében nyilvántartják az áldozatokat. Névsoruk a többi bejegyzéstől teljesen elkülönítve, a 242. oldalon kezdődik, a bejegyzéseket Vajda Lajos káplán végezte. A temetés helye Bezdán, Alsó temető, ideje 1945. március 28.

„1. Csapó Ferenc géplakatos, Magyarai Ilona ura, 33 éves, 2. ifj. Csapó Ferenc földműves, István földműves és Hordósy Julianna fia, 19 éves, 3. Libis István asztalos, Kucsora Karolina ura, 35 éves, 4. Fejes Sándor napsz., Jankovics Ilona ura, 35 éves, 5. Miovác Mihály, Mihály hajós és Mol-

nár Rozália fia, 18 éves, 6. Szántó József kereskedő, Lajos iparos és Pfaff Mária fia, 40 éves, 7. Kanizsai János keresk. isk. növendék; András fm. és Majoros Borbála fia, 16 éves (l. a 21., ugyanaz), 8. Zetula Sándor írnok, Ferenc hajós és Magyarai Erzsébet fia, 20 éves, 9. Bodrogvári Ferenc mechanikus, Kedves Katalin ura, 39 éves, 10. Midlinszki István napsz., Gondos Anna ura, 40 éves, il. Midlinszki József, István napsz. és Gondos Anna fia, 19 éves, 12. Midlinszki Ferenc, István napsz. és Gondos Anna fia, 18 éves, 13. Kedves János vendéglős, Pálkás Éva ura, 46 éves, 14. Skerlecz Imre cukrász, Szántó Mária ura, 38 éves, 15. Szabó József kocsmáros, Vasas Erzsébet ura, 44 éves, 16. Molnár Sándor kovács, Ódri Anna ura, 37 éves, 17. Varga Ferenc mészáros, Magyar Anna ura, 33 éves, 18. Kiss Lajos műszövő, Szigeti Anna ura, 31 éves, 19. Macskál Károly napsz., Hirster Mária ura, 29 éves, 21. (l.: 7.), 21. Kiss Imre keresk. isk. növ., János kereskedő és Bosnyák Anna fia, 20 éves, 22. Bosnyák János banktisztviselő, János fm. és Majoros Erzsébet fia, 35 éves, 23. Varga Ferenc mechanikus, Kalinka Mária ura, 47 éves, 24. Varga László műszövő, Kapitány Rozália ura, 2.5 éves, 25. Kalmár Péter kereskedő, Uri Julianna ura, 28 éves, 26. Lang Péter kereskedő, Németh Mária ura, 37 éves, 27. Csépes Jenő tanító, Vas Izabella tanítónő ura, 37 éves, 28. Póc János tanuló, Sándor szücs és Horváth Anna fia, 17 éves, 29. Kiss István tanuló, Lajos és Bence Borbála fia, 18 éves, 30. Kisbéri György kőműves, György hajós és Kanizsai Éva fia, 20 éves, 31. Bálint István borbély, Kis Erzsébet ura, 32 éves, 32. Oberreiter György, felső kereskedelmi növendék, Dezső vendéglős és Jager Teréz fia, 19 éves, 33. Németh János gimn. tan., János fm. és Csapó Borbála fia, 17 éves, 34. Sipos Imre földm., Varga Rozália ura, 40 éves, 35. Virág János borbély, János napsz. és Mórincz Erzsébet fia, 28 éves, 36. Hummel Rudolf műszövő, Kiss Anna ura, 48 éves, 37. Hummel József, Rudolf műszövő és Kiss Anna fia, 26 éves, 38. Kiss János napsz., Pörzsolt Borbála ura, 30 éves, 39. Magyar József nagyker., Jagicza Anna ura, 43 éves, 40. Fitza József napsz., Ódry Anna ura, 42 éves, 41. Nagy József kárpitos, József napsz. és Varga Julianna fia, 17 éves, 42. Zsámboki István munkás, Dömötör Julianna ura, 37 éves, 43. Singler Ferenc szobafestő, Papp Erzsébet ura, 31 éves, 44. Balla Sándor hajós, Kreko Katalin ura, 44 éves, 45. Braun Jakob kereskedő, Kelfrich Éva ura, 53 éves, 46. Kurbik Pál hajóács, Smérity Anna

ura, 45 éves, 47. Nagy János napsz. és Nagy Ilona fia, 22 éves, 48. Balla Imre szíjgyártó, Magyar Borbála ura, 37 éves, 49. Brettréger János napsz., Gyórfy Borbála ura, 29 éves, 50. Kedves Sándor vendéglős, Stigler Rozália ura, 43 éves, 51. Lovász Sándor napsz., Csapó Mária ura, 30 éves, 52. Mária Ferenc dögész, Gyórfy Katalin ura, 39 éves, 53. Ifj. Mária Ferenc, Ferenc dögész és Gyórfy Katalin fia, 14 éves, 54. Pumpulik József, Kálmán cipész és Féderer Erzsébet fia, 18 éves, 55. Flesz József, István hajós és Korsós Mária fia, 17 éves, 56. Neveda János tanuló, János bocskoros és Győri Etel fia, 19 éves, 57. ifj. Kis János, János kőműves és Szalay Rozsa fia, 17 éves, 58. Kiss János kőműves, Szalay Roza ura, 43 éves, 59. Sípós József földm., Ferenc fm. és Horváth Erzsébet fia, 24 éves, 60. Mazák János földm., János földm. és Ódry Teréz fia, 18 éves, 61. Szarka István fm., István fm. és Szécsényi Rozália fia,

18 éves, 62. Szakszider Simon napsz., Simon napsz. és Major Anna fia, 18 éves, 63. Smidt József, ifj. József műszövő és Osztrogonác Melánia fia, 22 éves, 64. Hordósy Bálint, Imre gépl. és Csapó Terézia fia, 20 éves, 65. Leiffer János fm., Schlathauer Magdolna ura, 53 éves, 66. Flesz Mihály fm., Schlathauer Katalin ura, 53 éves, 67. Győrfi János borbély, Csitári Rozália ura, 43 éves, 68. Veiner János kúpec, Huszár Aranka ura, 45 éves, 69. Amrein István kereskedő, Horn Rozália ura, 43 éves, 70. Kelsch Gyula tanuló, János borbély és Kiss Irén fia, 16 éves, 71. Sípós Kovács József napsz., Kovács Katalin fia, 17 éves, 72. Takács Simon fm., Horváth Erzsébet ura, 24 éves, 73. (l. 98. sz.), 74. Horváth János fm., Nagy Erzsébet ura, 24 éves, 75. Kovács György; 51 éves, 76. Tatay László, 30 éves, 77. Braun József borbély, Kohn Adél ura, 38 éves, 78. Lengyel György napsz., Mészáros Julian ura, 49 éves, 79. Magyar István fm., Imre fm. és Pázmán Borbála fia, 21 éves, 80. Nagy Antal, 21 (?) éves, 81. Major Pál, Pál és (...) fia, 33 éves, 82. Szakács Kálmán, Antal és Galambos Anna fia, 30 éves, 83. Liplika Mihály, 20 éves, 84. Kollár László, 22 éves, 85. Hettyei Mihály, 25 éves, 86. Hettyei József, 20 éves, 87. Kleer Géza, 88. Knoll Mihály, Frantisek Mária ura, 37 éves, 89. Szpolarits János, 52 éves, 90. Zarubszki Gyula, 48 éves, 91. Limburger József kőműves, 48 éves, 92. Baron Mihály fm., 52 éves, 93. Szabó Imre fm., Anka Julianna ura, 44 éves, 94. Csapó József fm., István fm. és Szabó Erzsébet fia, 23 éves, 95. Emer Antal, 24 éves, 96. Ismeretlen

fiú, 97. Kiss János géplakatos, Takács Borbála ura, 32 éves, 98. Kőszeghy Gyula kereskedő, (...) és Ürge Rozália fia, 27 éves, 99. Flesz Ferenc fm., Mesch Magdolna ura, 54 éves, 100. Stein István fm., Kheil Magdolna ura, 51 éves, 101. Stein Ádám fm., Roch Katalin ura, 45 éves."

A sziváciak névsora

1. Alföldi Ferenc, 2. Bacsai Lajos, 3. Balogh Károly, 4. Baka János, 5. Bódis Lajos, 6. Bódis József, 7. Bocskovics István, 8. Breznák István, 9. Breznák József, a fentebbi fia, 10. Burger Jakab, il. Buza András, 12. Cifra András (kiengedett), 13. Cifra Péter, 14. Dávid János, 15. Dragity (Daruhalmi) dános, 16. Dragity István, 17. Drobnik István, 18. Domján Mihály, 19. Farkas János, 20. Farkas István, 21. Farkas János és fia 22. ifj. Farkas János, 23. Farkas Pál, 24. Horváth András, 25. Merkel Mihály és fiai: 26. Horváth József 27. Horváth Mihály, 28. Horváth (István?), 29. Hunsinger Anton, 30. Hunsinger Heinrich, 31. Jovanovic Pera, 32. Juhász Antal, 33. Klebecskó István, 34. Kubala (?), 35.

Lavró András, 36. Mándity István, 37. Pavlik Mihály, 38. Mezei János, 39. Mérő Jenő, 40. Modrich Anton, 41. Mudri Antal, 42. Nagy József és fia: 43. ifj. Nagy József, 44. Nagy Ferenc, 45. Nagy Imre, 46. Papp József, 47. Rigó Péter, 48. Siflis Péter és fia: 49. Siflis István, 50. Skorutyák Antal, 51. Skorutyák Károly, 52. Stieb Ferdinánd, 53. Szalai János, 54. Szalai Imre, 55. Szabó István, 56. Szobek Péter, 57. Sztrikovics Ádám, 58. Tóth István, 59. Teer (Antal?), 60. Trenka János, 61. Turi Péter, 62. Uglik Péter, 63. Városi János, 64. egy cservenkai, 65. egy csurogi, 66. egy csurogi.

Rajtuk kívül le volt még tartóztatva az az öt, akiket kiengedtek, és az a kettő, akik megszöktek.

A gombosi névsor

Loboda Tibor szabadkai lakos 1991. január 28. keltezéssel levélben értesített arról, hogy több gombosi személlyel folytatott beszélgetés után többmagával az alábbi névsort állították össze az áldozatokról:

1. Tímár (azelőtt Tiller) Ferenc, Gomboson született 1911-ben, 1929-

Német parasztház Torzsán

ben Szabadkára került a Naplóhoz újságírónak, s ott élt haláláig, ott is tűnt el. 2. Hecksó Tamást 1945 elején vették el, nem a többiekkel novemberben.

A novemberi áldozatok:

1. Timer János víztársulati hivatalnok, 2. Farkas István cipész, 3. Komáromi István kereskedő, 4. Maros János MÁV forgalmazó, 5. Menráth Lajos kendergyári hivatalnok, 6. Nemes Gáspár földműves, 7. Nemes Pál szabó, 8. Kovács János községi hivatalnok, 9. György Antal községi hivatalnok, 10. Pehlér Károly pék, il. Ádám József vendéglős, 12. Lovász Károly földműves, 13. Nemes István kovács, 14. Neisz Ferenc gépész, 15. Lovász János rendőr, 16. Sörfőző Imre kendergyár-tulajdonos.

A kanizsai kivégzettek nem teljes névsora

1. Szilágyi János kereskedő, 2. Bicskei Mihály tisztviselő, közismert vadász, 3. Cseszko István szabó, öt kiskorú gyermek apja, 4. Kiss Miklós, Sódar, szabó, 5. „Vörös” lábbelikészítő, ugyanis vörös volt a haja, a kutatók a nevét nem tudták azonosítani, 6. Tóth János favágó, motoros favágó, sokgyermekes apa, 7. Nacs József kőműves, 8. Rekecki János vendéglős, 9. Muhi Ferenc földműves, 10. Harmath Péter, 11. Harrmath Pál testvérek Tóthfaluból, egyikük bognár, másikuk kovács, 12. Nagy György, 13. Milutinovics Gábor kereskedő, 14. Kostyán Antal mezőőr, 15. Kovács János fahézmunkáló apósa, akiről csak ilyen körülírással tudtak megközelítő adatot szerezni az adatgyűjtők, 16. Berecz István, 17. Takács György munkás, 18. Csikós János munkás, 19. Papp János munkás (a börtönből ugyan kiszabadult, de nem sokkal utána belehalt az ott kapott verésbe), 20. Kókai Lajos munkás, 21. Medgyesi István kőműves, 22. Bagi Antal vendéglős, 23. Kosányi György papucsos, 24. Kosányi Imre bocskoros, 25. Vitéz János vagy István gazdálkodó, 26. Losonc István gyepmester, 27. Nagy József géplakatos, 28. Gubás János hentes; szintén úgy megverték, hogy kiszabadulása után nemsokára belehalt, 29. Gyulai Vince hentes, szintén a verésbe halt bele, 30. Kávai Miklós, a pincében verték agyon, 31. Filip István, 32. Novák Lajos, 33. Szabó Dénes lelkész, tóthfalusi plébános, akit kocsin után kötve vonszoltak be. A városháza pincéjében levágták a hímtagját, testét zsillettel bevagdosták, és besózták, 34. Apró Lukács.

Az adórjaniak

„1. 1944. Apci Lukács, Ladocki Matild férje, 33 éves, 2. Balota Antal, Sváb Kovács Ida férje, tanító, 44 éves, 3. Bánszki Miklós, Bicskei Teréz férje, 38 éves, 4. Bicskei János, János és Szabó Anna fia, tanár, 32 éves, 5. Bicskei József, Satai Viktória férje, fm., 41 éves, halottá nyilvánítva a néphatóság által 1949-ben, 6. Bicskei József, János és Apró Julianna fia, napsz., 19 éves, 7. Bicskei István, Dukai Ilona férje, cipész, 38 éves, eltemetve 45. VI.16., 8. Bognár Sándor, Pálinkás Viktória férje, 31 éves, 9. Borsos István, Péter és Bicskei Etel fia, napsz., 22 éves, 10. Borsos József, József és Apró Julianna fia, fm., 22 éves; 11. Dukai Lajos, Molnár Jolán férje, lisztcseszlő, 38 éves. A bácskai apostoli adm. szentszéke 1948. I. 13. holtta nyilvánította. 12. Dukai Lukács, Zsoldos Borbála férje, kereskedő, 45 éves, 13. Gandis Vilmos, Szecsei Julianna férje, 45 éves, 14. Horváth Gyula, Szócs Irén férje, 40 éves. Holtta nyilvánítva 47. III. 10. 15. Kis Orban, Laczkó Anna férje, 25 éves, 16. Kocsis János, Ostie Erzsébet férje, 63 éves, 17. Kovács Ferenc, Muhi Piroška férje, 27 éves, 18. Körmöczy Gyula, Czérna Ilona férje, 23 éves, 19. Körmöczy Simon, Szabados Teréz férje, 40 éves, 20. Laczkó Antal, Keller Erzsébet férje, 52 éves, holtta nyilvánítva 946., 21. Ladóczki István, Milutinovics Emma férje, fm., 62 éves, temetve XI. 2., 22. Lengyel Pál, Laczkó Viktória férje, 39 éves, 23. Magda Péter, Veréb Erzsébet férje, tímár, 24. Milutinovics Gyula, György, Bata Amália férje, temetve XI. 2., 25. Nagy János, Kukola Margit férje, 37 éves, 26. Németh János, János és Vörös Teréz fia, napsz., 18 éves, 27. Pásztor János, Csizmadia Ilona férje, napsz., 32 éves, 47-ben holtta nyilvánítva, 28. Pásztor József, Csizmadia Borbála férje, napsz., 32 éves, 47-ben holtta nyilvánítva, 29. Pörzsölt József, Körmöczy Rózsa férje, seprűmunkás, 32 éves, 30. Radák Mihály, Felhő Luca férje, 69 éves, 31. Remete József, Csanádi Rozália férje, halász, 38 éves, holtta nyilvánítva 46. IX. 9., 32. Rózsa Ferenc, János és Takács Júlia fia, napsz., 24 éves, 33. Sarnyai István, Vajda Julianna férje, fm., 44 éves, 34. Sándor István, Varjú Mária férje, 42 éves, 35. Sándor Géza, Sándor Veronika férje, 35 éves, 36. Sándor Lukács, Ferenc és Bicskei Viktória fia, szabadságos katoná, 37. Satai János, Milutinovics Erzsébet férje, fm., 61 éves, holtta nyilvánítva 1946., 38. Sindeles István, Pilisi Anna férje, juhász, 30 éves, holtta nyilvánítva 1945., 39. Szabó Ferenc,

Mihálykó Margit férje, napsz., 44 éves, 40. Szabados Pál, Erdélyi Anna férje, 39 éves, holtta nyilvánítva 1947., 41. Szecsei Jakab, Fazekas Erzsébet férje, napsz., eltemetve november 2. A férfiakat összetérő fegyveres erők a lakásból kihajtották és a ház előtt szájába lőttek. 42. Szecsei Lukács, Remete Ottília férje, 36 éves, 43. Szecsei Ferenc, Antal és Lázár Magdolna fia, napsz., 19 éves, 44. Takács Pál, Ladányi Teréz férje, 36 éves, 45. Tandori István, Danyi Julianna férje, 46 éves, 45. Vajda István, Konec Mária férje, fm., 66 éves, 47. Vajda Jakab, Körmöczy Ilona férje, napsz., 42 éves, 48. Vajda Károly, Szél Julianna férje, fm., 31 éves, 49. Vajda Miklós, Mihály és Soti Veronika fia, 23 éves, 50. Vörös Ferenc, Bakota Piroška férje, géplakatos, 36 éves, 51. Zöldi Ferenc, Vajda Mária férje, fm., 29 éves, 52. Filiszter Kelemen, Muhi Margit férje, fm., 39 éves, 1944. november 3-án reggel 9 órára a rendőrségre telefonon berendelték számot adni a szántás-vetésről. 53. Kocsis István, Bognár Rozália férje, fm., 27 éves, 54. Balassa István, Takács Zsófia férje, napsz., 1944. nov. 7-én reggel a város vezetősége által megbízottak elfogták és elvitték. 55. Csanádi Imre, György és Németh Rozália fia, fm., 42 éves, 1944. nov. 7-én a város vezetősége által megbízottak a rétben elfogták és magukkal vitték. 56. Gazdag Albert, Törteli Zsófia férje, napsz., 50 éves, 1944. nov. 7-én a város vezetősége által megbízottak elfogták, magukkal vitték. Nov. 11-én a városi kórházból holtan hozták ki.”

A Verbáson kivégzett magyarok nem teljes névsora

1. Fekete Mátyás, 2. Aranyosi Ferenc, 3. Gulyás Antal, 4. Keresztes János, 5. Sütő Sándor, 6. Hevesi György, 7. Simonyik Károly (8 az, aki kimászott a gödörből és megmenekült), 8. Fuderer Károly, 9. Maksa István, 10. Madancza István, 11. Németh János, 12. Rasztovác Ferenc, 13. Molnár G. Ignác, 14. Varga Ferenc és három fia: 15. ifj. Varga Ferenc, 16. Varga János, 17. Varga József, 18. Punyi Boldizsár, 19. Hevesi István, 20. Zsigrai József, 21. Madancza János, 22. Kőműves János; 23. Sunyec János, 24. Horváth György, 25. Csőke János, 26. Varga Sándor, 27. Zsigrai László, 28. Varga András, 29. Domonkos Ferenc, 30. ifj. Domonkos Ferenc, 31. Varga Péter, 32. Szabó Péter, 33. Papp György, 34. Lukács Vendel.

KITEKINTÉS A LEGFÉNYESEBB JÖVŐBE

Belgrád, 2051

Ma január 21-e van, hallom Szerbia Összes Egyesült Rádióállomásai bemondójának hangját – az egyetlen létező állomását a nyugaton felkelő és a keleten lenyugvó nap országában, ahol immár 59 éve tartanak szüntelen a semmivel sem kiváltott, büns szankciók –: „Kedves hallgatóink! Szűkebb Szerbia elnöke, Slobodan Milošević ma hozza meg rendeletét az élelem további ésszerűsítéséről, valamint a minden szinten kötelező takarékoságról: a 0,1 literes dobozos csomagolású tejet csak az állapotos nőknek lehet árulni, azoknak, akik a terhesség tizedik vagy még annál is többedik hónapjában vannak; ami pedig a cukrot illeti – a Cukrárszati termékekről szóló törvény új javaslata alapján –, minden felnőtt személynek alkotmányban rögzített joga van évente egy szem kockacukorra; az olajat kiskanállal mérik, ne felejtse otthonról elhozni a kiskanálát!; áram, miként tegnap sem volt, az ország legnagyobb részében nem lesz, a Belgrádtól legészakibbra fekvő ponttól a legdélibb pontig, Valjevóig, de a mi Nemzeti Egység Kormányunk minden töle telhetőt megtesz annak érdekében, hogy az elektromos energiát biztosítsa a rendőrség és az alkotónai alakulatok tagjai, valamint a különleges osztigosok számára, akik – nem kell titeket emlékeztetni! – a folyamatos Újjáépítés ideje alatt védik szabadságszerető hazánk évszázados határait.

Kikapcsolom a rádiót, eszemben jut, hogy ma van a születésnapom: most töltöttem be a századikát, de ünneplem Slobodan Milošević – aki a dicső 1987. évben került hatalomra – uralma alatt eltelt 64 évemet is, ő szerencsét, valamint jólétet hozott számunkra, visszaszerezte nemzeti tudatunkat, illetve biztosította részemre, hogy saját sátramban, Belgrád külvárosában tengethessem öreg napjaimat a tökéletesen ökológiai államban; az utolsó

gyár húsz évvel ezelőtt szűnt meg, benzint nem lehet szerezni 2029 óta, a határokat szöges dróttal, aknákkal és vasfalakkal hermetikusan zárták le még a távoli 2023-ban, szomszédaimmal/barátaimmal évtizedek óta nem érintkezem, a rossznylevek azt állítják: Vajdaságból mezőgazdasági Svájc lett, halljuk, hogy Sandžak Szövetségi Köztársaság elfogadta az USA felkérését, hogy annak 58. tagállama legyen, Montenegró megelőzte Dániát a GDP tekintetében, az egységes, valamint unitárius Boszniában és Hercegovinában, japán követelésére, a Japánhoz való csatlakozásról szavaznak; a néhai jugoszláv köztársaságot, Horvátországot a világ tizenöt legfejlettebb országai közé sorolják, Šumadija Királyság a svéd életszínvonal ellenére újból csapatokat vont össze határunk mentén, területi mohóságról tesz tanúbizonyságot... de, szerencsére, tegnapelőtt az Egyesület Radikális Baloldal 32. kongresszusán azt mondták: nem kell aggódnunk, mindnyájan katonaság vagyunk, s életünket Slobodan Milošević oltárára helyezzük, ha bárki – különösen a šumadijaiak – Szűkebb Szerbia szuverenitását veszélyezteti.

Vízben áztatott kétszersültet reggelizem; lassan eszem, a lerombolt Belgrádot nézem, amely még nem épült újjá a 2043-ban elkövetkezett legújabb, tizenhetedik bombázás óta; önkéntelenül eszembe jut az Egyesült Ellenzék 2000 tavaszán megtartott nagygyűlése, amikor a Szabadság/Köztársaság téren körülbelül húszezer ember gyűlt össze, akik különböző komputertrükkökkel azt akarták bizonyítani, hogy húszszor többen vannak; voltak olyanok is – nosztalgia nélkül emlékszem rá –, akik a tavaszi transzban, a hárs illatától elkábítva, gyors változásokat, úgynevezett demokratizálódást, még mondhatnánk azt is: szabad és becsületes választásokat ígértek. Akkortájt, a szerb nemzeti lény szellemével el-

lentétben léteztek még ellenzéki napilapok – mielőtt 2003-ban a tájékoztatási törvény kiegészítésével meg nem szűntek –, azóta csak Politika létezik, amelyet a polgárok-nak ingyen osztogatnak. Minden tv-csatorna eggyé vált két hónappal később; a Nemzeti Egység Kormány mindezt takarékosági intézkedésekkel és az árulók elleni harccal indokolta, ami nagyon is ésszerűnek tűnt; ekkor a valamikori Szerbiából önként, mindenfajta kényszer nélkül, futtában, csak batyujukat a hónuk alá csapva elment néhány millió ember, amint minden hazafi csak üdvözölni tudott a következő jelszóval: „Aki nincs itt – a nélkül lehet”; azt állították, hogy az ellenzéki vezérek csónakon szöktek át Romániába, ami után mindnyájan megkönnyebbültünk, mert végre, annyi évszázad után, mindnyájan egyként gondolkodunk: Egy Vezér, Egy Nép, Egy Ország.

Rám törnek az emlékek: a teljesen szabad szerbiai elnökválasztásokon, 2002-ben Slobodan Milošević nem kapott egy ellenszavazatot sem – közfelkiáltással, üdvölgész és tapsvihar közepette választották meg. Dr. Vojislav Šešeljből kormányfő lett, és már másnap elkezdte gyártani a törvények sorozatát: az országból való távozás betiltásáról, az országba aló belépés megtiltásáról, az országból kivezető telefonvonalak megszüntetéséről (Irakot kivéve, amely ország számunkra évtizedeken át önzetlenül nyújtott feltétel nélküli támogatást), a komputerek és írógépek elkobzásáról, a „Van háza – kapsz helyettesítést” elnevezésű nagyszabású társadalmi akcióról, az élelmiszerboltok bezárásáról, a Nagy Szerb Fal megépítéséről (kínai mintára), amellyel hazánkat összetartjuk, ne hulljon darabokra tovább.

A vajdasági szakadár, fasiszta hordalék azonban már elültette a bűn magvát; épp akkor, amikor már a Fal a Megújulás offenzívá-

jától szárnyalva kezdett az égi magasságokba emelkedni, ismét háborúba taszítottak bennünket, majd újból Kumanovóban írtuk alá az Okiratot (az 1246-osat, mivel a montenegrói viselte az 1245-ös számot, míg a kosovói – Istenem, hogy emlékszem rá! – az 1244-es volt), és meghatároztuk, hogy a Vajdaság virtuálisan Szerbiában van; mindaddig szívem melengető is volt, amíg a nagyvilági nácik (akiket, ki tudja, már hányszor ítéltünk halálra hazaias ítélőszékeinken) nem idéztek elő még nagyobb zavargást: el szerették volna tőlünk venni Ó-Raskát, amelyet még Sandžaknak is neveznek, szerencse, hogy Kormányfőnk, Vojo elvtárs, mindezt már előre megmondta, s Főparancsnokunkkal egyetértésben azonnal odaküldte Nebojša Pavković tábornok-vajdát, hogy óriáshőseivel védje legújabb déli határainkat a túlerőben lévő és fejlettebb technológiával rendelkező ellenségeinktől.

A világ összeesküvésének rég elcsépelet forgatókönyve szerint Amerika, melynek világuralmi törekvései kielégíthetetlenek, ismét a belügyeinkbe avatkozott; Kína pedig, régi jó szokása szerint, néhány rövid tiltakozást nyújtott be, de mindez nem segített, mint ahogyan

Oroszország Nőgyógyászati Minisztériumának közleménye sem, a NATO-disznók, fittyet hányva a szövetségeseink ily markáns támogatására, ismét lebombáztak bennünket, így Kumanovóban alá kellett írunk az 1247-es Okiratot, és Szűkebb Szerbia Šumadijával elnevezésű országgá kellett átalakulnunk, amelyben az ötödik hadoszlop, sejtethetők már, azonnal elkezdte aknamunkáját. Az eszevesztett šumadijai szakadárok, NATO-gazdáiktól támogatva 2016-ban terrorista nagygyűlések sorozatát indították az ELLENÁLLÁS! illegális szervezet által vezetve; s az erőszak mértéktelen alkalmazása (az Új Világrend által használt közhely) volt a kifogás az újabb NATO-intervencióhoz és Belgrád bombázásához. A két megmaradt hídon összegyűlt népünk hősiek ellenállása óriási visszhangot keltett a hazai közvéleményben, amely joggal hitt abban, hogy szó sincs semmiféle mértéktelen erőszak alkalmazásáról – erről szólnak egyébként a csak kétszázezer áldozatot (akiket manipuláltak, s emiatt egymást ölték le) említő adatok, ezt a sajtótájékoztatóján megerősítette a tájékoztatás többmandátumos minisztere, Goran Matić, miközben felfedte, amit gyanítottunk is, hogy

mindezek mögött a Pók csoport áll, amely közismert a Kosovóban, Boszniában, Montenegróban, Vajdaságban, Sandžakban és legújabban itt, a Šumadijában elkövetett vérengzéseiről.

Nemzetünk hősiek ellenállása az 1248-as számot viselő Okirat Kumanovóban való aláírásával ért véget; attól kezdve, napjainkig – Szűkebb Szerbia a Belgrád-Požarevac-Valjevo-Mionica által határolt 200 négyzetkilométernyi térségben található, két és fél millió lakossal – békében és szabadon él, együttműködve a szabadságszerető Irakkal, amely Belgrádban átvett minden néhai külföldi nagykövetséget úgyhogy jelenleg a fővárosunkban mintegy 128 iraki nagykövetség van, amelyek előtt nincs kényelmetlen sorban állás és tumultus.

Befejezván a reggelit és az emlékezést: az ég még mindig kék, a napfény Slobodan Milošević szétterpesztett lábakon álló márványszobrán tündököl, amely mindössze 14 543 méter magas, tizenhat évig tartó önkéntes kényszerszermunkával készült; így ma Slobodan Milošević – hála a magasságosnak – fizikailag is dominál Szerbiában, amelyet az azonos jogokkal rendelkező egyenlő polgárok államává változtatott: mindnyájan ugyanolyan kiskanalat hordozunk és ugyanúgy sorban állunk olajért, mindannyian ugyanazt a rádióállomást hallgatjuk, ugyanazt a cirill betűs újságot olvassuk, ugyanazt a levegőt lélegezzük be.

Végtére is: tíz- vagy százévesnek lenni Szerbiában tökmindegy; sem neki, sem nekem nincs jövőnk. No de: ki firtatja a jövőt, ha mögöttünk dicső és hősi múlt áll; az 1244–1298 számozással ellátott Okiratok szavatolják számunkra, hogy egyszer újból felegyenesedünk, s az emberiségnek, amelynek szabadságszerető olvasókönyvébe vérrel és arannyal írtuk be magunkat, példaként szolgálunk.

Most pedig indulok havi kétszersütszeletemért sorba állni: az élet – higgyetek egy százéves vénembernek – szénilisen optimista tud lenni.

Petar Luković

(Fordította: Balla Lajos-Lac és Juhász Attila) Hét Nap

Bácsi parasztház

SORSKÉRDÉSEK

A MAGYARSÁG SZELLEMI, LELKI ÁLLAPOTÁRÓL

Első hallásra talán kissé patetikusnak tűnik a cím vagy korszerűtlennek, hiszen hogy jön ma valaki ahhoz, hogy holmi sorskérdésekről beszéljen, ráadásul magyar sorskérdésekről, egy olyan világban, amelyben a szavak csupán arra jók, hogy eltereljék figyelmet magunkról, életünkről, helyzetünkről, problémáinkról; hogy elringassanak bennünket: ne gondoljunk semmire, ne tudjuk magunkat senkinek és semminek. Illetve, hogy úgy érezzünk, úgy gondolkozzunk, ahogyan az másoknak tetsző. Úgy szóljunk és beszéljünk, ahogyan azt a modern kor varázslói előírják nekünk, ahogyan azt ők dörgik, suttoják, énekelik a fülünkbe naphosszat szüntelenül.

Hová lettek azok az idők, amikor a hatalmat bitorlók erőszakkal bilincsbe verték és börtönbe vetették az ellenszegülőket. Ma erre semmi szükség. A modern technikai civilizációnak köszönhetően az emberek fizikai erőszak alkalmazása nélkül is engedelmesen hajtanak fejet, mert a szómágia áldozataivá lettek. Aki uralja a gondolatközlés eszközeit, az uralja a tömegek gondolkodását is. A pszichológiai képlet egyszerű, már a német nemzetszocializmus is ismerte. A képlet így hangzik: „Ismételj meg egy hazugságot tízszer, százszor, ezerszer és végül igazság lesz belőle”. A tömeg mindent elfogad és mindent odaad, amit kívánunk tőle, csak elégszer el kell mondanunk neki. Ezért zeng, dörög, recseg ma az éter. Ezért a nyomtatott szó tűzzel-vassal való terjesztése. Ezért ülnek naphosszat az emberek az isteni erőt sugárzó varázsdoboz előtt gyönyörködve és borzongva azon a virtuális valóságon, amellyel a modern kor vajákosai elkápráztatják őket.

Nos, próbáljuk meg kivonni magunkat a médiában örvénylő szavak varázslata alól, amely mindenáron mások igazát próbálja ránk erőszakolni, és vessünk számot nemzetünk néhány nyugtalanító gondjával.

Megint lemaradtunk

Engedjék meg, hogy fejtegetéseimet egy gyakorlati kérdéssel kezdjem. Az utóbbi időben egyre többet foglalkoztat az a gondolat, hogy tíz évvel a

fordulat után kevés sikert könyvelhetünk el magunknak.

Az 1989-es a társadalmi változás váratlanul megajándékozott bennünket a sorsformálás lehetőségével. Mintegy varázsszóra, szinte egy pillanat alatt talpon volt a nemzet. Tettre készen. Minden egyes elszakított nemzetrész tűzben égett. Lélekben ismét eggyé vált a magyar. Nagy tervek születtek, hogyan lehetne a szétszórtságot előnyünkre változtatni, hogyan lehetne a magyarságot integrálni. Aztán ennyiben is maradt minden, a gyakorlatban már nem jutottunk egyről a kettőre. Sőt, a határon túli magyarság helyzete és kilátásai ma rosszabbak, mint voltak '89-ben.

Nehéz ezzel a hervasztó gondolatlat megbékélni. Vajon miért történt ez így? Miért bizonyultunk saját sorsunk alakításában megint kétbalkezesnek, alkalmatlannak? Megint, mondom, mert a magyarság újabb kori történelme tele van hasonló példakkal vagy súlyosabb mulasztásokkal és melléfogásokkal.

Önigazolásul a kedvezőtlen világpolitikai helyzetre és a nagyhatalmi önkényre szoktunk hivatkozni. Csakhogy a világpolitikai helyzetet és a nagyhatalmak önkényét illetően a szlovének, horvátok, bosnyákok, macedónok, albánok sem voltak '89-ben jobb helyzetben, mint a magyarok. Ellenkezőleg, őket a szerbek is fogva tartották. Ezeknek a népeknek mégis sikerült érvényt szerezniük önrendelkezési joguknak, szabad néppé válniuk, és a világban szét-

szórtan élő honfitársaikat egy nemzetté integrálniuk. Ugyanakkor nekünk, határon túli magyaroknak, akik létszámunkat tekintve velük azonos nagyságrendű kategóriába tartozunk, egy himihumi autonómiát sem sikerült összehoznunk.

Valamiért cselekvésképtelennek bizonyultunk. És ezzel kapcsolatban felesleges a csillagok kedvezőtlen állására hivatkoznunk, vagy a nagyhatalmakra mutogatnunk. Annál kevésbé, mivel időközben Magyarország NATO tagállammá vált, ámde sajnos, ez az irdatlan erejű katonai szövetség sem segített rajtunk. Meglátásom szerint korántsem volt mindez szükségszerű.

Sokat töprengtem a baj okán. Vajon mi lehet az oka annak, hogy bár reális történelmi esély kínálkozott arra, hogy az elszakított területeken élő magyarság kérdése nemcsak felszínre, hanem a nemzetközi fórumok elé kerüljön, például az autonómiák kérdése és a nemzeti önrendelkezés igénye, a magyar politika defenzívába vonult, s hosszú éveken át nem tett érdemleges lépést ez ügyben? De nemcsak a magyar politika mulasztásáról van itt szó. Ennél fájdalmasabb dolgokkal is szembe kell néznünk. Az elcsatolt nemzetrészek a mai magyar közgondolkodásban nem hiányzó testrészként, hanem riasztó anyagi tehertételként és politikai kockázati tényezőként jelennek meg. És ez a körülmény a schengeni egyezménynél is borúlátóbbá tesz bennünket.

Az értelmiség problémája

Helyzetünkön össznemzeti programokkal lehetne változtatni, ezekről azonban nem beszélhetünk. Régen tudott dolog, hogy a társadalom beállítódása, törekvése, de jóléte és boldogulása is az értelmiségen, szürkeállományán múlik. Szellemi vezetésén és humán erőforrásain. Ha tehát nem jutunk egyről a kettőre, akkor ebben kell a dolgok magyará-

zatát keresnünk. Vagy hagyjuk veszni, leépülni a társadalmi cselekvéshez szükséges szellemi energiamezőt, vagy a magyar szürkeállomány „téves csatatéren” kerül bevetésre.

Az értelmiség az elmúlt fél évszázadban hivatalosan is osztályelleniségnek volt nyilvánítva. A nemzetben gondolkodó értelmiségre megpláne rájárt a rúd, sikeresen fel is számolták határokon innen és túl. Ma már ugyan nem számít főbenjáró bűnnek, ha szellemi kapacitását valaki mindenáron a nemzet oltárán kívánja feláldozni, legfeljebb arra kényszerül, hogy megalázó mellék munkákat vállaljon megélhetése érdekében. Miközben egy szemfüles réteg, a nemzeti vagyont és érdekeket dobra verve, pillanatok alatt miliomossá vált.

Egyszerűen bajok vannak a szellemi szférával. Ebben persze nemcsak a birtokon belül maradt szemfüles úrgazdagok ludasak, hanem a közfelfogás is. Nincs értéke a szürkeállománynak. Korábban a kommunizmus kötötte béklyóba a lelkünket, most a demokrácia áldozatai lettünk. Egyik is, másik is a nagy francia forradalomnak azt a végzetes tévedését sulykolja belénk, hogy egyenlők vagyunk valamennyien, amit ki-ki kedve szerint értelmez. Isten színe előtt csakugyan egyenlők vagyunk, de személyi adottságainkban, képességeinkben, tehetségünkben, tudásunkban, akaraterőnkben, munkabírá-sunkban, elhivatottságunkban, emberségünkben soha. És jaj annak a közösségnek, jaj annak a népnek, amely erre a hamis egyenlőségre épít, és nem pedig a különbségek elismerésére és megbecsülésére.

A rossz vezérválasztás

Sokan mondták már, hogy a magyar nép balszerencséjének az oka a rossz vezérválasztás. Ez a meglátás nemcsak Magyarországra, hanem az elcsatolt nemzetrészekre is vonatkozatható. Nincsenek valódi vezéreink. Vagy azért, mert az égiek nem adománoznak meg bennünket rátermett emberekkel, vagy pedig len a magyarok természetüknél fogva nem kedvelik a vezéreket. Ebben lehet valami, hiszen minden magyar eléggé nagyra van magával ahhoz, hogy ne tartson igényt mások irányítására, vezetésére.

Bár a felszín ezt mutatja, lelkük mélyén azért másként éreznek az emberek. A népek igénylik a rátermett vezetőt. Persze – mivel a fejük tele van mindenféle hazugsággal, s nem a szívükre és lelkükre hallgatnak, hanem az alantas érzéseikre és felkorbácsolt ösztöneikre –, nem könnyű eligazodniuk ebben a kérdésben. Az alkalmas ember általában ott van közöttük, csak nem ismerik fel őt. Helyette gyakran más kezébe teszik le sorsukat, aki aztán a mélységbe rántja őket. Miközben az égi jel birtokosait megvesszőzik vagy keresztre feszítik. Erről szól a népek sorsa. Erről szól Krisztus története is.

Amikor vezérről beszélünk, ezen korántsem egyetlen személyt kell értenünk, hanem egy egész szellemi irányító réteget, a legkiválóbbal az élen. A vezérhiány tulajdonképpen az autentikus szellemi-politikai vezetőréteg hiányát jelenti, ha úgy tetszik a közösségi öntudat hiányát. Egyetlen csoport és közösség sem maradhat fenn és prosperálhat sokáig megfelelő vezető réteg nélkül. A hangsúlyt itt a *megfelelő* szóra kell helyoznunk, mert hatalomra törő emberből nem volt még hiány soha a történelemben. Széles látókörű szellemi vezetőkből annál inkább.

Fájdalmas tanulságok árán erre nekünk, kisebbségben élő magyaroknak is rá kellett döbbsenünk. Fel kellett ismernünk, hogy hiteles vezető személyiség és a nemzeti közösségért felelősséget érző szellemi vezető-irányító réteg nélkül nincs önépítés, nincs autonómia, nincs nemzet, nincs semmi, csak főhajítás, törleszkedés, hajlongás, árulás, törtetés, intrikák, marakodás, hazudozás, atomizálódás, szétporladás. Mi délvidéki magyarok történetesen azért nem mentünk, és nem megyünk semmi-re, mert nem rendelkezünk alkalmas szellemi-politikai vezető réteggel. A többi sumák szöveg.

A cselekvésképtelenség és tehetetlenség magyarozatát a nemzet egészére vonatkozóan is az autentikus szellemi vezetőréteg hiányában: a múltból öröklött politikai elit magyarságképeinek eltorzulásával és a konkrét történelmi feladatra való alkalmatlanságában kell keresnünk.

A pártos önszerveződés

1989-ben, hipp-hopp hamarjában mindenütt politikai szervezeteket, pártokat hoztunk létre. Abban a hiszemben, hogy ez a dolgok lényege. Ha van pártunk, a többi már megy magától. Ha egy párt helyett van hat párt, utolértük és leköröztük a nyugati demokráciát. Tévedtünk. Tíz év után rá kell döbbsenünk, hogy a kisebbségi párt önmagában véve mit sem ér, ha nincs egy ideál, egy eszme, ami bensőleg összekapcsolja és egy közös cél érdekében csatorba állítja az embereket. Az elmúlt évek szomorú tapasztalatai alapján mondom, hogy sajnos még a Magyarok Világszövetségében sem tudják sokan, hogy az eszme fontosabb a szervezeti élet formai kérdésénél, s hogy egy csoport hatékonysága nem annak nagyságától vagy alapszabályától függ, hanem szellemiségétől. Ez pedig vagy van, vagy nincs.

Van-e ebben az értelemben valami, ami ma összekapcsolja a magyar nemzetet? A nyelvre, a közös történelmi múltra, az azonos kultúrára szoktunk kapocsként hivatkozni. A szellem, az eszme azonban több és erősebb ennél. A szellem az élet irányítója és szervezőereje, amely értelmet ad küzdelmünknek, és segít eligazodni az élet nagy kérdéseiben. Például olyanokban, hogy mi végre vagyunk a világon? Kik vagyunk? Hova tartozunk? Hogyan éljünk? Mitévők legyünk? Mihez igazodjunk? Menjünk vagy maradjunk?

Segítenek-e ezen a téren nekünk a pártok? A kérdés költői, hiszen már Titus Livius megírta: „A pártok közötti harc sokkal nagyobb bajt hozott és hoz is a nép számára, mint a háború, az éhínség, a dögvész vagy bármely más istencsapás.” Majd így folytatja: A „párt” szó azt jelenti: rész. Ha pártokra oszlunk: részekre szakadunk. Ha a párt a nép része, a népet képviseli, vajon kivel áll szemben? Nyilván a nép többi részével, amely nem azt a pártot követi. Egyik párt sem a nép egésze, hanem a pártvezérek és követők érdekében tevékenykedik. A pártérdekek és párt-harcok elhomályosítják a nemzeti érdekeket.” (Alekszander Szolzsenyicin. *Hogyan mentsük meg Oroszországot?* 71. o.)

Persze, a többpártrendszer előre-lépést jelent az egypártrendszerhez

képest. Bár kissé furcsa, hogy többségükben azok kerültek az új pártok élére, akik korábban az egypártrendszerre esküdtek. De most nem erről beszélünk, hanem arról, hogy a nemzet sorsának egyetlen kérdése sem oldható meg pártokkal, és nem adható a pártok kezébe. Ha a pártok fölött, mögött nincs a társadalom egészet átfogó, a nemzetben gondolkodó szellemi vezető réteg, a pártosdással a nemzeti sorskérdések kezelését illetően igen bonyolult helyzet állt elő.

Az idegen érdekeket megjelenítő politika

Ez a bonyolult és visszás helyzet a kisebbségek életében is tetten érhető. Mint határon kívüli, hadd beszéljek csak erről.

A problémák ott kezdődnek, hogy Magyarországgal ellentétben a határon túli magyar közösségekben a rendszerváltás nem történt meg. A magyar pártok, társadalmi szervezetek, intézmények élén többségükben azok a káderek vannak ma is, akik az egypártrendszer idején vezető pozíciót vagy politikai tisztséget töltöttek be. Mivel személycserék nem történtek, sem a magyarság, sem a kisebbségi lét távlatait illetően tényleges szemléletváltásról nem beszélhetünk. Mindössze annyi történt, hogy akik korábban a kommunista szövetség révén igyekeztek a húsfazék közelébe kerülni, azok most a magyarok képviseléből próbálnak megélni.

A másik gond az, hogy kisebbségi pártjainkat nem a „népakarat” hozta létre, nem a kisebbségi érdeképiselet óhaja vezérli, hanem a régi-új pártvezérek érdekeltségei. Ezek a rutinos pártvezérek nem a magyar sorskérdéseken rágódnak, hanem azon, hogyan tudnák lejáratni ellenfeleiket és megnyerni a legközelebbi választásokat. A párt választási sikere ugyanis sokak számára állást, egzisztenciát, hatalmat jelent. Dehát ez így van a világon mindenütt, ez a dolgok természetes rendje.

A gondok abból adódnak, hogy mind a belgrádi, mind a magyar kormány szemében a kisebbségi pártok jelenítik meg az elszakított nemzetrészek érdekeit. Vagyis azok a párt-

vezetők, akik az aktuális politikai széljárástól függően hol így, hol úgy nyilatkoznak a határon túli magyarság helyzetéről. Hol a helyzet dramatizálásával, hol meg annak a bagatelizálásával próbálnak a nyeregben maradni. A politikában ez természetes, egy távlatos nemzetstratégia szempontjából azonban több mint gondba ejtő.

A kisebbségek létszámuknál fogva elenyésző számú képviselőt juttathatnak be a parlamentbe, így a törvényhozásba nem szólhatnak bele. Ugyanakkor a választásokon való részvételükkel és a parlamenti jelenlétükkel mintegy hitelesítik a világ előtt azokat a rendszereket, amelyek leszavazzák, s reménytelen helyzetbe hozzák őket. Érdemes lenne elgondolkozni azon, hogy ebből a játékból az elszakított nemzetrészeknek eddig milyen hasznuk származott.

Amíg a kisebbségi pártok a többségi népek politikájában nem sok vizet zavarhatnak, a magyar kormányt bármikor nehéz helyzetbe hozhatják. Különösen sorsdöntő történelmi pillanatokban, amire volt már néhány példa. Hadd utaljak itt például a horvátországi fegyverszállítási botrányra, vagy Jugoszlávia NATO bombázására. A kisebbségi pártvezéreink, vélhetően részben a rájuk nehezedő politikai nyomás miatt, részben a „hűségért” várható jutalom reményében, mindkét esetben mintegy „hátba támadták”, súlyos vádakkal illeték a magyar kormányt. A vád mindkét esetben ugyan az volt, nevezetesen, hogy a magyar kormány felelőtlen lépéseivel kiteszi a vajdasági magyarságot a szerb álkatonai alakulatok bosszújának.

Mellesleg, a határon túli magyarságot túszként kezelő kisebbségpolitika azért is veszélyes fegyver, mert visszafelé sülni kezd. A túszként való viselkedés ugyanis a szélsőségesek számára nem egyéb, mint felhívás a keringőre.

De nemzetstratégiai szempontból nemcsak azért kell a magyar kisebbségpolitikával csínján bánnunk, mert sorsdöntő helyzetekben idegen érdekeknek rendelheti alá a magyar érdekeket, hanem azért is, mert visszafogóan hat a kisebbségi érdekek megjelenítésére. Nem hunyhatjuk be a szemünket, s nem álmíthatjuk magunkat azzal, hogy a környező országokban működő legitim pártok megfogalmazhatják a magyarság érdekeit. A határon túli magyarok

ugyanis mind egy szálig szeretnének visszakerülni Magyarországhoz. Az ezt programjára tűző pártot viszont azonnal betiltanák, a pártvezéreket meg börtönbe csuknák. Mire is megy akkor a játék a legitim kisebbségi pártok politikájának a felkarolásával és támogatásával? Csak nem a távollattalanság és a kiszolgáltatottság-érzést kívánja a határon túli magyarságban növelni?

Európához való felzárkózás

A nép Magyarországon sem volt felkészülve a változásokra. Úgy érte a pártosodás, mint derült égből a vilámcsapás. Türelmesen és kitartóan alulról kellett volna építkezni ahhoz, hogy kifejeződésre jussanak a releváns társadalmi érdekek. Ehelyett, mint a térségben mindenütt, harsányan és erőszakosan lett beindítva a pártélet – felülről. Beépített emberekkel. De nem az én reszortom erről beszélni, ezt nálam szakavatottabb emberekre bízom.

Bizakodásra ad okot, hogy az egyesülő Európa felé tartó Magyarország mindenkorai kormánya olyan adminisztratív intézkedésekre kényszerül, amely számos szempontból – jövedelmi viszonyok, jogrend, egészségügyi ellátás, környezetvédelem stb. – magával vonja majd az életminőség javulását. Ezek a pozitív és kívánatos hatások azonban önmagukban véve aligha lesznek elegendőek. Ettől még hiányozhatnak továbbra is a nemzeti célok, fokozódhat az identitászavar, csökkenhet a népesség száma, erősödhet a külső diktátumok hatása.

Csak egy egészséges önbizalmú, dinamikus lelkületű nép képes megállni a helyét Európában. Enélkül a lelkület, és az ehhez kapcsolódó pozitív jövőkép nélkül a legragyogóbb gazdasági körülmények sem elegendőek ahhoz, hogy ez a megtört gerincű nép talpra álljon, gyarapodjon.

A talpra álláshoz önbizalomra, hitre, kollektív tudatra és értelmes feladatokra van szüksége. Nálunk viszont generációk óta folyik egy széttagolt, kiábrándult, kollektív tudat nélküli társadalom létrehozása. Éppen ezért, meglátásom szerint a jövő szempontjából nem a globalizáció, nem a külső diktátumok jelentik a legfőbb veszélyt a magyarság számára, hanem az a közéletünkre jellem-

ző szellemiség, amely a magyar nemzeti önbecslés ellen munkál. Ez a magyarságkép a „fasiszta nemzet”, az „utolsó csatlós” és más hasonló vádak szüntelen ismételtetésével lett megalapozva, ami most kiegészül a nemzet becsmérlésének más rafináltabb fordulataival.

Várható, hogy a csatlakozási folyamattal felerősödnek azok a hangok, amelyek még nagyobb aláztatra, még több áldozatvállalásra, még teljesebb önfeladásra fogják buzdítani a magyarságot, ami még inkább alá fogja ásni önbecslését, jóllehet már az eddigi dörgés, és ostopattogtatás csaknem tudatzavaros állapotba hozta a nemzetet. A magyar mentalitástól ugyanis idegen a mások előtti meghunyászkodás, mások kegyeinek a keresése, az alakoskodás, az önsajnáltság, s ha mégis erre rákényszerítik, attól meghasonlik, csüggedtté, búskomorrá válik. Így van ezzel egyébként minden egészséges lelkű ember a világban.

A magyar melankólia

A manipulációs veszély talán nagyobb, mint gondolnánk, hiszen ezzel a módszerrel már sikerült összemzeti pesszimizmusba hangolni a magyarságot.

Nemzetünk lelki egészségügyi állapotával kapcsolatban gyakran elhangzik, hogy a magyarság életérzésével, kedélyállapotával, életösztönével baj van. Nemcsak arról van szó, hogy magába forduló, búsongó, melankóliára hajló, hanem hogy szemléletmódja, beállítódása, életstílusa kifejezetten önpusztító. Nem akarom az ide vonatkozó öngyilkossági adatokkal fárasztani hallgatóimat. És hát nem is csak az öngyilkosságokról van itt szó, hanem a nemzet egészének lelki és testi sorvadásáról, a korai haláltól a népességfogyásig, a társadalom elöregedésétől az általános dekadenciáig. Mintha valamilyen titokzatos kór fertőzte volna meg lelkünket, rezignáltan tűrünk és várjuk sorsunk beteljesülését.

Ennek a titokzatos kórnak, lelki károsodásnak a magyarázatával máig adós a tudomány. Amin persze nem kell csodálkozni, hiszen néhány megszállott emberen kívül, aki rejtélyes indítékból belevetette magát a lelki egészségügyi problémák tengerébe, (fél kézen meg lehet számolni őket) nincsenek mentalitásvizsgálat-

tal foglalkozó intézményeink, sem pedig ezért fizetett szakembereink. A magyar nép társadalompatológiájának a kérdése – meglehet, számunkra a legfontosabb kérdés a világon – valahogy kiszorult a tudományos intézmények munkaprogramjából. Pontosabban be sem került oda soha, annak ellenére sem, hogy évtizedek óta olyan társadalomlélektani jelenségekkel kényszerülünk szembesülni, amelyek biztos tünetei a nemzet lelki károsodásának. Ez, persze önmagában véve is tünet értékű.

Én harminc éve foglalkozom a magyar fátummal: az öngyilkossággal, amelynek vizsgálata elvezetett a családi élet, a munkakörülmények, az emberi kapcsolatok, a társadalmi és etnikai viszonyok, majd a civilizációs és kulturális hatások vizsgálatáig. Bevallom, minél mélyebbre igyekeztem ásni magam az összefüggések feltárásába, annál jobban beleragadtam ebbe az egyre dagadó téstá-
ba. Az ember előbb-utóbb lemond arról, hogy a bölcsek követ megtalálja, de azért hadd osszam meg önökkel egy-két meglátásomat.

A szavak eszkalációja

Gyakran megesik velünk, hogy a fátyol nem látjuk az erdőt. Lehetséges, hogy így van ez lelki nyavalyainkkal is. Bonyolult tudományos vizsgálódásba veszünk, holott a magyarázat lehetséges, hogy ott van az orrunk előtt, csak észre kell vennünk.

Fentebb szoltunk már arról, hogy a nyomtatott sajtó, tévé, a rádió a szavak áradatát zúdítja folyamatosan az emberekre, akik elvesznek ebben az áradatban. A szavaknak ez a dömpingje nemcsak hogy nem segíti a világban való jobb eligazodást, hanem reménytelenül szétzilál minden értékrendet, minden szálát, minden kapaszkodót, ami által az ember valamely közösség keretében, valamely kultúra részeseként megtalálhatja önmagát, nyugalmát, magabiztosságát.

Könnyen meglehet, hogy a rossz lelkiállapot forrását talán nem is élettevékenységünkben, nem a rossz életkörülményeinkben kell keresnünk, ahol eddig kerestük, hanem a nyelv által megjelenített átláthatatlan, kibogazhatatlan virtuális valóságban. Azokban a zavaros képzetekben, tévedésben, hazugságban,

ahogyan nyelvi kultúra révén megjelenik és leképeződik a világ bennünk.

A szavak ellenőrizhetetlen áradata jelzi a kultúrának azt a bomlási folyamatát, amelyben az egyén társtalannak, talajtalannak, gyökértelennek érzi magát. Nem magyar sajátosságról van szó, legfeljebb azt mondhatnánk, hogy a magyar nyelvi kultúra zavarodottsága előbbre tart.

Lehetséges, hogy a melankolikus kór azért uralta el lelkünket, mert egy nyelvi manipuláció áldozatai vagyunk valamennyien. Az újságok, a rádió, a tévé olyan gondolatokkal tömik tele a fejünket, amelyek lehangolnak, elkeserítenek bennünket, sebzetté teszik lelkünket, ahelyett, hogy életerővel telítenének és felverteznének bennünket.

A melankolikus életérzés talán abból fakad, hogy hiányzik az emészthető szellemi táplálék. A szavak áradatával arányban csökken a szónak az értéke, és tékozolódik el a szellem. A szellem halványulásával a nagy irányadó eszmék halványulnak el, s helyettük napi politikai események, rövidtávú gazdasági érdekek befolyása alá kerül életünk.

Nyilván lehetetlen ennek az információáradatnak, a hírközlés manipulatív célokra való kihasználásának elejét venni. Ez világtrend. Ez a világtrend gondolkodó elmékben már évtizedekkel ezelőtt felvetette azt a borús kérdést, vajon ez a folyamat nem a nyugati kultúra hanyatlását jelenti-e?

„Örület és tévfogalmak burjánznak mindenütt. Az emberek soha, még szónak vagy jelszónak nem voltak annyira rabszolgái, mint ma. S e szavakkal egymást ölik. Gyilkos szavakkal a szó legszorosabb értelmében. A világ telítve van gyűlölettel és félreértéssel. Nincs mérték, mellyel megmérhetnénk, hogy az örültek százalékszámát milyen nagy. Aki nem melankolikus, az kótyagos fejű – írja Johan Huzinga...” (A *holnap árnyékában*. Windsor Kiadó, Budapest, 1996. 182.o.)

A szellem tisztaságára, a gondolkodás és fogalomhasználat világosságára lenne szükség. Ám ki végzi ezt a munkát? Nem kétséges, hogy a gondolat hatalma, az érzésvilág tisztasága, a szellemi erő jelentős mértékben befolyásolni tudja a dolgok menetét. De ki és hogyan teremt rendet a szavak burjánzásának és elsekélyesedésének a folyamatában?

Új nyelvi stratégia

Kitartó, hatékony akciók elképzelhetetlenek a nyelvi kommunikáció megújulása nélkül. A társadalmi szervezkedés útján való mozgósítás vélhetően azért bizonyult eddig sikertelennek, mert hiányzik belőle a nyelvi kommunikáció megújulásának és a kollektív akaratnyilvánításnak a lehetősége. Hiányzik az a dinamikus nemzetpolitika, amely összhangban az emberek belső igényeivel, nemcsak a nemzeti megújulás, hanem a kis közösségek szintjén is a kibontakozó mozgalmak alapjául szolgálhatna. Meggyőződésem, hogy csak az a politikai stratégia lehet hatékony, amely szakít a magyar melankólia szóhasználatával. Szakít azzal a nyelvi kommunikációval, amely nem a közösségi szellemmel való azonosulásra, hanem az emberek érzelmi és gondolati elsáncolásra koncentrál.

Jelenről, jövőről szólva a hírek csak a pártokról, a gazdaságról szólnak. A társadalom politikai és gazdasági reformja azonban önmagában véve nem elég. Elengedhetetlen a lélek reformja. Minden átalakulás, minden jövőre irányuló program, gazdasági törekvés emberi biztosítékokat, lelki garanciát követel. E nélkül megbukik a legzseniálisabb elképzelés is.

Hadd hivatkozzam ezzel kapcsolatban Szoltsenyicinre, aki szerint a társadalmi berendezkedés tulajdonképpen másodlagos a lelkiekhez, az emberi kapcsolatok légköréhez képest. „Ha az emberek emberségesek, elfogadható minden tisztességes politikai rendszer, ha viszont az emberek gonoszak és önzők, a legfejlettebb demokrácia is elviselhetetlen” – mondja. És valószínűleg igaza van, mert az igazságérzetet, becsületet, segítőkészséget, jóhiszeműséget nem lehet jogszabályokkal kötelezővé tenni.

A magyarság új életre lobbantásához új lelkületre van szükség. Új szellemi réteg felemelésére, amely fogékony a magyar sorskérdések iránt. Ennek az új vezető rétegnek a hiányát Németh László már több mint fél évszázaddal ezelőtt szavátette. Okkal és joggal, hiszen a történelem őt igazolta, aki a történelmi félresiklásokat a magyar vezető réteg felhígulásában, ellenérdekeltségével

magyarázta. A „császárhúvé” hígult főnemességgel, és a „kívülről ránk oktrojált vagy belőlünk kitenyészített természetellenes” vezetőkkel (Németh László *A magyar vezető réteg*, 1940.).

Máig sem oldódott meg ez a kérdés. Autentikus szellemi vezető réteg nélkül a nép céltalanul sodródik az eseményekkel, s nem képes cselekvő akarattal szembeszegülni mások akaratával és törekvéseivel. A magyar nemzet jövője szempontjából elemi érdek a nemzetellenes szellemi-politikai vezetőréteg lecserélése, és egy új felemelése – sommázhathatnánk fejtegetéseink eredményét. Ha ez ilyen egyszerű lenne.

Nemzetstratégiai kételyek

Egyes elképzelések szerint a jövő tervezésének útja-módja az, hogy a legátermettebb embereknek, az emberiség szellemi elitjének ki kell dolgoznia – és a tömegeket megmozgatva – tervszerűen meg kell valósítania egy új világeszményt, amelynek köszönhetően az emberek a jelenleginél sokkal boldogabban, gazdagabban, harmonikusabban élhetnek együtt egymással és a természettel. Ennek mintájára kellene elkészülnie a hiányolt magyar nemzetstratégiának is.

De vajon mennyire életképes ez az elgondolás, és működött-e ez a modell valaha is? Az elképzeléssel szemben felmerülő aggályok többre törtek. Vajon kik és milyen jogcímen fogalmazzák meg a nagy célokat akár a világ, akár szűkebb nemzeti közösségük számára? Aztán számításba kell venni a közös célok szolgálatába állítható eszközöket és forrásigényeket, ami miatt ismét hajba lehet kapni.

Az igazi bajok azonban minden világmegváltó tervvel ott kezdődnek, hogy az elképzelések megvalósításához félre kell állítani azokat, akik a változásban ellenérdekeltek. Ki választja szét a jó és a rossz embereket, az igaz és a hamis magyarokat? S aztán, ha ki is szúrunk néhány akadékoskodót, nem elég őt félretenni, mert mögötte, mind elérhetetlenebb távolságban, más nagyobb hatalmaságok állnak. S ez magyarán szólva azt jelenti, hogy a kisebbségi kérdés rendezéséhez is kormányokat kellene félreállítani és a monopolkapita-

lizmus hatalmasságait kellene jobb belátásra bírni.

Továbbá az új eszmék megvalósításához, új emberek kellene. Új embereket kovácsolni a régiékből viszont eddig nehezebb feladatnak bizonyult, mint fából vaskarikát csinálni. Meg aztán az új emberek sem jelenlenek semmire garanciát. Gyakran megesisik, hogy ha hatalomra kerülnek, azonmód kiütközik rajtuk gyarló emberi természetük.

Az új évezred stratégiája

Nem sorolom tovább aggályaimat, amelyek egyébként sem ingattak meg abban a hitemben, hogy egy magas értékű szellemi kultúra megteremtése a végcél. Nem lehet kétséges, hogy ennek a magas értékű kultúrának a megteremtéséhez átfogó nemzeti cselekvési programra van szükségünk. E cselekvési programnak nem csak az ország csonkaságát kell szem előtt tartania, hanem azt is, hogy a nemzet lelke is csonka, ezért aztán a megújulásban az iskolai és vallási nevelés mellett helyet kell, hogy kapjon a lelki életvezetésre való nevelés is.

Iszonyatos szellemi környezet-szennyezés megy végbe, ami ellen elsősorban a szellemi munka nagyobb megbecsülésével védekezhetünk. Meggyőződésem, hogy a magyarságban van még elegendő ihlető, mozgósító erő ahhoz, hogy a szellemi alkata megváltozzék, s lesz olyan szellemi-irányító rétege, amely jó döntéseivel meg tudja előzni a bajt, s az eddigi kudarcokat, a hibákat, a bukáásokat nemcsak elviselhetővé tudja tenni számunkra, hanem a nemzet javára tudja fordítani. Mert csak rajtunk áll, hogy minden akadályt, megaláztatást, bajt úgy fogjunk el, hogy annak fontos értelme – üzenete – van életünk folytatása szempontjából, azáltal, hogy alkalmat szolgáltatnak döntéseink újragondolására, kapcsolataink átalakítására, a célok, az eszközök és a társak megválogatására.

Hódi Sándor

(Elhangzott a Magyarok V. Világkongresszusán a stratégiai munkabizottság ülésén 2000. május 22-én Budapesten a Hungária Hotel nagytermében.)

MINDENKI ÁLDOZAT?

N A P L Ó J E G Y Z E T

A képernyőn egykori kitelepítettek látogatják a Hortobágy, kinek-kinek más hozadékkal terhelt tájait. Omló akol, korhadó gémeskút s a kihalóban levő régi magyar paraszt néhány – itt felejtett – képviselője tanúskodnak a múlttól. A túlélő kitelepítettek nosztalgikus hangulatban emlékeznek, nincs harag, nincs gyűlölet. De emlékezni kell.

A „kommunista Nürnberg” elmaradt s nem valószínű, hogy olyan formában valaha is megrendeznék. Nem is találna már rá a bűnösök zömére, lassan a tanúk is kéziratokká lényegülnek. Nürnberg más volt. Szellemében, pillanatában s főleg céljaiban és szándékaiban. A reggeli műsorban futó képsorok most idézik.

S ekkor felteszem a kérdést.

Csak a halottak, csak a börtönviseltek, a megkínzottak és megálázottak áldozatai a jól kitalált első világháborút követő trianoni színjáték következményeinek, a bolsevizmusnak és a nácizmusnak (mert az időrend történelmi perspektívában ez, csak felénk történt fordítva) ?

Magamba nézek. Iskoláimat még a Kolozsvári Református Kollégiumban, de már az egész életemet meghatározó „felszabadulás” után kezdtem. Nyiladozó elmém az oly nehezen befogadható tudathasadásos helyzetek, egy valóságos schizoid élet ingereit fogta fel. Ezek épültek belém. És ezek hatottak, s hatnak még ma is.

Személyiségemnek számos – általam megkérdőjelezett – elemét formálták s bár ezekből néhányat sikerült értékké érlelni, a minden napok során gyakran szenvedem meg e kártékony hatások következményeit. Ma is gyakran feltör az az alapérzés, mely akkor élt bennem, mikor osztályellenségnek érezhettem (kellett éreznem) magam.

Egy egészen hétköznapi példával élnék. A gyermekkoromat és ifjúságomat végigkísérő alantas, primitív,

rossz szándékú – de sorsomat valamilyen formában mégis kezükben tartó – emberekkel szemben eljátszott kötelezően meghunyászkodó szerep sok keserű pillanatot, töprengést, és anyagi kárt okozott egy közönséges építkezés lebonyolítása során, mikor a más korban, más terepen, és más szerepkörben rámköszönő fenti embertípus több megszemélyesítőjével kerültem – említett lelki terheim miatt eleve vesztes – alkuhelyzetbe.

Kiderült, hogy nem tudtam levetközni hajdani önmagam. Milliós kár és főleg gyilkos mérgelődések elviselése volt az ár. Nem tudtam számonkérni, nem sikerült jogosan keménynek lenni, csak szabadulni-szabadulni akartam tőlük. Ők ezt persze megérezték. S (vissza)éltek vele. Utóbb átgondolva ez teljesen logikus. De ne gondoljunk pusztán erre az anyagi jelleget is magánviselő, tehát esetleg nem mindenkinek szimpatikus példára.

A munkám során is nap mint nap felbukkan ez-az érzés. Lefelé, azonos szinten és felfelé, hiszen ez az embertípus létezik. Újratermelődik, él, hat és érvényesül. Felülről sem ritka, a váltakozó okok miatt, de folyamatosan működő kontra-szelekció jóvoltából.

Lelki, szellemi életünk, párkapcsolataink, gyermekeink nevelése, baráti körünk alakulása, új családtagjaink befogadásának mikéntje, minden emberi kapcsolatunk magán hordja a tudathasadásos kor hatásaiból eredő sutaságokat.

Utódainknál pedig – mivel modelleink mi voltunk – e jegyek ismét felbukkannak, remélhetőleg már csökkent mértékben.

Gondolatban visszafutok az időben.

Szeretve tisztelt szüleim – kiknek értékeit én tapasztalhattam meg leginkább – megaláztatásai lehet, hogy még nagyobb hatással voltak rám, mint saját szenvedéseim.

Az, hogy egy szovjet modellet utánozva, tíz év alatt kellett leérett-ségizni és 16 évesen egyetemre menni (micsoda szerencse volt, hogy mehettem), hogy évekig a mindenkor feladatoknak arra éretlenül kellett megfelelni, csupán az egyik kérdés.

Ennél sokkal keményebb kényszer volt a kettős élet parancsának teljesítése. Magyarul az örökös szorongás, képmutatás, hazugság. Nem csupán az önéletrajzok kozmetikázásának magas szintre fejlesztése, inkább a hétköznapiak. S akkor még nem beszéltem a szintén Trianon gyökerű kisebbségi sorsról, mely esetemben is az abszurdig bonyolította ezt a kettősséget.

A fiatalság megszépülő emlékeinek tárházából sok minden kerül elő, ha lapozni kezdem kartotékait. Érdekes módon a szívem szerint feketével jelzett cédulákat nem az ólombányában vagy munkatelepeken végzett kényszerű munka időszakában kell keresni. Azok nagyon nehéz, de számomra sokkal egyértelműbb évek voltak. Annál inkább felbukkannak azok a hétköznapi történeteinek dobozaiban.

Nem csoda ez. Hiszen már kisiskolás koromban gyakorta szígyenkezniem kellett, mert a szüleim nem voltak kétkezi munkások (később bizonyíthatták, hogy így is helyt tudnak állni), válasz nélkül kellett eloldalognom ha a család földbirtokkal terhelt múltja miatt kulák jelzővel illették az iskolában. Évekig ott álltak az előszobában a hátizsák és a bakancsok, arra az

esetre ha éjjel szólna a csengő. De a folytonos létbizonytalanság hangulatát sulykolta belénk már a családjunk után velünk legszorosabb kapcsolatban levő tanári karunk sorsa is. A diákok megtudták, hogy kit miért fosztottak meg vezető beosztásától, vagy éppen a tanítás lehetőségétől. Tanáraink elég sűrűn cserélődtek és sokszor a kedvelt és tisztelt nagyjainktól kellett megválnunk.

Közben az utcán vagy a kerítésen át, magyar beszédünk miatt köpködtek le.

Az iskolában a barátságok mégis alakultak, mint sok ezer éve folyamatosan. Ezeknek bonyolult háttere is tanulmányok tárgyát képezhetné. Az utcánkban pedig a román túlsúly, román játszótársakat sőt személyükben olykor életre szóló barátokat is sodort mellém.

Délelőtt az osztályban osztályjellegű tudathasadás, délután már osztály és etnikai jellegű hármasság jelenthette a formálódó fiatal hétköznapjait.

A környéken lakó helyi pártkörüfeuszismerten lopással is foglalkozó fiát nem lehetett a játszótársak közül kirekeszteni. Ő ezt tudta. (Később, miután a mama a párt hullámvasútján leszálló ágba került, börtönben is végezte.) És nem volt szabad észrevenni azt sem, hogy román játszótársam a háború alatt – távollétünkben – tollunk zsákmányolt játékmat veszi elő, mi több, a magyar felirat megfejtésében segítségemet kéri.

Aztán következett az egyetem ahol már nagyobb volt a tét és még zordabb a kor.

A szorongás a rettegés és az ezt elnyomni igyekvő örök, derűs fiatalság vívta harcát. Utólag az idő madártávlatából, sokkal inkább érzékelhető ennek az ellentétpárnak a mibenléte.

Persze az is nyilvánvaló, hogy mennyivel nehezebb lett volna ezt elviselni egy már kialakult személyiség birtokában, a még csak formálódó emberke rugalmassága nélkül, ergo milyen nehéz sorsa lehetett szüleinknek.

Mire mi felnőtté értünk olyan természetességgel olvadtunk bele a kettőséletű világba, mintha másként nem is lehetne. A feladat már

tanult szakma volt..., ami nem jelentti azt is, hogy kevésbé ártalmas.

Most – korosodván – megtapasztalhattuk, hogy traumává válik a múltból történő várva-várt kilépés is, meg az új megtanulása, mely még ma is folyik.

Hogy helyes-e ezen gondolkodni? Valószínűleg igen, bár nem kényelmes.

A kommunizmus (és azok számára akik a határokon kívül rekedtek, a kisebbségi sors is) egy ma még – teljes létszámban – le nem lépett generációt, sőt az általa nevelt utódokat is tudathasadássáig menően nehéz hatásokkal terhelte. Valamilyen formában ezt mindenki megélte, generációink tagjainak személyiségében valahol ott vannak ennek rejtett vagy észrevehető, kisebb vagy nagyobb elemei.

Hasonló módon küzdhetett a múlt hatásaival a német társadalom is, ráadásul a volt NDK polgárok egy generációjában érdekesen rakodhattak egymásra a náci és bolsi (valójában rokon s így egymást erősítő?) hatások is.

Ezek a tényezők tehát meghatározó módon vannak jelen mai életünkben s jövőnkben is csak más, újabb negatív, de reméljük, hogy pozitív hatások szoríthatják ki őket. Generációk váltása, az idő jótékony – aklokat és gémeskutakat is – korhasztó hatása lehet a biztos megoldás.

Egy igazi perben a vádló az öreg kontinens nagyobbik részének lakossága lehetne s az utolsó bástyák eleste után ennél is jóval többen.

De ez csak elmélet.

A gyakorlatban valóban beérhetnénk egy bocsánatkérésre, de főleg egy azt hitelesítő szerény visszahúzódot követő megbocsátással. Az egykori osztályellenség valószínűleg nem a Hortobágy omló aklaiba küldené egykori kínzóit, de visszavonulhatnának békén, csendes és a szomszédoktól jól elzárt rózsadombi, vagy egyéb villáikba.

Ez viszont ma utópiának tűnik.

A száz százalékból „létező szocialista” embertípus él és típusjegyeinek megfelelő módon, uralkodni akar.

2000-07-15

GLOBÁL ÍZ ÁLOM

Aludj magyar,
Hív a világ,
Agyar vigyor,
S virágos ág.
Bőség szarú,
És koszorú,
Szép zöld babér,
Nem sanyarú,
Nem tövises,
Színes, szagos,
Új mosóporoktól,
Illatos,
Jó munkahely,
Szép koporsó,
Cifra urna,
Az sem olcsó,
Hanem addig,
Bó fogyasztás,
Biztos élet,
Nincs akasztás,
Körülvesz a szelíd másság,
Szolgálod őt,
Hogy meglássák,
Mennyire nem vagy
Te bűnös,

Nem bizony és
Nem is zűrös,
Békésen hordod igádat,
Olajozod taligádat,
Hogy ne zavarod,
Az urakat,
Legyen fényes a kirakat,
Hogy mások is
Megkínvánják,
Gyanakvásuk elaltassák,
És gyűljenek
Szépen egybe,
Mindnyáján azonos
Kegybe,
Szokjanak le
Volt magukról,
Ne beszéljenek annyit
Múltjukról,
Munka, fogyasztás és alvás,
Jó lakosság,
Nincs zavargás.

2000. július 09.

Szász István T.

Délvidéki tapasztalatok

Részlet Kőrös István *Igy éltem* című önéletrajzi könyvéből

(Kőrös István (Komárom, 1910 – 1981) tanár kiadatlan visszaemlékezése elsősorban a felvidéki magyarság 20. századi viszontagságairól szól. Maga is áldozata volt a kitelépítésnek. Írásának egy fejezete délvidéki tartózkodásáról ad kiegészítő információkat az 1941-44 közötti évekről.)

„...1941 nyarán áthelyezést, ill. kinevezést kértem a közeli áll. polg. fiú- és leányiskolához Somorjára. Pár hét múlva válasz érkezett a minisztériumból és Titelre helyeztek, szinte a Balkánra. Az 56 300/1941. szám alatti okmányt Szily államtitkár írta alá. A lakóhelyemtől 15-20 km-re levő Somorját kértem és Titelt kaptam. Si-ettem azonnal az államtitkár után. Tudtára hoztam, hogy nekem semmi kedvem sincs itthagyni szülőföldemet, ahol most is lakom. Ha Somorját nem kaphatom, inkább maradok. Ő azonban nyugodtan ecsetelte a helyzetet, miszerint a felvidék az anyaország intelligencia-feleslegnek tetemes részét felszívta. Kárpátalja, de különösen Erdély mindent elvitt. A délvidéki iskolákba sem küldhetnek „huligánokat”. Háború után, természetesen hajlandó visszahelyezni. Ha tehát nem fogadom el Titelt, várhatom, hogy rövidesen a fronton találom magamat. Tiszta, értelmes beszéd volt. Értettem belőle és aláírtam a Titelre szóló kinevezést. 1941. október 20-án Újvidéken a II. fokú Tanügyigazgatási Kirendeltségen Domokos Sándor szakelőadó kezébe az esküt letettem és indultam Titelre. Az újvidéki szálloda ajtajáig jutottam csupán, mert míg a szobámban jártam, a városban statáriumot hirdettek, ami itt gyakori eset, és a kijáróban szuronyos katonák állta utamat. Miért? Szerb partizánok valahol a közelben valamit elkövettek. Csak másnap kora reggel utazhattam. Titelen a másik megállón szálltam ki. Itt ért életemben először a Balkán furcsa lehetősége. Leírni lehetetlen. Imádkozni kezdtem, hogy csak itt meg ne haljak. Nehezen bejutottam a volt magyar csajkás katonaság több évszázados kaszárnyájában elhelyezett polgári iskolába. Zsúnyi Mi-

hály igazgató (temerini volt) várt és fogadott. Örült, mert a tanári karában eddig egyedül volt férfi. Lakást is szerzett a volt szerb bankigazgatónál, Jankovity Sztevonál a főúton. Külön bejárátú, utcai szoba. Ez bizony gyorsan meglett. Kellemes volt, hogy a házigazda gyengén, de értett magyarul is. Házvezetőnője, Ankica horvát volt. Később ők mutatták be a horvát-szerb barátságot. Állandóan szidták egymást. A Titeli fennsík legdélibb pontján épült Titel. A fennsíkot meredek, zord hegyoldallá közsörülte a Tisza, amely Titeltől vagy 5-6 km-re délebbre ömlik a Dunába.

Alig tudtam kivárni, hogy mielőbb utazhassak haza karácsonyra. Csak-hogy a gyorsan elszelelt szünet után ismét vissza a rettenetesen távoli és balkániasan furcsa Titelre. A feleségem is velem jött. Az Újvidék-Titel-i vonatban már hallottuk, hogy Titeltől északra a Tisza közelében fekvő Zsablyán (Žabalj) napokkal azelőtt még harcok is voltak a partizánokkal. Újvidéken is, a központban, a nagy templom melletti Andrássy utcában működő kegyeskereskedés pincéjében titkos, államellenes nyomdát fedeztek fel, benne partizánokkal. Kellemetlen hírekkel indult az 1942-es esztendő.

Beszélték, hogy napokkal ezelőtt Zsablya környékén a Bánát felé határt képező Tisza mellett magyar határőrszolgák teljesítettek szolgálatot, egy őrsben vagy nyolc-tizen. Két-háromtagú őrséget akkor még nem küldhettek ki, mivel azt a partizánok hamar kilőtték (magyar területen!). Amint ebédidőben poroszkáltak a Bánát felé országhatárt képező töltés mellett, felbukkant egy öreg asszony, cipelve valami terhet a hátán. A katonák körülfigták, és érdeklődtek útjának cél-

ja után, ilyen rettenetes hidegben. Ebédet visz a férjének meg a fiának a közeli majorba. Útjára engedték, majd távolról követték. A furcsa csak az volt, hogy a megnevezett két ember ebédjének a súlya alatt az asszony csaknem összeroskadt. Az asszony derékszőgben elfordult a Tiszától a majorság felé. Követték. Valóban, a majorban eltűnt az asszony. A járőr óvatossan, egymástól nagyobb távolságban követte. Amikor vagy 70-80 m-re ők is megközelítették a majort, onnan géppuskából sortüzet kaptak. A major és a járőr között percekben belül erős tűzharc fejlődött ki. Két katona megsebesült, egy meghalt. A parancsnok erősítésért küldött. Amikor ez megérkezett és tovább közeledtek a majorhoz, meglepetve látták, hogy a major kazlái mozogni kezdenek, s tankok fegyvereiből lövik őket. Rövidesen formális tankszata fejlődött ki, magyar katonák meghaltak, sokan megsebesültek. Mindez 18-20 kilométerre a Duna országhatárától északra, magyar területen játszódott le.

Erről beszéltek a vonatban, erről másnap az iskolában is. A tanítás rendszeren megkezdődött. Vagy 120-140 tanuló járt be vidékről naponta vonattal. A Titel körüli falvakban igen sok magyar élt (Kács, Tündéres, Sajkás-lak, Felsőkabol, Alsókabol stb.), ezek gyermekei.

Egy hét múlva, vasárnap azt láttuk, hogy egy századnyi katona vonul be a városkába és a Selyemgubó-házban szállásolják el magukat. Hétfőn délelőtt a negyedik tanítási órán az igazgatóm idegesen nyitott be hozzám, kihívott a folyosóra. Közölte, hogy baj van, mivel statáriumot hirdettek a városban, az utcára senki sem léphet. Az iskola ajtaját két fegyveres katona szuronyt szegezve zárja el. Reggel, a tanítás megkezdésekor semmit sem tudtunk, a bejáró tanulóink is rendszeren megérkeztek az iskolába. Meg kell ezt magyarázni a katonáknak, mert ez iskolából délben mindenkinek távoznia kell, elsősorban a beutazóknak. Az iskolánkban egy szelet kenyér sincs senki részére. Az igazgatót nem tudtam megnyugtani, mert ő már megkísérelt beszélni a katonákkal, de bizony rá se he-

derítették. Természetesen nem a kapunk előtti két katonával kellett ezt elintézni, akik csupán a kapott parancsot teljesítették. Hívja fel Bálint főbíró, aki viszont a katonák parancsnokával tárgyal. Igen, de telefonuk nincs, a főbírói hivatalba menni nem lehet. Viszont a tőzsomszédunkban van a posta. Könörgött szinte, hogy én menjek a postára. Az egyik katonát az ablakhoz hívtam. Magyaráztam neki, hogy miről van szó. Háromszáznál több gyermek van itt, nemcsak a vidékieknek az állomásra, de a helybelieknek is haza kell jutniuk a családjukhoz rövidesen, mivel közeledik a tél. Természetesen megengedték, hogy átugorjak a postára. A többi már simán folyt le, sőt az iskolai tanítás a következő napokban sem szenvedett kárt. A következő napokon délutáni sötétedésig lehetett tartózkodni az utcán. Ezután reggelig utcára lépni tilos volt. Így csütörtökig, amikor este a század távozott Titelről. Amint hallottuk, Újvidékre ment.

Ittlétünk idején, Titelen már keddén furcsa hírek terjedtek el arról, hogy emberek tűnnek el. Éjszaka jönnek értük, és elviszik őket a Tiszához közeli Selyemgubó-házba. A közeli Tisza jegén agyonlövik őket, a hullájukat a jég alá a Tiszába nyomják. Eleinte nem akartuk ezt elhinni és ellenséges propagandának véltük. Szerdán azonban azzal jött az iskolába az egyik kollégánóm, dr. Hendler Béla titeli orvos felesége, szül. Guttwein Elza (biológia-kémia szakos gimn. tanár), hogy a éjszaka az ő férjét is elvitték. Persze, biztosat senki sem tudott, hogy hova, miért. A helybeli szerb papot is elvitték, hallottuk. Ez a hír is közletről érintett bennünket, mivel ismertük őt is, konferenciáinkon együtt ült velünk. Végeredményben az emberi szájak szerint Titelen e három nap alatt 141 ember tűnt el. A helybeliekkel megkíséreltük kiokoskodni a lényegét. Kiket? Miért vitték el? Nem lehetett egyértelműen megválaszolni. Volt közöttük szerb, horvát, magyar, volt kommunista és nem kommunista, zsidó, nem zsidó. Semmiféle rendszert nem lehetett felfedezni. Lényegében mindenki találva érezhette magát. Csak német nem volt!

Mi, nem titeli tisztviselők, mindvégig az ún. kaszinóban étkeztünk. Itt egy kicsit jobb „hírszolgálat” működött. Jobban ismertük egymást, illetve csak gondoltuk ezt. A katonaság távozása utáni napok egyikén, délelőtti tanítás alatt a községházáról futár érkezett azzal a paranccsal, hogy én

azonnal menjek oda. Mentem. Orosz főjegyző fogadott. Egy olyan kép tárult elém, amilyent életemben addig nem láttam-hallottam. Teljesen ismeretlen két férfi ült ott. Az egyik jól öltözött civil ruhában, kb. negyven éves, a másik pedig egy hosszú, fejte-tőtől lábujjig sötét, bő ingszerűségben, csupán a fejrészen a szemnek szabad látást engedve két lyuk, Ku-Klux-Klán-szerűen. A rendes ruhában levő egy darab papírt vett elő, személyi adataimat ellenőrizte, majd megkérdezte, hogy mi a véleményem a közelmúlt napokban lejátszódott eseményekről. Nincs semmi – volt a válaszom. Akkor nem hívtuk volna ide! Ön kritizálta azt, ami itt történt. Kifogásolta a történeteket, sőt, a magyarságra nézve is előnytelennek állította be. Láttam, hogy valaki pontosan beszúgta azon szavaimat, véleményemet, amit a kaszinóban „magunk között” kifejtettem. Valamit mondanom kellett, ezért azt válaszoltam, hogy ezen akció vezetőinek könnyű a dolguk, mert jönnek, végeznek és távoznak.

De mi páran magyarok ittmaradunk teljes kiszolgáltatottságban az egyébként is ellenséges beállítottságúak között. Erre a civilruhás csak azt válaszolta, hogy csak vigyázzak magamra, mert tudják jól, hogy felvidéki szellemű vagyok. Ezzel elbocsátottak. A másik nem szólalt meg.

Alig ocsúdtunk fel a titeli lidérces napokból, jött a hír, hogy a tőlünk távozó katonaság Újvidéken táborozott le és folytatja „munkáját”. Ez vagy két hétig tartott, valamivel több mint kétezer áldozattal. Lényegében ott is ugyanaz játszódott le mint Titelen. Az áldozatok ugyanolyan, ellenőrizhetetlen és nem indokolható személyválogatásával. Egy érdekes körülmény azonban itt is ugyanúgy megismétlődött, mint Titelen. Az áldozatok között itt sem volt német nemzetiségű. A lakosság számarányának megfelelően is a legtöbb szerb volt. Hamarosan megtudtuk, hogy a Tankerületi Főigazgatóság egyik fiatal magyar tisztviselője is, aki pár hónapja érkezett Budapestről Újvidékre, áldozatul

Mocsaras táj Szakálháza közelében

esett. Anyaországi magyar volt. Nem volt kommunista, sem zsidó származású.

A húsvét előtti héten SAS behívót kaptam (azonnal!) a Győr alatti Ménfőcsanakra. Útközben Dél-Komáromban jelentkeztem a pályaudvar parancsnokságon azzal a kéréssel, hogy az Észak-Komáromban lakó Édesanyámtól elbúcsúzhassam, s ha lehet, Patonyba is elmehessek feleségemhez, s ott felszerelhessem magamat. Megengedték a távozást azzal, hogy két órán belül jelentkezsem. Édesanyám örült, majd megijedt. Visszakísért az állomásra, ahova pontosan érkeztünk. A parancsnok megismert s mosolygott messziről. Közölte, hogy szerencsém van. Elmehelek Patonyba is, mert csak három nap múlva kell jelentkezni Ménfőcsanakon. Tény ugyanis, hogy mivel engem katonailag ezelőtt mint patonyit tartottak nyilván, Székesfehérvárhoz tartoztam. A behívómat Patony visszaküldte. Onnan a központba, Budapestre ment. Onnan Újverbászra, majd Titelre. Ez a keresés nyolc napot igényelt. Ez alatt Ménfőcsanakon felszerelték a kérdéses tűzérosztályt, elindították a keleti frontra, sőt, a Kárpátokon túl, Kolomea térségében a partizánok azt felbontották, a menekülőket agyonlövöldözték. Tehát: végeredményben annak köszönhetem az életemet, hogy okoskodva, nehezen, de lementem Titelre tanítani.

Három nap után korra reggel, még sötétben indultam a szentmihályfai állomásról Ménfőcsanakra. A vagon fülkéjében még jó sötét volt. Ott egy 20-25 év körüli fiatalember és nő ült. Lassan kivilágosodott. Akkor láttam, hogy a két útitársamnak a mellén szabályos többszögben hosszú cérnák lógnak. Nem sok fantázia kellett ahhoz, hogy az ember a zsidócsillag szögeit vélje felfedezni. Azonnal láttam, hogy az éj leple alatt illegálisan szökhettek át a közeli szlovák határon, ahol már kegyetlenül üldözték őket, és Uszoron vonatba szálltak, elég könnyelműen, s mindkettőjük mellén ott fityegtek az árulkodó cérnaszálak. A magyaroknál a zsidó mivolt nem volt baj, de ez esetben fennállt a tilos határátlépés, s esetleg visszatoloncolhatták volna őket Szlovákiában. A fiút kihívtam a folyosóra. Megijedt, de kijött. Mondtam neki, hogy cérnaszálakat vegyék le a ruhájukról, mivel azok árulkodnak. Nagyon megijedt, de végén egymásután mindketten rendbehozták magukat. Dél-Komá-

romba érve gyorsan, ügyesen eltűntek.

Pár napig voltam Ménfőcsanakon. Ruhát sem kaptam, csupán egy katonasapkát. A közeli húsvéti ünnepeket már Patonyban töltöttem, majd tanításra Titelen jelentkeztem. Pár héten belül katonai felmentést hozott a posta. Sőt, hamarosan, 1942. évi április hó 22-i kelettel a főigazgatóság Titelről, Bácskapalánkára helyezett igazgatóként az ottani állami-polgári fiú- és leányiskolához, ahol júl. 1-én kellett jelentkezni, így aztán a közeli iskolaév végéig már csak búcsúgattam Titeltől.

Év végére a Fennsíkon évről évről tornavizsgát készítettem elő. Korán reggel, tanítás előtt sokszor ott próbáltunk a tanulókkal. Egy reggelen, körülbelül 6 óra körül, rettenetes, velőrázó sikoltást hallottunk a közelből. A gyermekek, mintha mi sem történt volna, játszottak tovább. Engem nem hagyott nyugton az eset. A hang irányában a közeli temetőhöz értem ahol sírra borulva egy asszony zokogott ilyen rettenetesen. Érdeklődésemre lemondták, hogy a keleti egyházi szertartás szerint így illik gyászolni halálban az elhunyt hozzátartozót.

Katonaság nem volt Titelen, csupán egy leventetiszt és egy pár egyéb tiszt, akik őszintén nem árulták el, hogy miért is vannak ott. Jelzem, ez volt a helyzet Bácskapalánkán is. Az láttuk és tudtuk, hogy gyakran átjárnak Horvátországba. Olyan hír is érkezett róluk, hogy éjszakánként Titóéknak rengeteg élelmiszert jutattak.

Augusztus végén már Bácskapalánkán voltam. Vele szemben a Duna jobb partján Ilok, a történelmi Újlakiak és Garák fészke. Ott a Fruška Gora legnyugatibb nyúlványa, mely egy hegycsúcsban és egy arra épített várkastélyban végződik. Titeltől eltérően, már kissé kultúraltabb vidék. Hármaspalánkának is hívják. Ó-Palánka csaknem tiszta szerb, Új-Palánka német, Palánka vegyes, magyar többséggel. A vidéken erős magyar falvak vannak: Bács, Bácsbóros, Boróc, Gombos, Dunabökeny, Dernye, Bácsórdas, stb. Az Újvidék-Zombor vasútról Szépligeten átszállva (Gajdobra) külön tíz-tizenöt kilométeres vicinális visz Palánkára, ahol szintén két vasútállomás van.

Itt hallottam először ezen magyar délvidek szomorú sorsáról. Különösen a török megszállás éveit hagyják itt nyomukat. A törökök előtti magyarság ezen a hatalmas déli síkságon telepedett meg a legsűrűbben. Még a közeli horvát részen is elég sűrűn vol-

tunk jelen. Elsősorban az itteni magyarság védte Európát a török ellen és - pusztult. A vidéket a törökök irtották, s csaknem teljesen el is pusztították, akit nem gyilkoltak le, azokat ezrével rabszjára fűzték és eladták. (lásd a magyar rabokat Egyiptomban.) Mégis, a török kiverése után a legszomorúbb sors erre a vidékre várt. Habsburg királyaink újraépítették a letarolt falvakat. Gyönyörű 80-100 méter széles nyílegyenes utcákat mérnökök jelölték ki. Hatalmas, nagy létszámú falvakat létesítettek, óriási határokkal. Gyönyörű, egészséges házak, istállók, azokban lovak, ökrök stb. várták a települőket. Még kanál, villa és kés is volt az asztalra készítve. Mindez a magyar államkincstár, tehát a magyar nép pénzén. Csaknem egész Európában megindították a betelepítés propagandáját. Jöttek is. Franciák, németek, szerbek, horvátok, crnogorácok, egyszóval, aki akart mindenki. Csak éppen *magyarokat nem engedtek letelepedni*. A titeli plébános akkor így idekerült franciák ivadéka. A németek közül sok jött Pfalz-ból. Nagy meglepetésemre ezek kálvinisták voltak. Így Guttwein-bácsiék is, aki akkor Titel megbecsült tanítója volt. A magyar ember először járt e vidéken, kellett, hogy a bicska kinyíljék a zsebében. A németek ellen-szenvesek voltak, mert ez a habsburgi gondolkodásmódjuk egy kis áttétellel még mindig érzett rajtuk. Egyetlen falu volt csak kivétel: Bácsfeketehegy. Őseik akkoriban a Tiszaháton laktak. Falujuk akkor porig leégett. Az egyébként jómódú lakosság könyörgött a királynak, hogy letelepülhessenek a Bácskában. Kéréseiket rendre elutasították, annál is inkább, mivel kálvinisták voltak. Gondoltak egy nagyot. Az egész falu népe szekérre ült, felpakolva mindenét, és elmentek Bécsbe a királyhoz kiesdekelni, hogy kapjanak engedélyt és megtelepedhessenek a Bácskában. Elutasították Őket. Nem estek kétségbe, egymást érték küldöttségeik a Burgban. Ők pedig a paloták és parkok környékét lepték el tömegeikkel. Nyilvános vécék akkor még itt sem voltak. Csupasz jelenlétük kezdte nagyon is befolyásolni a belvárost és környékét. Végül is, hogy megszabaduljanak tőlük megkapták az engedélyt az új falu, a mai Bácskafeketehegy birtokbavételére. De csakis ez az egy falu és csakis ilyenáron. Végeredményben odahaza, Magyarországon, s saját hazájukban.

Körös István

ÁLLÁSFOGLALÁS

A határon túli magyarok különleges jogállásáról szóló törvény tervezetének tárgyában

2000. augusztus 21-én tartott kolozsvári találkozásuk alkalmával a romániai magyar történelmi egyházak vezetőinek, illetve képviselőinek Állandó Értekezlete keretében foglalkoztak a határon túli magyarok különleges jogállásáról szóló törvény tervezete által felvetett kérdésekkel, és Szabó Tibor, a Határon Túli Magyarok Hivatalának elnöke által nyújtott tájékoztató nyomán az alábbi állásfoglalást juttatták el a Magyar Kormányhoz, a Magyar Állandó Értekezlethez, valamint a Romániai Magyar Demokrata Szövetséghez.

Írásbeli megkeresésünkre adott válaszában Orbán Viktor miniszterelnök azon véleményének adott hangot, hogy: *„A határon túli történelmi magyar egyházak megtartó ereje és feladatvállalása meghatározó a magyarság számára... A Magyar Kormány határon túli magyarokkal kapcsolatos munkájában és terveiben, ahogy a múltban is, számít és épít az egyházak szerepvállalására”* – írta a kormányfő.

Ennek szellemében, a lehető leg szélesebb körű határon túli együttműködés keretében, szükségesnek tartjuk Egyházaink álláspontját kifejteni a készülő státustörvény tárgyában.

Egyházaink teljes konszenzus kialakítására törekednek a határon túli magyarság legitim érdekképviselői és polgári szervezeteivel. Hasonló egyetértést tartanak kívánatosnak a magyarországi parlamenti pártok között, valamint a magyar civil szférában a közvéleményben.

Köszönetünket és elismerésünket fejezzük ki a Magyar Kormánynek azért, hogy alkotmányos kötelességeinek megfelelően, nemzeti érdekeink védelmében, a nemzeti szolidaritás és segítségnyújtás szellemében különleges jogállást és az ezzel járó kedvezényeket kívánja biztosítani a határon túl élő magyarok számára. Megítélésünk szerint a magyarországi és a határon túli magyarok viszonyainak jogi-politikai rendezése a határmódosítás nélküli összmagyar integráció megvalósulását szolgálja, az európai integráció keretében.

A státustörvényt ért bírálatokkal, sőt támadásokkal szemben egyetér-

tésünkről és támogatásunkról biztosítjuk a Magyar Kormányt és a Magyar Állandó Értekezletet. Felhívjuk a figyelmet arra, hogy a magyar törekvésekkel egyidőben és párhuzamosan térségünk más nemzetei is jogi, illetve törvényi úton kívánnak gondoskodni határon túli nemzetrészeik sorsáról (pl. románok, horvátok, szlovákok, ukránok stb.).

A határon túli magyarok helyzetének rendezésére irányuló más elképzeléseket káros és veszélyes volna kijátszani a státustörvény ellenében. Eppen ezért a kettős vagy külhoni állampolgárságra vonatkozó terveket nem szabad szembeállítani a különleges jogállásról szóló törvénnyel, hanem mindezeket a fokozatosság és a folytonosság elve alapján kell kezelni. Kívánatosnak tartjuk, hogy a – remélhetőleg – ez év ősszén törvényerőre emelkedő státustörvény az elkövetkezőkben, tartalmában fokozatosan kibővüljön és egyre több jogosítványt nyújtson a határon túli magyarságnak. Erre lehetőséget nyújt annak kerettörvény jellege.

Ugyanakkor figyelemre méltó kezdeményezésnek tartjuk az ún. külhoni állampolgárságról szóló törvénytervezetet, és javasoljuk, hogy megvitatását tűzzék a MÁÉRT következő ülésének napirendjére.

A határon túl élő magyarság helyzetének rendezésére vonatkozó valamennyi terv alapvető elvi követelményének tartjuk, hogy a külhoni magyarság szülőföldjén való megmaradását szolgálják. A különféle törvényes jogosítványok és kedvezmények körét ezen cél figyelembevételével

kell kialakítani, úgymint az itthon-tanulás, az itthoni vállalkozások, a külhoni egészségügyi ellátás stb. biztosítása által. Az egészségügyi ellátás külhoni rendszerének kialakítása tekintetében a MÁÉRT illetékes bizottságának a figyelmébe ajánljuk a Segítő Jobb Közalapítvány – már – létező és működő hálózatát.

Az egészségügyi segítségnyújtás és biztosítás megszervezésében Egyházaink készek intézményes formában kivenni a részüket.

Miként eddig is tették – egyházaink hathatós módon együttműködnek a határon túli magyar nyelvű oktatás megszervezésében és támogatásában. Javasoljuk az eddiginél is szorosabb szakmai-egyházi koordinációt a MÁÉRT illetékes szaktestületében.

Úgy ítéljük, hogy a külhoni magyarok foglalkoztatásának kérdésében további konzultációkra van szükség, a foglalkoztatási lehetőségek – esetleges – kiszélesítése érdekében.

Egyházaink felajánlják részvételüket a státustörvény jogalanyainak kiválasztásában. Az eljárás politika-mentességének biztosítása szempontjából fontosnak tartjuk, hogy a majdani törvény joghatálya alá eső személyek kiválasztását egy erre a célra létrehozandó önálló testület végezze, melynek tagjait az egyházak, valamint a magyarság legitim szervezetei delegálják.

Javasoljuk, hogy a nemzeti hovatartozás megállapításának kiemelt kritériuma legyen a vallási hovatartozás, illetve az egyháztagság.

Az erdélyi magyar történelmi egyházak hitbeli kötelességüknek és hivatásuknak tartják hívó népük és a társadalom közérdekének szolgálatát.

**Csiha Kálmán püspök,
Jakubinyi György érsek,
Mózes Árpád püspök,
Reizer Pál püspök
Szabó Árpád püspök,
Tempfli József megyés püspök
Tőkés László püspök,**

Bisztray Gyula:

ÍRÓK AZ ÚNIOÉRT (3)

„Légyen egy a két hazából”

A szatmármegyei Pap Endre és a vas megyei Szelestey László, az ismert Petőfi-epigon, visszatér a „testvér” kapcsolathoz. Pap Endre Kölcsy és Wesselényi politikai tanítványa. „Dal a Királyhágón” c. verse egyik legsikerültebb darabja s únióköltesztünknek sem méltatlan terméke. A költő habozva áll az ősz tetőn. Nem tudja: szent hely-e ez, hol összehajlanak az egymástól rég elszakadt magyarok, vagy csak határ és választójel? Szeretné megszólaltatni a Királyhágó szikláit: „Hallják meg, akik bírnak kis hitet, Hogy immár a kő is beszél Egy honról, amely volt és lenni fog. Míg áll e föld, magyar míg él... Szólj, míglen a szem könnyel megtelik, S két egytestvér viszont ölelkezik...” És beszél a kő, de hasztalan beszél: „Nyájához elhűlt a magyar”. Ki is tette e határt közénk? Hiszen népek szívének nincs határ! S ha volna is, lelkünk most szétfeszíthetné. „De lélekben mi megfogytokozánk. Mióta, harc nincs, a szóhoz szokánk...” Élénk Petőfi-reminiscenciákból táplálkozó versét végül is ezzel a Kölcsyre emlékeztető elborulással zárja: „Sem kő, sem vár-rom többé nem beszél; Egy honról majd csak a dalnok regél”. – Szelestey „testvérszót” intéz Erdélyhez Magyarhonból: „Egy az érdek : nagy s dicsővé Tenni még e nemzetet, És e nemzet összeforrás Által nyer csak életet. Légyen egy a két hazából, S benn egy nyelv, egy. érzelem!” Lisznyai Kálmánnál tovább folyik a képzavar: nála Erdély „szép fejedelmi mátka”, akibe Magyarország szerelmes és ő, a költő, Magyarország kérőjeként lép fel: „Magyarország, hidd, derék legény, ily menyasszony méltó csak reá!” S hogy teljes legyen a Lisznyai-féle szertelenség: „A jog oltárán lesz esküvésünk, a szabadság jegygyűrűnk s Tokaj bérce a menyegzői billi-

kom!”... – Végül a harmadik gyöngye Petőfi-tanítvány, Székely József előtt „halvány özvegy” képében tűnik fel Erdély, akit a költő felvilágosít, hogy hű férje él, csak a háromszáz év előtti küzdelemben elalélt, de most újból jelentkezik jegygyűrűjével: „Kárpátnak bérceivel”...

Teleki Domokos színrelép

Erdély, úgyis mint „testvér”, úgyis mint a különálláshoz túlságosan hozzászokott „halvány özvegy” kezdetben mérsékelt érzelmekkel fogadta a közeledést. Az erdélyi ember sokkal elfogultabb fatornyos pátriája iránt, semhogy túlságosan lelkesedne azért, ami a Királyhágón kívül esik... De a közös politikai célok, a nemzeti összetartozás tudata s a magyar jövő közös gondoljai benne is kifejlesztik az egyesülés szükségérzetét.

Wesselényi- és párthíveinek elnémitása után gróf Teleki Domokos foglalkozott legbehatóbban a két ország egyesítésének kérdésével. „Únió” c. tanulmánya, melyre Kosuth idézett vezércikke is hivatkozik, sokkal jelentősebb, semhogy rövid ismertetése elől kitérhetnénk. A dolgozat az únió kérdését a XVII. század végétől saját koráig elemzi. Kiindulva abból a pszichológiai tényből, amely szerint a lélek szünet nélkül a rokonelemek egyesítésén munkál, úgy látja, hogy az únió magasztos eszméje is a rokon erők e változatlan konvergenciáján alapszik. Gróf Teleki Domokos az első erdélyi, aki nemcsak az időszerű politikai tényezőkre építi nemzetegyesítő tervét. Az aktuális szempontokon túl utal Magyarország és Erdély földrajzi, történeti és etnikai egységére, hogy ebbe a sokrétű talajba annál mélyebben ágyazhassa bele az úniós terveket. Ma már alig hozzáférhető munkájának hadd idézzük néhány

szép szakaszát: „A Kárpátoktól az Adriai-tengerig, az osztrák szélektől Havasalföldig nyúlik azon ország, mely akár terjedelmét, akár anyagi forrásait tekintjük, a legalkalmasabb arra, hogy egy boldog, erős és hatalmas nemzetnek szolgáljon honul. Ez országra már századok előtt nyomta reá a magyar nemzetisége és neve bélyegét, melyet a többi, e hon lakó népek között szellemi felsősége által mind e mai napig megtartott. E hon hajdan egy volt; egy, nemcsak a magyar vér rokonságában, aggodalmi és reményei ugyanazonosságában, hanem egy közös polgári állományában is. Elszakadását legmostohább körülmények okozták, s az esemény, mely annak alkalmul szolgált, most is a leggyászosabb emlékként él a nemzet szívében. És mégis, még most is elszakadva van a két testvér hon! jóllehet elszakadása okai már megszűnnek; jóllehet koronája egy főt ékesít, s vízszonti egyesülésének fontos okai hovatovább izmosulást mutatnak a körülembe helyezett idegen nemzetiségek – mint a serdülő erdő, lombos árnyéka által, teljes elmecevésséssel fenyegetvén az alatt maradott növényeket. A két testvér rokonérzelme az emberi szív természetében mélyebben gyökerezik, s a fönnebbi állítások az értelem alaposabb igazságait alkotják, semhogy részletes taglalás és hosszabb okoskodás által több erőt és világot nyerhetnének... E rokonérzelem, e változatlan vágy, egykori egyesülésünk e biztos záloga él bennünk is; de mindamellett őszintén megvalljuk: miként egyesülésünk okát a múltból merített minden erősségeknél még, sokkal inkább találjuk a jelen- és jövőkor sürgető szükségében. Hogy egységünk némi egyes szakában nemzetünk oly nagy, oly dicső volt, mint azután soha többé; hogy elszakadásunk óta hanyatlásnak, törpülésnek indultunk: kétséget nem szenved; de másfelől bizonyos, hogy ha Európa mívelt népei közt helyet akarunk

foglalni, nagyobbaknak kell lennünk, mint valaha voltunk; valamint kétséget nem szenved az is, hogy a nagyság kellékei jelenben merőben különbözök, mint hajdan voltak. Hogy hajdan egyek voltunk, teszi lehetségessé, hogy ismét eggyé legyünk; de hogy ezen egyesülés okvetlen és valósággal megtörténjék, annak főoka és szüksége a jelenkor sürgető kívánatán feneklik. Ez egyesülést kívánja mindenekfölött Erdély jólléte, melyre nézve az életkérdés; mellette szólalnak föl a testvérhon, a nemzetiség, az uralkodás és birodalom legfontosabb érdekei, valamint Európa politikája.”

Meggyőző, világos okfejtés, a közmondásos erdélyi realizmus egyik szép példája a múlt század negyvenes éveinek elején. Ebben a szellemben folytak előbb Wesselényi úniós törekvései és ebben a szellemben fejtette ki utóbb nagyhatású publicisztikai munkásságát báró Kemény Zsigmond is, midőn 1841. évi fellépésével hozzákezdett az erdélyi közszellem kialakításához.

Az Únió-váró költők

Erdély ezidőtájt már teljesen a pesti irodalmi központ hatása alatt áll. Megszűnt korábbi önellátása s a Királyhágón túl egyre többen – így Kazinczy és Vörösmarty – panaszkodnak „a régen hallgató Erdélyre”. A főváros felszívó ereje és a helyi irodalmi berkek nagyfokú pangása magyarázza, hogy még a legfontosabb időszéri kérdéseiről, az únióról is többen énekelnek Pesten, mint Kolozsvárt.

Az erdélyi gyér verseskönyvek inkább tükrözik az „anyahon” költőinek eszmevilágát, semmint a szűkebb haza sajátos problémáit. Kevés bennük az egyéni íz és a couleur locale. Szórványos rege-, monda- és ballada-feldolgozásaik valósággal elvesznek a színtelen, kölcsönzött témák özönében. Egyéni hangú, vérbeli költője Erdélynek a korán elhunyt Szentiváni Mihályon – „Erdély Petőfijén” – kívül nincs több. Így aztán három kevésbé jelentős pályatársának munkásságára korlátozódik az únió-várás erdélyi ihlete. Medgyes Lajos, Mentovich Ferenc és Ajtay Gyula nevét érdekes kortársi kapcsolataik mellett főleg únió-dalaik révén iktathatjuk be literatúránk történetébe.

Medgyes Lajos dési református pap, Petőfi és Jókai barátja, költészetében jelenik meg az únió a legközvetlenebb élményszerűséggel. „Erdélyi lant”-ján ösztönösen nyer hangot az egyesülés vágya. Ha népdalt ír az újoncállításról, keserűen felsóhajt: „En Istenem, édes atyám, Mért nincs nekem szabad hazám?” Fia a szőke Marost énekl meg, ékes térein a szabadság angyalának mosolyát látja; ebből merít biztatást, hogy „boldog s dicső leend még egyszer nemzete”. Ha baráti körben pattogó ditirambusra gyújt, akkor sem feledkezik meg Erdély nagy megoldatlan kérdéséről; bordala már világosan a szabadság és az únió elválaszthatatlan egységét hirdeti: „Föl víg fiúk! Föl víg fiúk! Igyunk a két hazáért! Élünk adjuk, Élünk adjuk A magyar szabadságért!” A negyvenes évek elején kelt „Únió” c. versében világosabban kimondja, hogy „azóta tűnt a jog s szabadság, azóta tört meg az ősi szirt-erő”, mióta kaján érdek, botor viszongás elválasztá Isten végzése ellen az egységes hazát. „A nép – a földet rengető nép! – Azóta gyáva szolga lett”. A legfőbb érvet, a nemzetiségi veszélyt sem felejt: „És népek élnek oldalánál, És népek élnek vériben, Kik életére ásitoznak, Kiknél a cél szentségtelen!...” Versének végső kicsengése a következő isteni szózat: „Van egy, mitől az ősi nagyság Oltára újból föllobog. És ez: ha hűn egymást megértve A két hon egyesülni fog. – Oh, halljuk ezt és egyesüljünk, Hogy széttünjön minden ború, S szálljon reánk Isten kezéből A töle fontú üdvkorszorú”. – A rendkívül termékeny, ma annál kevésbé ismert papköltőt egész életében foglalkoztatták Erdély nyugtalanító problémái. 1860-ban „Békeszózat”-ot intéz a nemzetiségekhez, hogy feledjék el a pártviszályt: „Testvérkezet! testvérkezet! Magyar-, szláv- és oláh-elem! Az átkos külön-szakadás Örökre száműzött legyen!” Tehet-e róla, ha a Költészet s a Politika világát továbbra is szakadékok választják el egymástól?

Mentovich Ferenc marosvásárhelyi tanár, Gyulai Pál, Szász Károly és Arany János barátjának nevét némileg több kegyelettel őrzi az emlékezet. De csak a nevét, mert bár Mentovich egész versfüzért adott ki 1847-ben „Únió-dalok” címmel, ez a harminc verset tartalmazó kis kötet ma már könyvészeti ritkaságszámba

megy s mondhatni teljesen ismeretlen. Mentovich nem tartozik a gondolatokban és érzelmekben gazdag, színes költői egyéniségek közé; Szász Károly lírája emlékeztet leginkább rá, nem hiába volt ennek enyedi házitanítója s a verselésben első mestere. Mentovich Ferenc minden idők alkalmi költőit képviseli többek között abban is, hogy gyakori szóismétléssel, bizonyos mūdodogással igyekszik érzékeltetni ünnepi meghatottságát: „Nem így, nem így állnak most szembe ők”, „Anyám, anyám! oh drága, szent haza!” stb. Érdekes egyéni vonása az elég sűrűn alkalmazott mezőiségi tájnyelv. Költőnk széles, nyílt ejtéssel így énekel: „Öltsen magára könnyű szárnyakat, S repüljen el a gyors emlékezet; S a visszafénylő tűznek lángiból Hozzan magával égő üszköket...” Mentovichnak – mint általában az únió költőinek – ihletforrása főleg Wesselényi agitatív munkásságából ered. Levetni a nemzeti balítéleteket, számolni a bennünket fenyegető nemzetiségi veszéllyel, a múlt közös emlékei és a jövő közös érdekei alapján minden erőnket egyesíteni: íme az únió-dalok politikai tartalma. A kis versfüzérben az únió-költészet egész frazeológiája együtt van. Költői képeit jórészt Kölcsey, Vörösmarty és Petőfi friss hagyatékából kölcsönzi; a régi dicsőség, a sivár jelen; a nagy ősök, pártos apák és szebb jövőt érdemlő unokák: ezek a leggyakrabban ismétlődő elemek. Kedvelt allegóriája: Magyarország és Erdély testvérek, kiket fallal elválasztottak egymástól; le kell rombolni e falat, elő kell készíteni az ünnepi kézfogót, az egyesülést. A testvéri kézfogás e motívumát torzította el aztán a többi únióköltő olyanképpen, hogy az egyik testvérhazát vőlegénynek tette meg, a másikat meg menyasszonynak... A cikluson egyetlen szólam húzódik végig: az eljövendő egyesülés vágya. Ebben a hangulati egységben a dalok egy része szinte mesterségesen tördelődik új sorsszámok alá. Alig egy-két darabnak van az alapformától eltérő sajátos jellege. Ilyen a 19. és 20. sz. költemény, melyekben Erdély természeti képeivel, a Maros, a bércek, az erdők és szelek nyugat felé vonulásával irányítja honfitársai figyelmét a testvérhazára. A természeti képeket hatásos érzelmi fordulat követi: vajjon a szikla; a szellő s a vándorfolyó példájával szemben

csupán „a szív, a szív beszélne egyebet?! – A szív csupán ne zengné s mondaná: A bércen túl testvér velünk a hon; Ott nincsen annyi felhő az egen, Enyhébb a lég és melegebb vagyon.” A dalok közül nem egy politikai vezércikként hat; gondolat-hullámmá, különösebb költőiség nélkül. A dalnok mint egy új Simeon szeretné megérni az únió ünnepét: „S Maros, Tisza s Dunának partjain Örömröbaja zeng az áldomásnak, Mert békeünnep léssen ez, melyen Két testvér nyújtja jobb kezét egymásnak.” – Az első verstől az utolsóig ez az alaphang. Költőnk egyébként ismeri tehetsége határait. Néha el is fogja a kétség, hogy vajjon hallgat-e valaki az ő gyöngye szavára? Mégis kiröppenti szívéből dala-it, e kis madárkákat, hadd hintsék el mindenfelé magvát az édes testvérszeretetnek: „Tán megfoganszik... és ha megfogván, Dús lombozattal a bokor kihajta, Kinyílik majd a régen várt virág is : Az egységvágy piros rózsája rajta.”

A negyvenes évek únió-költészetének harmadik erdélyi költője a fiatalon elhunyt Ajtay Gyula. „Magyarországhoz” címzett versében már teljes odaadással, visszhangként fel-lel a testvéri szózatra: „Hogy együtt rendületlenül Találjon majd a vész: Az egy-lelkű Erdély veled Egy testté forni kész...”

Ebben a Wesselényitől és reformpártjától teremtetett őszinte úniós hangulatban köszöntött be 1848 márciusa.

A 12 ponttól az Únió-törvényig

A Márciusi Ifjak 12 pontjának utolsó, legcsattanóbb követelése Erdély úniója volt. A március 15-i pesti eseményekről Kolozsvár csak a 20-i postával érkezett lapokból nyert hiteles tudósítást. Az események egykorú krónikásai így többek között Jakab Elek, Szilágyi Sándor, Kövály László és Bisztray Károly – szerint: a váratlan meglepetés első benyomása alatt hazafias lelkesedés s öröme buzdulás hatotta át a város lakosait; nem zajongó kitörés, – csöndes belső öröm áramlata látszott az arcokon. Március 20-án „Bethlen Ádám polgártárs” házában folyt előleges tanácskozás, majd 21-én városi közgyűlést tartottak. Ezen Méhes

Sámuel tanár, az Erdélyi Hiradó szerkesztője előbb a franciaországi, berlini, bécsi és pesti eseményekre utalt, majd országgyűlés egybehívását indítványozta azért, hogy mondja ki a jogegyenlőséget, a közteherviselést és a sajtószabadságot. Utána gróf Bethlen János szólalt fel, kijelentvén, hogy Erdély papirossá vált alkotmánya alatt nem akar tovább élni; követelte az országgyűlés összehívását és az únió kimondását. A határozatot nyomban küldöttség vitte gróf Teleki József fő kormányzóhoz. Közben odakinn az utcákon és tereken nagy tömegek verődtek össze s az úniót éltették. Egy csoport tüntető, nagyrészt a tanulóifjúságból, únió-zászlót lobogtatva a gyűlésterembe is behatolt. A nők az ablakokból háromszínű kokárdákat szórtak a tömeg közé, az ifjúság városszerte az únió-dalt énekelte:

Itt a zászló kezeinkben,
Egy kívánság lengeti.
Legyen egy a két hazából,
Vész így meg nem döntheti.

A fiatal Gyulai Pál, aki a kolozsvári ifjúság egyik vezetőjeként részt vett az únió kikiáltásban és a pesti küldöttség fogadásában, Petőfi „Nemzeti dalának” hatása alatt e versben örököltette meg a nap lelkes hangulatát:

Nyugot felől testvérünk ajkáról
A szent szabadság mennydörgése szól;
Ébredjünk és fogjunk kezét,
S dörögjön fel hazák felett
E szó:
Legyen szívben és hazában
Az ébredő magyar közt únió!

Nyugot felől testvérünk ajkáról
A nemzetegység szent ígéje szól;
Ki nyugszik még? ki vesztegel?
Most vagy soha! s dörögjön fel
E szó:
A két magyar hazában
Legyen szabadság, legyen únió!

Alig fiatalabb kortársa, Szilágyi Sándor nem verset írt, hanem leendő történészhez illően naplót vezetett. Képes beszéde, mellyel Erdélyt e nevezetes változását megörökítette, az idézett versrészletek után már nem egészen meglepő. Íme: „A nagyobb testvér lelökte táblabírói párokáját, levetette láncait, s mint fiatal deli levante jobbot nyújtott a még

síránkozó szegény testvérnek s az őszinteség nemes hangján kérde: – Akarsz-e enyém lenni? eljegyezzlek a Kárpátok gyűrűjével. A másik testvér lesütötte szemét, percig gondolkodott, majd az öröm kitörő hangján mond: Akarok, tiéd akarok lenni! hogy majd, ha a vész napjai eljönnek, együtt küzdhessünk, ha a vilámmal lecsapni készül, együtt nézhessünk rá! – No, ne vegyétek rossz neven, hogy percig habozott, hogy igenjét nem egyszerre mondta ki, – habozás dívat a szemérmes menyasszonyoknál...”

Gróf Teleki József fő kormányzó, az őt megillető teljhatalomnál fogva, május 30-ra össze is hívta az országgyűlést. Ezzel Erdélynek Magyarországgal való úniója hivatalosan is napirendre került. Az únió volt az 1848 május 30-i kolozsvári országgyűlés első és legfontosabb tárgya. A gyűlésen elsőnek az a férfi állott fel, „ki éveken át mártírja volt a szabadságnak, ki e szent eszméért annyit szenvedett”: a fogságban megvakult Wesselényi Miklós. Rövid beszédben kijelentette, hogy az únió Erdély legfontosabb teendője. „Úniót” harsozott a terem sokáig s ezt visszhangozta a tömeg, mely az utcákat betöltötte. Egymásután álltak fel Wesselényi régi elvbarátai: Szász Károly, báró Kemény Domokos és Dénes. Nyilatkozatra szólították fel a szászok és románok képviselőit is. A brassaiak nevében Roth Illés, a szebeniek részéről Schmidt Konrád jelentette be a csatlakozást. Lemény János román püspök pedig ünnepélyesen megáldotta az úniót s mélyen megindulva köszöntötte meg azt a megtiszteltetést, amely személyében a román nemzetet érte. Az utcákat valósággal ellepte az únió-zászlók tömege. „Mintha a szabadság hajójának vitorláit lettek volna” – írja az egyik szemtanú. A lelkes tömeg kívánságára ekkor nevezték el a Monostor-utcát Únió-utcának és a Híd-utcát Wesselényi-utcának.

Az országgyűlés délután is folytatta tanácskozásait s egy Únió-bizottságot küldött ki.

Az Únió-törvényt – az erdélyi 1848. évi I. törvénycikket – meghozatala után megerősítés végett az uralkodóhoz terjesztették fel. A király a törvényt 1848 június 10-én erősítette meg. A megerősített únió-törvényt a június 19-i ülésen hirdették ki.

(folytatjuk)

Új könyvek a kisebbségi sorsról

Illés Sándor: Hajnali madárfütty

(Karcolatok, tárcák, jegyzetek)
Budapest, 2000.

Vajon szükséges-e bemutatni Illés Sándort?

Vajon szükséges-e bemutatni a kortárs magyar prózairodalom méltán kiemelkedő alakját; közel negyven megjelent önálló kötet szerzőjét; a vajdasági magyarság évszázados történetének, nem kevésbé a magyar népelet (kiváltképp a vidék, a falu) múltjának, jelenének fáradhatatlan krónikását; horvát, bolgár, szlovén és macedón írók összesen tizenöt művének magyarra fordítóját; a hazai és a határon túli sajtó legzetesen üde színfoltját? Vajon van-e valaki, aki Illés Sándor nevének hallatán nem látja maga előtt a *Mamát*, amint a *kapu előtt szem fölé árnyékolt tenyérrel* tekint ránk *ártatlan égék őszemével* a régi Magyar Nemzet hasábjairól. Van-e valaki, aki nem hallja ilyenkor a *kert kedves vendégének*, a feketerigónak füttyét még a Kossuth Rádió éterén keresztül is? ... Mindazok között, akik összezavarodott, elsötétülő világunkban a fényt, a tiszta, őszinte érzéseket és gondolatokat keresik, akik elveszítettnek hitt értékekért, kincsekért, igazgyöngyszemekért kutatnak, azokat bizonyára mind megérintette már Illés Sándor szava. Azé az Illés Sándoré, aki több mint hat évtizednyi tollforgatása alatt mindvégig az Embert kereste és az Igazságot. Ha megtalálta, példaként állította elének. Ha nem találta, kiáltott érte. Lelkéből kiáltott. Mélyen meghatóan ír szülőföldjéről, Bácskának mérhetetlen fájdalmairól, emlékeit egyaránt szívszorítóan, könnyfakasztóan eleveníti fel.

Megtanít arra is, miként fedezzük fel a világ apró csodáit, megmutatja, hogy bizony lehet örülni egy távoli vonatfüttynek, egy totyogó kacsának a városligetben, akár a fiók mélyén rejtőző, jelentéktelennek tűnő apró tárgynak is, ha az kellemes emlékeket idéz bennünk.

Könyörgés a fecskékért (Részletek a könyvből)

Az utolsó vasárnapi misét celebrálta a közeli faluból érkezett pap a kis bala-toni kápolnában. Évekig állt az össze-

Illés Sándor Hajnali madárfütty

Karcolatok, tárcák, jegyzetek

viszsa, kusza település közepette ez a kápolna, mígnem két éve újra megnyitották. A hívek kérték, jöjjen ki hozzájuk vasárnaponként egy pap. Leggyakrabban maga a plébános ült szürke Trabantjába, hogy elvégezze a lelkipásztori teendőket a nyaralótelepen.

Szeptember első vasárnapján, tekintettel a megfogyatkozott hívekre, bejelentették, ez volt az utolsó mise, a kápolna ajtaját télire ismét bezárják. Különböző hívek nagy része is távozott már a telepről, hazaköltözött, csak néhány nyugdíjas kaparássza még kis kertjét, s meggyújtja estefelé az összegereblyézett száraz levélsomót, mintha üzenne így az elszaladt nyárnak. De lassan ők is haza indulnak.

Az utolsó misén én is ott voltam. Éreztem a megható ünnepi pillanatot, amikor a plébános búcsút vett híveitől, akik a végén elénekelték a Himnusz. Utána hirtelen nagy-nagy csend támadt.

A pap megáldotta a híveket és kivonult a sekrestyébe, hogy levesse a miseruhát. A hívek szokás szerint még maradtak egy percig. Ez az áhitat perce.

S ebben a tömjénillatú csendben megszólalt a fehérbajuszú Zelenka Márton, a nyaralótelep őslakója, akinek szülője és préháza is van a domboldalon.

– És mi lesz a fecskékkel?

Őt bízták meg már tavaly is, hogy bezárja a kápolna ajtaját és őrizze tavaszig a kulcsát. Szavára mindenki a bejárat fölé tekintett, a kis kápolna ajtaja fölött két fecskefészek tapadt a

falra. Amikor tavasszal kitárták a kápolna ablakát, berepültek és mire észrevette őket Márton bácsi, már fészket raktak. Egy fészkalja fiókát már kiköltöttek, azok is itt csivitelnek, mi lesz, ha bezárják az ajtót, ablakokat?

– Meg kell várni, míg elköltöznek! – szólal meg valaki. – akkor ki vállalja a kulcsot? – kérdi a híveket Márton bácsi, mivel ő bevonul a kórházba, egy kis műtetre. – Tartsunk ügyeletet a fecskékért...

Vélemények, ellenvélemények hangzanak el, érdemes-e külön vigyázni a kápolnát a fecskék miatt? Minden szem Zelenka bácsi felé fordul. Döntsen ő maga. Az öreg nem tud dönteni, s erre azt mondja sóhajtva:

– Imádkozzunk, Atyámfiak!

Mindenki letérdel, mondják a Mitatánkot, aztán a végén egy öregasszony sipító hangon énekelni kezdi a Boldogasszony Anyánk kezdetű éneket. A többiek átveszik, zeng a kápolna.

A plébános közben már levetette a miseruhát, a templom előtti kis téren áll, nem érti, mi történt. Rám néz, intek felé: „A fecskékért!” És figyelem közben, hogy cikáznak, röpködnek, mintha sejténék, hogy értük a könyörgés. Meg értünk is szól az ének – gondolom –, mert nemcsak a fecskék vannak veszélyben, mirának is ránk csukhatják az ajtót. És akkor mi lesz? Nekünk nincs két hazánk, mint a fecskéknek...

A fecskék gondja megoldódott végül: nyitva hagyták a kápolna ablakának fél szárnyát, még ki is támasztották. A kulcsot meg Zelenka bácsinál hagyták, akit azóta megműtöttek. A napokban jártam ismét arra, ő fogadott a telepen, elújságolta, hogy már becsukhatta a kápolna ablakát, mert a fecskék elrepültek.

Kiforrtak közben a borok is a pincében, ezt kóstoltattuk a préház előtt, hallgatva a lehulló dió koppanását. Felszedeggett belőlük egy maroknyit Zelenka bácsi, azt ízlelgettük: keserű volt még, éretlen, de azért jó bor-korcsolya.

Nem állíthatom, hogy beszélgettünk, mert ilyenkor kár a szóért, elnyomja az ember szavát az őszi csend, amely a tó felől hömpölyögve észrevétlenül betakarja színes bársonylepedőjével az egész domboldalt. Nem beszélgettünk, de mindketten ugyanarra gondoltunk: a fecskékre. Én a szeptemberi könyörgésre a kis kápolnába, ami értünk is szól egy kicsit.

Amikor elbúcsúztunk, akaratlanul is megkérdeztem: – Mit gondol, Márton bátyám, visszajönnek tavaszra? Vagy hiába könyörögtünk?

Csak a szemével nevetett. Meg a bajuszával. És amikor kezet szorított velem, azt mondta: – Hinni kell a tavaszban.

Igen, de a tavasz még messze van, előttünk a vicsorgó tél, jöhetnek vad viharok, hófúvások, gomomba szelek, dermesztő fagyok. Olykor nyugtalan éjszakák gyötörnek, s hogy elmúljon a gyötrelmem: imádkozom.

Könyörgök. A fecskékért és a tavaszért.

(Kiadja: Estrade-City Kft., Bp., Tel.: 311-80-27; email: estrade@matavnet.hu)

Szöllősy Tibor: A Técsői Református Egyház története

Nyíregyháza, 2000
Kiadó: Técsői Református Egyház

Máramarosi magyarjaink méltóbban nem ünnepelhették volna a kereszténység felvételének 2000., a honfoglalás 1100. és az államalapítás 1000. évfordulóját, mint egyik legrégebbi egyházuk, a técsői református templom történetének megörökítésével. Szerzőt pedig igazabban, a sokoldalú írói tehetséggel megáldott Szöllősy Tibor személyében nem találhattak volna. A város 1329-ben nyert kiváltságlevelet Károly Roberttól. Felemelkedését sóbányáinak köszönhetette. 1576-ban Técsőig jött Báthori István elébe a lengyelek küldöttsége, s kísérete innen, hogy elfoglalja Lengyelországot

trónját. A magyarok, százszáz, rutének, románok lakta térségben a magyar nemesség korán elkötelezte magát a reformációnak. Szöllősy Tibor igényes és alapos, bizonyos vitatott kérdéseket tudományos tisztességgel ismertető jelentős, monográfiája ennek, s magának a sok vihart megélt egyházközösségnek történetével ismerteti meg az olvasót. Könyvéből az is kitetszik, hogy a Moldovában élő csángó magyarokon kívül a legmostohább sorban lévő nemzettestünk ma is nagy áldozatokkal, de kitartóan ápolja történeti emlékeit, a magyar nyelvet, kulturát. Hősiesen próbálja útját állni annak, hogy a técsői magyar fiatalság eltűnjön a többségi tengerben vagy kivándoroljon. Ez Szöllősy Tibor és a hozzá hasonló megszállott emberek nélkül kudarcra lenne ítélve.

(Kárpátaljai) Miatyánk

Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, bocsáss meg nekünk, mert kételkedtünk. Nem abban, hogy vagy-e egyáltalán, hanem azért, hogy oly messzire kerülve egymástól, ki mertük mondani, meg mertük kérdezni egymástól és magunktól: Atyánk, miért hagytál el minket? Miért csuktad össze pilláidat ránk letekintvén, megfosztva minket hitet éltető szemeid fényétől és melegétől?

Bocsásd meg, mert mi hagytuk el Téged. Te ezt tudod, de lelki megnyugvásunkért, gyónásként hadd mondjuk: Atyánk, a sátánkerített hatalmába minket, elrabolta mindenünket, egyik kezünkben kenyeret tartottunk, a másikkal fedelet magunk és szeretteink fölé – ennyit hagyott meg nekünk. Gyarló emberként féltünk imára kulcsolni kezeinket, mert eljöttünk valamelyiket – megsemmisülünk.

Szenteltessék meg a e neved, mert reménytelenségbe tiport évtizedeinkben neveddel tettük elviselhetővé testi-lelki fájdalmainkat, vágyva-remélve országod eljöttét. Ne vádolj minket türelmetlenséggel, de legyen meg a Te akaratod már ma, amint a mennyekben, úgy a földön is. A mindenség végételenjében földi létünk pillanatnyi: add meg hát Atyánk, hogy élni akarásunkat a Te akaratod tegye elviselhetővé. Mindennapi kenyerünket add meg ma és holnap is. Add, hogy bűzánkat anyaföldünkbe vethessük, kenyerünket anyanyelvünkön nevezhessük, adj biztató kitartást, hogy ne süllyedjünk a napi küzdelmek kilátástalanságba, hogy feléd fordíthassuk kérges tenyerünket és érdes lelkünket, hogy legyen bátorságunk és időnk kérni Téged: bocsásd meg vétkeinket, taníts meg újra, hogy őszintén valljuk és tegyük:

mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek. Mi, akik végigszenvedtük a poklok éveit, hova vétkek kényszerítettek vétkezni, kérünk: adj erőt és időt megbocsátani embereknek, nemzeteknek, évtizedeknek.

És ne vígy minket a kísértésbe, hogy elégedettek legyünk magunkkal, ne engedd, hogy sanyargatóink szenvedéseit látva-hallva a bosszú bódulatába zárkózva kárörvendjünk.

Szabadíts meg a gonosztól, mely itt van közöttünk felöltvén az anyagisság és önimádat csábító palástját. Bizva és reménykedve fordulunk most és mindig Hozzád: tarts meg szülőföldünkön, emelj fel magadhoz, add meg, Atyánk, hogy kegyességed tanúi és részesei legyünk, mert Tiéd az Ország, a Hatalom és a Dicsőség mindörökké.

Amen.

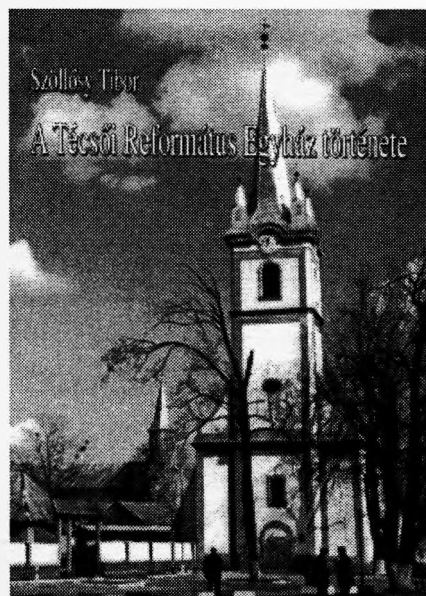
Zsiskú János: Szórvány brevárium

Nagyvárad, 2000.
(Miklós János grafikáival)

Zsiskú János szórványban született, Nagyvárad mellett. Zilahon érettségizett, és az erdélyi nagy koncepciók perék évében, 1957-ben végezte el a teológiát, amikor csaknem valamennyi valamire való magyar értelmiségi, pap börtönbe került. Nyolc évi szilágysági lelkészkedés után 1965-ben került Belényesre, az ortodox tengerbe. Kegyetlen sors vagy Istennek tetsző kihívás. A túlélés és a kisebbségi megmaradása itt csodának számít. Tiszteletre méltó, ki életét Isten szolgálatában akarja leélni, s igazi megmérettetés, ha a kisebbségi egyházak valamelyikében. Az felér a mazochizmussal, ha ráadásul szórványról van szó. Zsiskú János arra kötött szövetséget Istennel, hogy a végeken feltartóztatja a végzetet, akár csak egyik írásának hőse Vér Áron. A Fekete Körös-völgyi Belényes ellentmondásos vidék. Maradiság és modernizációs törekvés keveréke, akár csak népessége. Ilyen helyen a nemzet értelmisége, papja a lélek védelmezője, a test orvosa, sámán és tanító. Hősünk, Zsiskú nagytiszteletes úr aki egyben több kötet szerzője drámai helyzeteket élt át, oldott meg, óvta népét az önfeladástól, a nemzetrablóktól, a hamis prófétáktól. Isten adjon neki ehhez a jövőben is erőt és hosszú életet.

Menedékváros

Vér Áron nem vitte sokra. Pap lett. Puritán. Protestáns. Kálvinista.

Isten is odavalónak teremtette, ahol már az ő birodalma is kezd megfogyatkozni. A végekre.

Ő pedig nekilátott egyszemélyben feltartóztatni a Végeken a Véget.

Nem tett semmi szokatlant, csak odamotyogta néhanap önmagának: prédálja magát ki, hogy akarja. A kuglizók döntenek bábút, bábót, és papot.

Neked állnod kell, Áron, mert te, magát az Istent ütnéd ki döltödben!

Szétszédelezett többször is nyájá. Utánuk ment és egybeterelte.

Be-bekapott aklukba télen a topor-tyánféreg. Vitte a könnyebbjét.

Kárvallott pásztornak csak akkor érezte magát, amikor azt a bánatot kellett átélnie, amelyben Jákób az apósát részeltette.

Ördögi praktikával édesgette magához annak juhait.

Üzekedés idején fehérscíkosra hantott nyár, mogyoró és gesztenyevesszőket helyezett az itatóvályuk köré. Et-től a jerkék legtöbbje tarkát, vagy pettyegettet ellett.

Aronnak ezek a hibridek fájtak leginkább. A se nem feketék, se nem fehérek.

Viszolygott minden átmenettől, de feltétlen tisztelt minden másságot. Azt ami annak indult, és abban is fejeződött be.

Zamfira például egészen más volt. Egy darab Bizánc költözött véle a templom tőzsomszédságába.

Vallásos kapcsolatok tekintetében, keleti hitűekkel való érintkezéseiben, ő lett az Áron nemhivatalos, tiszteletbeli főelőadója.

– Atyám! A mi temetéseinken nem szokás koccintani. Érje be ennyivel: Isten bocsássa meg az elköltözött bűneit.

Hasznos tanácsokkal szolgált úgy is, mint a halál legmegbízhatóbb előrejelzője:

– Abban a családban ma még meg kell halnia valakinek! Tulajdon fülemmel hallottam a kopasznakú tyúkjakat kakasmód kukorékolni.

– Legyen már szíves meglátogatni a sarki özvegyasszonyt! Most jövők tőle. Láttam az átkozott macskáját a betegágy alá rondítani. Azt pedig tanulja meg tőlem, hogy az ilyesmi sosem más, mint a halál kezének rátétele az illető villanycsengőjére.

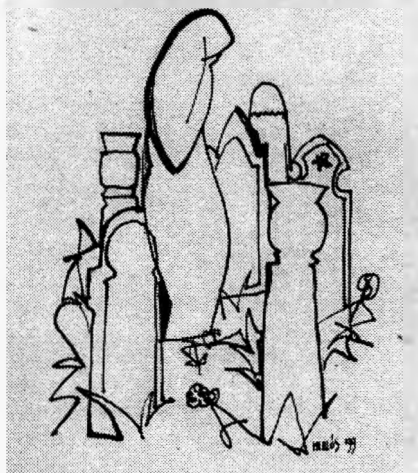
Műholdfelvétel nélkül előjelzései többnyire beváltak. Ezek után megnövekedett tekintéllyel folytatta halál és temetés körüli orákulumait:

– Tojást kell törni a koporsó alatt, a halál elijesztésére!

– Halott cipőjét befűzni, ingét begombolni, nem tanácsos, hacsak nem vágnál utánaamenni az elköltözöttnek!

– Ha el szeretnéld kerülni, hogy az elhunyt lídercként hazajáró lélek legyen,

ZSISKÚ JÁNOS SZÓRVÁNY BREVÍARIUM

valaki a halottas menetből, szórja fel a temető utcáját búzával! Így a sírból visszajáró kénytelen lesz az elszórt búzaszemeket megszámlálni, s mielőtt hazatérne, lejár a szellemek órája.

– De ugyanezt azzal is elérheted, ha cserépkannából szórod fel hamuval az utat. Mikor a hamu elfogyott, földhöz kell csapnod a cserépedényt, úgy, hogy minél nagyobbat pukkanjon.

– Ha mindezeket el is mulasztanád, annyit mindenképpen meg kell tenned, hogy a koporsó udvarból való kivitele után, azonnal fordíts az összes asztalokat, székeket lábaikkal felfele, mint vendéglőben szokás, záróra után.

Zamfira népénekenyelvét Áron akkor már ismerte. De azt is tudta, hogy a nyelvén is jobban kibeszéli a lelkét egy népnek a hiedelme és babonája. E lélek emanációját szerette legjobban Zamfirában.

Csak egyetlenegyszer csalódott benne. Mikor ennek a, mások halálát oly hatásos ellenszerekkel riogató asszonynak, kellett a saját vesztével szembesülnie.

Soha egykedvűbb fogadtatásban nem volt a Rémnek része.

Kis, aszott kezeit úgy tette annak kezébe, mintha bazsalikomos, zsebkendő szőlőgyertyenyet simítna nagy, erős, durva férfitenyerébe.

*

Eljött a papja és beszentelte.

Szertartás után, sietős emberek rakták fel koporsóját, a fia által fogadott gépkocsi rakodóterébe, és máris indult vele a gyulafehérvári temetőbe.

Áron saját maga húzta meg érte csillagos tornyának harangjait. Siratták, hosszan, zokogtatóan, mígcsak a kocsisort el nem nyelték a Havas szerpentinek.

*

Macskái szunnyadtak azelőtt, nap-sütéses délutánokon az ablakközőkbe helyezett diványpárnákon.

Zamfira a nevelés magasiskolájának tekintette azt, hogy cirmosai még véletlenül sem heverték volna egymás fekvőhelyére.

Most kirekesztettek a paradicsomkertből.

Eleinte a jobb szomszédok még etetgették őket. Kettő ezek dacára is elbujdosott belőlük.

Öreg nősténymacskája, Tigrici, néhányszor megfordult Áronék konyháján. Mindent elkövettek, hogy háziasítsák. Egyszer azonban neki is nyoma veszett. Hetekig nem látták semerre.

Míg nem egy reggel a harangozótól hallották, hogy a szokásos ajtónyitás-kor, egy csont-bőr macskát találta a templomban.

– Tessék elképzelni, ott aludt a szószéki lábszönyegnek használt bundadarabon.

Áron már tudta, hogy Zamfira macskája utalt ki albréletet a maga számára.

Elkérte Gézától a templom kulcsait, és attól kezdve maga nyitotta, zárta naponként. Minden zárás előtt ennie adott védencének, utána tessékelte csak be éjjeli menedékhelyére.

Teltek a hetek egyhangúságban, míg csak egy szép nap Géza megjegyzésére lett figyelmes:

– Azt beszélük az utcabeliek, hogy macskát fogadtunk a templomba.

Áronnak jólesett ez a fedelmi többes, annak bizonyítékaként, hogy Géza önkéntes bűnrészesnek vallja magát. Megpróbált élcelődéssel védekezni:

– Mondja meg nekik, hogy a közszájon létezik templom egere. A mi templomunknak macskája is adódott.

Később is Géza szállította, úgy melegiben, a közvélemény szurkaspizkát:

– Irén nagysága azt mondja, hogy mi pont egy ilyen rusnya, fekete dögöt bírtunk betemplomozni?

– Maga mit felelt ezekre, Géza?

– Hát azt, hogy az a jószág nem is fekete, hanem tigrisszürke.

Rövid hallgatás után, Géza tovább könnyített lelkén:

– A szomszédos cipésműhely suszterei azzal heccelnek, hogy a „menekült” más fajtájú, nem is a mi feleketünk szerinti.

– Géza fiam! Az Isten háza, mint menedékhely, nyitva van mindenki számára. A nyolcvannegyedik zsoltár szerint, a veréb és fecske is találhatnak maguknak fészket. Mért ne kaphatna ott menedékhelyet éppen Zamfira macskája?

Titokban készült már Áron, lelkében, a nagy és nyilvános védőbeszédre. Ennek elmondását két dolog is siettette.

Csípős, deres reggeleken már mind nehezebben tudta, szokásos reggeli templomnyitáskor, védencét kitessékelni.

Elmúlt vasárnapi templomozás után, a gondnok tapintatosan és restellkedve kérte, hogy ne tegye ki magát továbbra is, egy ilyen értelmetlenségért az emberek csípős megjegyzéseinek.

Következő vasárnap aztán az öszö-vetségi menedékvárosokról prédikált. Hat ilyen szentföldi menedékvárosba menekülhettek az ártatlan üldözöttek.

„Fussanak ide, nemcsak Izrael fiai, hanem a közöttetek lakozó jövevények is, hogy életben maradjanak. Vegyék be őket magatok közé, és adjatok helyet nekik, hogy veletek lakozzanak, és ki ne adjátok őket üldözőiknek. Ha meghal a főpap, részesíttessék valamennyi közkegyelemben, hogy visszamehessenek szülőföldjükre, városaikba, melyekből földönfutottak.”

Szószeri beszéde közben csiklandásfélét érzett a bokáján.

Lenézett, és mikor lábánál Tigricit meglátta, szinte belezavarodott a beszédébe.

– Szent Isten! Mi lesz, ha ez a botránykő, aranyjánosi somfordálással, „hosszan-elnyúlt testtel” a hívők legáhítatosabb zsoltáréneklése közben innen majd kióvakodik?

Valósággal beleizzadt a félelem-vegyes büntudatba.

Tigrici azonban jól viselkedett. A lehető legjobban.

*

Végetért az áhitat, kisorjáztak a hívek a templomból.

Áron még ott állt a szószéken.

Állt megkövülten, mert amikor lehajolt, azzal a feltett szándékkal, hogy védencét megleckéztesse, látta, hogy az már élettelen.

Nem kér több menedékjogot.

A világot sem lett volna áhítatron-tó. Egyszerűen azért somfordált be a

háromszori harangozás közti valamelyik szünetben, mert már nagyon fázt, és ott akart meghalni, ahol élete utolsó hónapjaira kapott egy leterített bundányi menedékvárost.

Elföldelés eközben Áron imádkozott:

Uram! Én már az ötvenkettőt is betöltöttem.

Sem helyet, sem földet, sem várost nem fogok cserélni.

Nem kérek fogadólevelet, menlevelet, menedékjogot senkitől, legfennebb Tőled.

Ha majd kopogtat nálad Vér Áron, a te méltatlan földi szörványosod, nem várom Tőled el, hogy nekem ajtót nyiss első rimázkodásomra.

Várd meg, hogy annakelőtte hozdád dörgölezzem néhányszor én is, mint Zamfira macskája.

Belényes, 1989. január 31.

Alföldi Géza:

Csak a gyökér kitartson!

(A Fa névtelen gyökereinek ajánlom.)

Kint a szőlőnkben, emlékszem rája, deszkakunyhónk előtt állott öregapám diófája.

Ha vihar támad – szőlőkötözéskor –, dörgött az ég, csattant a villám, füstölt az úton a felpaskolt por, ahogy végigverte a dörgő esőostor, bebújtunk a kunyhóba. Onnan néztem, miként robognak a felhők az égen.

Nagyapám a fát leste.
Vajon, elbír-e a széllel?
Recsegett, ropogott öreg teste,
a szél a gallyakat csomósán tépte,
hullott a zöld dió, áldott termése,
mozgott a föld is, ahogy a vihar rázta:
de győzte a vihart öregapám konok,
törzsekopott diófája.

Csak a gyökér kitartson!...

Még ma is hallom,
motyogott nagyapám –,
S nem lesz baj gyerek!
Dió lehullhat,

új tavasszal terem az ág újat,
ág is nő a letépett helyére,
de ha a **gyökér** nem bírná tovább,
a diófának, kisunokám, vége!

Most is vihar, szél tépi, rázza,
de állja a vihart Árpád vezér
ezeréves, öreg diófája.
Kárpátoktól az Adriáig nyúlnak a gyökerek,
tapadnak a földre, hogy termés legyen
az örök magyar szőlőhegyen,
hogy élni tudjon: dió, levél, ágak...
... Adj, Uram elég erőt a harcos diófának!

Lehull ezer dió, millió lesz holnap,
letörhet száz ág, ezer nő helyére,
s ha csupán a csonka törzs marad,
ha új tavasz zsendül, kifakad!
Uram, csak Te lássad,
hogy ezen a véres, küzdelmes harcon,
a gyökér kitartson!

A **gyökér**: kitartson!

2000 szeptember – új iskolai év

Az alábbi válogatás a határon túli magyar oktatás helyzetéről kíván képet adni. A töredékes adatok szerint inkább fogy, mint növekszik az anyanyelven tanulók száma.

Kolozsvár, Babes-Bolyai Tudományegyetem

A Babes-Bolyai Tudományegyetem magyar tagozataira minden eddiginél több helyet hirdetnek meg a következő tanévre. Az 1 040 államilag finanszírozott hely mellett tandíjas helyekre is versenyezhetnek a liceumot végzett diákok. A Romániai Magyar Szó közölte a felvételi tájékoztatót, az induló szakokat, a felvételi követelményeket. Magyar nyelv és irodalom – román nyelv és irodalom vagy idegen nyelv és irodalom: 50 hely, magyar néprajz – magyar nyelv és irodalom vagy román nyelv és irodalom vagy idegen nyelv és irodalom: 15 hely. Történelem: 20 hely, történelem – művészettörténet: 5 hely, történelem – régészet: 5 hely, történelem – könyvtár: 10 hely. Filozófia: 25 hely. Jogi kar: 40 hely. A közgazdasági karon marketing: 25 hely, pénzügy – biztosítás: 25 hely, gazdasági informatika: 25 hely. Matematika: 20 hely, informatika: 25 hely, matematika – informatika: 25 hely. Fizika: 25 hely, matematika – fizika: 20 hely. Kémia: 20 hely, kémia – fizika: 20 hely. Biológia: 25 hely, biológia – kémia: 20 hely, ökológia és környezetvédelem: 15 hely, biológia – geológia: 15 hely. Lélektan: 20 hely. Földrajz: 25 hely. Politikai tudományok: 15 hely. Testnevelés és sport: 20 hely. A református teológiai karon teológia – magyar nyelv és irodalom vagy idegen nyelv

és irodalom: 30 hely, teológia – történelem: 10 hely, teológia – szociális munkás: 20 hely. A római katolikus teológiai karon teológia – magyar nyelv és irodalom vagy idegen nyelv és irodalom: 25 hely, teológia – történelem: 15 hely. Az egyetem kihegyezett főiskolái közül az informatika főiskolán (Csíkszereda): 20 hely, a menedzsment főiskolán (Gyergyószentmiklós): 24 hely, a menedzsment főiskolán (Sepszentgyörgy): 30 hely, a tanítóképző – angol nyelv főiskolán Kolozsváron: 24 hely, Székelyudvarhelyen: 30 hely, Kézdivásárhelyen: 30 hely, Szatmárnémetiben: 24 hely, a tanítóképző – francia nyelv főiskolán (Nagyenyed): 25 hely, a tanítóképző főiskolán (Marosvásárhely): 20 hely, a helyi közigazgatási főiskolán Szatmárnémetiben: 20 hely, Sepszentgyörgyön: 24 hely.

(Szabadság)

Nagyvárad

A következő tanévben Bihar megyében magyar tannyelvű kilencedik osztályok indulnak Nagyváradon az Ady Endre Középiskolában, a Mihai Eminescuban, a Iosif Vulcan Tanítóképzőben (egy pedagógiai), a Szent László és a Lorántffy Zsuzsanna Gimnáziumban. Nagyváradon a szaklíceumi osztályok indulnak magyar tagozaton: a Partenie Cosma Kereskedelmi Iskolacsoportban, a Mihai Viteazulban, az Andrei Sagu-

nában és a Művészeti Líceumban. Ermihályfalván a Mezőgazdasági Líceumban, Margittán az Octavian Goga Líceumban, Kágyán a mezőgazdasági iskolában, Székelyhídon a Petőfi Sándor Gimnáziumban és Nagyszalontán a liceumban. Újdonság, hogy szeptembertől esti tagozaton magyar nyelven is tanulhatnak az érdeklődők. Egy kisegítő iskolai magyar tannyelvű első osztály is indul, ide csak súlyosan értelmi fogyatékos gyermekeket vehetnek fel.

(Bihari Napló)

Moldova

Ezer moldvai csángómagyar gyermekből mindössze húszan érettségiznek, egyetemre még kevesebben felvételiznek. Moldva magyar eredetűnek tekinthető katolikus lakossága 243 ezer fő (1992. évi népszámlálás). A katolikus lakoságnak ma már mindössze egynegyede, 62 ezer fő beszél magyarul. Tanczos Vilmos szerint 83 olyan csángó település van, ahol magyarul beszélnek. A legjelentősebbek közé az északi csángók körében Kelgyest (magyarul beszél 3 100 fő), a déli csángók körében pedig a teljesen magyar községek – Pusztina (2 050 fő), Lészped (1 900), Külsőrekecsin (1 900), Újfalu (1 700), Somoska (1 650), Rácsila (1 400), Magyarfalu (1 300) – mellett Lujzilakagor (4 700), Gyoszeny (2 000), Frumósza (1 900), e településeken a lakosság 90 százaléka beszél magyarul, valamint Bogdánfalva (2 400; 85%) tartozik. Duma András, a Csángó-magyar Szövetség klézsei szervezetének elnöke szerint a Szeretet-Klézse Alapítvány támogatni fogja azokat a pedagógusokat, akik hajlandók a csángó falvakban magyarul tanítani. Hasonló céllal hozta létre a lujzilakagori Adam Valérian – a budapesti Semmelweis Orvostudományi Egyetem hallgatója – a Pro Moldova Alapítványt.

(Romániai Magyar Só)

Nyitra, Egyetem

Mindkét nyitrai egyetemen értékeltek, és nyilvánosságra hozták a felvételi vizsgák eredményeit, amelyek alapján szeptembertől kevesebb mint háromezer elsőéves hallgató – a jelentkezők mindössze egyharmada – kezdi meg tanulmányait a városban. A mezőgazdasági egyetem műszaki karára 220 nappali tagozatost és 60 távoktatásban részesülőt vettek fel. Rekordszámú, 5 081 érdeklődő jelentkezett a közgazdasági és menedzsment karra, 3 670-en vettek részt a felvételin, 1 757-en feleltek meg, de helyszűke miatt a nappali tagozatra csak 305-en, a távoktatásos képzésre pedig 61-en nyertek felvételt. A Konstantin Egyetem pedagógiai karán 392 diák kezdheti meg tanulmányait nappali tagozaton, 261 távoktatás keretében, a bölcsészkarra 476, a természettudományi karra pedig 311 nappali tagozatos diákot vettek fel. A magyarul is nyíló szakokra 274-en jelentkeztek, közülük 105-en kezdenek meg szeptemberben tanulmányaikat, és nincs kizárva, hogy pótfelvételre is sor kerül.

(Új Szó, Pozsony)

Horvátország – Magyar oktatásügy

A Horvátországi Magyarok Demokratikus Közösségének július 8-ai elnökségi ülése külön napirendi pontként foglalkozott az oktatásügy helyzetével, mint a horvátországi magyar nemzeti közösség megmaradásának egyik legfontosabb tényezőjével. Milyen is a helyzet ezen a téren? Kevés az intézmény, s még kevesebb a diák. A feladatok tehát adottak. Az iskolákban egyrészt olyan infrastrukturális, oktatási és közösségi, szellemi színvonalat kell biztosítani, hogy ott dolgozni, odajárni, ott diákoskodni ne csak rang legyen rövid időn belül, hanem a fiatalok számára követendő életforma. Másodszor: fel kell világosítani a magyar szülőket arról, hogy eleve megfosztják gyermekeiket egy többletlehetőségtől – a magyar nyelv felértékelődése folytán –, ha nem magyar nyelvű oktatási intézménybe íratják őket. Pedig éppen ez a többletlehetőség növelhetné esélyeiket,

esélyegyenlőségüket az életben való érvényesülésben. Harmadszor: mindehhez megfelelő vezetők kiválasztására van szükség, az alkalmazottakat és az őket elvtelenül kiszolgálókat el kell távolítani, biztosítani kell a pedagógusok továbbképzését, megfelelő információkkal való ellátását, elő kell segíteni a horvátországi magyar pedagógustársadalom tekintélyének visszaállítását és növelését. Negyedszer: a Pedagógusszövetség tevékenységét ért bírálatokra tekintettel, a HMDK közelmúltban megalakult Pedagógus Fórumára hárul az a feladat, hogy megfogalmazza a feladatkört, és tálalommal töltsse ki annak megvalósítását, megteremtve ezzel azt a tevékenységi formát, amely eddig hiányzott a horvátországi magyarság oktatási palettájáról.

(Új Magyar Képes Újság, Eszék)

Kárpátalja

A budapesti Pro Minoritate Alapítvány és a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség közös szervezésében Csonstoson nyolcadik alkalommal megrendezett Kárpátaljai Nyári Szabadegyetem keretében július 8-án kerekasztal-beszélgetésre került sor

„Műveltség és gyarapodás – a megmaradás esélyei Kárpátalján” címmel. A kárpátaljai magyar nyelvű oktatás helyzetével foglalkozó tanácskozáson részt vett többek között Ríz Ádám, a magyarországi Oktatási Minisztérium Határon Túli Magyarok Titkárságának főosztályvezetője; Herczog György, a megyei állami közigazgatás oktatási főosztályának helyettes vezetője; Orosz Ildikó, a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség elnöke, a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskola főigazgatója; valamint Brenzovics László, a KMKSZ alelnöke, a szakmai eszmecsere moderátora. Orosz Ildikó arról szölt bevezetőjében, hogy 99 a kilencvenes évek derekán 99 magyar iskolában 17 275 diák tanult anyanyelvén, addig a demográfiai helyzet folytán a következő években ez a szám valószínűleg csökkenni fog. A jelenlegi oktatási rendszer megőrzése érdekében fontos feladatként jelölte meg a diákok lehetőség szerint minél szélesebb körű képzését. Hangsúlyozta, hogy az állam az iskolák helyi önkormányzatoknak történő átadására törekszik, s utóbbiak szűkös anyagi helyzete valószínűsíti, hogy tanintézetek összevonásához, illetve bezárásához kénytelenek folyamodni. Vannak rétegek, amelyek gyermekei számára kedvezőbb körülmények kínálóznak a tanuláshoz: a gimnáziumok, líceumok diákjai több

Fehértemplomi utcarészlet

eséllyel pályázhatnak egy-egy felső-oktatási intézménybe. A falusi fiatalok részére a református egyház is kínál tanulási lehetőséget és bizakodásra ad okot a KMPSZ elnöke szerint az is, hogy a katolikus egyház hamarosan ugyancsak saját gimnáziumot indít. Orosz Ildikó aggodalmának adott hangot ugyanakkor amiatt, hogy az általános iskolát végzett fiatalok csupán 46%-a folytatja tovább tanulmányait középiskolában, ami az értelmiség csökkenéséhez vezet. További aggasztó körülményként értékelte, hogy sokan Magyarországon folytatják a tanulást, felvételt nyerve az ottani gimnáziumokba, szakközépiskolákba. Herczog György röviden vázolta az oktatási reform lényegét: az új középfokú oktatási törvény szerint 2001-től bevezetik a 12 éves oktatást. Érettségit nemcsak a középiskolákban lehet majd szerezni, hanem a szakmunkásképzőkben is. Sajnos, egyre csökken az elsősök száma – öt év múlva a felmérések szerint 21 ezer helyett már csak 15 ezren mennek majd iskolába. Ríz Ádám elmondta, hogy a magyar Oktatási Minisztérium mindenképpen a szülőföldön maradást támogatja. Ennek érdekében az Apáczai Közalapítvánnyal közösen szülőföldön folyósítandó ösztöndíjrendszer kidolgozását tervezik. 100 millió forinttal hallgatói ösztöndíjakat létesítenek a jól tanulóknak – havi 7 000 Ft összegben –, oktatói ösztöndíjat a tanárok munkája anyagi elismerésének biztosítására, támogatják tanári lakások és kollégiumok építését. 10 millió forinttal segítik a Péterfalvi Református Líceumot.

(Kárpáti Igaz Szó, Ungvár)

Tanárok kerestetnek!

A szabadkai általános iskolában elhelyezkedni szándékozók e héten jelentkezhetnek

A szabadkai általános iskolák pályázatát július 29-én jelentette meg a Borba című napilap. Íme a magyar tagozatokon lévő szabad munkahelyek listája:

Duro Salaj iskola (Petőfi Sándor 19., telefon: 024/25-743) angol (heti 22 óra), biológia (12 óra), földrajz (12 óra), technika (14 óra), zeneművészet (8 óra), testnevelés (22 óra) szakos tanárt keres.

A Sonja Marinković iskolában (Joó Lajos utca 78., tel.: 553-171) angol (22 óra hetente), fizika (12 óra) és technika szakos (16 óra) tanár helyezkedhet el.

A Kizúr István iskolában (Ivan Zajec utca 9., tel.: 571-862) fizika (10 óra), matematika (teljes munkaidő), vegytan (10 óra), technika (10 óra), testnevelés (20 óra) szakos tanárra van szükség a magyar tagozaton.

Az Október 10-e iskolában (Boza Šarčević utca 21., tel.: 548-425) egy angol (24 óra), matematika (36 óra), történelem (14 óra), zeneművészet (10 óra), fizika (12 óra) és vegytan szakos tanárt alkalmaznának.

A Szent Száva iskolában (Aksentije Marodić sz. n.) képzőművészet (10 óra), magyar nyelv és irodalom (teljes munkaidő), történelem (14 óra), fizika (12 óra), biológia (16 óra), technika (16 óra) és testnevelés (20 óra) szakos tanárt alkalmaznának.

A VIII. Vajdasági Rohambrigád iskolában egy fizika (heti 8), technika (32 óra), matematika (teljes munkaidő), képzőművészet (20), zeneművészet (20 óra) szakos tanárra van szükség a magyar tagozaton. Itt könyvtárost is keresnek szerb és magyar nyelvtudással.

A Miloš Crnjanski iskola (Banija utca 67., tel.: 548-272) zeneművészet (10 óra), technika (16 óra), biológia (16), földrajz szakos tanárt (14 óra) alkalmazna.

A bajmoki Vuk Karadžić iskolában (Tito marsall u. 1., tel.: 762-013) matematika (35 óra), fizika (12), vegytan (16), biológia (16), technika (16), történelem (14) és testnevelés (24) szakos tanár helyezkedhet el.

A hajdújárasi Petőfi brigád iskola (Ifjúsági brigádok utca sz. n., tel.: 758-030) matematika (33 óra), földrajz (29 óra), képzőművészet (20), technika (33), biológia (33) és zene szakos tanárt keres, a bácskai részlegbe pedig a betegszabadságon levő osztálytanító helyettesítésére vesznek fel szakemert.

A csantavéri Néphősök iskolában (Szabadság tér 2., tel.: 782-025) a magyar tagozaton képzőművészet, zeneművészet (14 óra), földrajz, fizika, matematika (teljes munkaidő), matematika (18 óra), 3 technika, egy informatika szakos tanár és 2 defektológus helyezkedhet el.

Az Ivo Lola Ribar iskolában (Karadorde út 94., tel.: 600-450) a magyar tagozatra keresnek három angol szakos és két technika szakos

tanárt. Mindkét tannyelven való tanításhoz szükség van matematika, fizika, vegytan, technika és testnevelés szakos tanárra, valamint mindkét nyelvet ismerő pszichológusra és könyvtárosra is.

A Jovan Mikić iskolában (Sava Kovačević utca 16., tel.: 548-092) matematika (heti 36 óra), technika (16 óra) szakos tanárt alkalmaznak, valamint olyan magyar szakos tanárt, aki heti 9 órában a szerb tagozaton tanít, valamint egy osztálytanító is elhelyezkedhet itt, határozott időre, a betegszabadságon levő pedagógus helyettesítésére.

A palicsi Miroslav Antić iskola (Trogrir utca sz. n., tel.: 753-028) egy magyar nyelv szakos tanárt keres, egy osztálytanítót alkalmazna határozatlan és egy tanítót határozott időre, egy angol, egy képzőművészet (20 óra) és egy technika szakos tanár (19 óra) is munkahelyhez juthat itt.

A J. J. Zmaj iskolában egy magyar szakos tanárt alkalmaznának teljes munkaidővel, valamint angol (heti 26 órában), zeneművészet (30 óra, ebből 10 a magyar tagozaton), technika (20 óra) és biológia (16 óra) szakos tanárt keresnek.

Minden munkahelyre egyetemi végzettség szükséges, valamint a jugoszláv állampolgáriságról szóló bizonylat, továbbá igazolás arról, hogy a jelölt büntetlen előéletű, s nem folyik ellene büntvádi eljárás (tudomásunk szerint ezt a bíróságon kell beszerezni).

m. k.

A középiskolai beiratkozások nyomán

Zombor magyar elsősök nélkül marad?

Zomborról folyton csak Szeged jut eszembe. Egészen pontosan az, amit a Tisza-parti városról egy remek regényben olvastam. Azt írta róla a szerző: Szeged megszokta, hogy az ország közepe, nem csoda, ha sokkolta Trianon – teste-lelke belebetegedett a megrázkódtatásba, hogy végállomásként, határvárosként kell él-

nie. Zombor is valahogy így érezheti magát, amióta eltörött a Szabadka-Zombor-Eszék tengely. Amióta a A Batinai-hegy már egy másik ország, s odaveszett a darázsi ház, a vörösmarti borospince, a zöldszigeti bungaló, külföldi rokon lett a pélmónostori sógor, és 40 fokos hőségben ájulásig kell várakozni vízumért a konzulátus előtt, ha az unoka szeretné meglátogatni szegény csúzai nagymamát...

Mielőtt határfolyó lett volna a Dunából, a polgári Zombor az övéi miatt imádkozott Baranyában, hiszen idáig hallatszott, hogyan lövik a „felszabadítók” Pélmónostort. Talaly a Duna túlsó partjára szakadtak (ők, maroknyian, akik még életben maradtak, meg akik a magyarországi menekülttáborokból hazatértek feldúlt falvaikba) fohászkodtak a Bácskában rekedt szeretteikért, amikor a NATO-gépek bombázták a város ipari negyedét, a katonai repülőtér, és tartották rettegésben a röptér szomszédságában élő szigetmagyarságot, Kupuszinát...

Nem. Nem azt akarom mondani, hogy a Zomborban és környékén élő magyarság szórványba szorulásának ez az egyetlen és kizárólagos oka. A demográfiai adatok már két évtizeddel ezelőtt is aggasztóak voltak. De a háborús téboly, a Duna határfolyóvá válásának rettegéstől terhes évei megtették a magukét: családok vándorbotot fogtak, s áttelepültek Magyarországra, vagy kivándoroltak a messzi idegenbe; akik maradtak, azok is nagyobb biztonságban tudják a gyerekeiket, ha Magyarországon járatták őket középiskolába... Tény és való viszont, hogy Nyugat-Bácska magyar drámájának lapjain ezekben a napokban „íródik” a végkifejlet: megtörténhet, hogy 2000 szeptemberében egy magyar középiskolai tagozat sem nyílik Zombor városában! Négy évvel ezelőtt, amikor mindössze négy diák iratkozott a gimnázium magyar első osztályába, s ezért nem nyílt tagozat, azt mondták: Ilyesmi korábban nem fordult elő a 128 éves zombori gimnázium történetében. Remélték, hogy nem is fog megisméltódni soha. Most féltő, hogy nemcsak a gimnáziumban, hanem a hat középiskolát működtető Zomborban egy magyar első osztály se lesz.

Hová tűnt száz nyolcadikos?

Bezdánban, Kupuszinán, Doroszlón, Telecskán, Nemesmiliticsen..., azaz Zombor, Apatin és Hódság köz-

Temerini parasztház

ség területén idén mintegy 100 magyar diák fejezte be a nyolcadik osztályt. A papírforma szerint valamennyiük számára lett volna hely Zomborban, ahol három középiskolában – gimnázium, egészségügyi szakközépiskola, műszaki szakközépiskola – 90 elsőst vártak a magyar tagozatra. A gimnáziumba hét, az egészségügyi középiskolába 14, a műszaki középiskolába (hároméves szakmára) öt diák jelentkezett. De közben szűlt a botrányosan nehéz főlvételi vizsga: a gimnáziumban csak három gyereknek sikerült a tudásfölmérője (attól való félelmükben, hogy meg sem nyílik a tagozat, ők mindhárman azonnal a szabadkai gimnáziumba iratkoztak); az egészségügyi szakközépiskolában a 14 felvételiző közül csak öt (!) tett sikeres vizsgát. Így történt, hogy a nővérképzőbe öt és a műszaki szakközépiskolába is csak öt diák iratkozott be az első fordulóban. Összesen tíz elsős – egy tagozatra sem elég, nemhogy kettőre.

Nincs a Duna mentén olyan magyar falu, ahonnan ne iratkozott volna gyerek magyarországi középiskolába. A bezdáni gyerekek többsége Baját választja. A telecskaiak inkább Topolyán tanulnak. A térségből sokan választották Szabadkát. Nehéz meggyőzni a szülőket, hogy a magyarországi iskola helyett inkább az itthoni anyanyelvű továbbtanulási lehetőségeket válasszák – az érdekszervezetek, a magyar politikai pártok ezt Nyugat-Bácskában megpróbálták-e idejében, és életmentő akcióba lendültek-e most, hogy Zombor elveszni látszik? Nyilván nem könnyű feladat, hiszen a három zombori középiskolában sem tanítanak minden tantárgyat magyarul. A gimnáziumban például szerb nyelven tanulják a szociológiát, filozófiát, alkotmányjogot, de a latint meg a német nyelvet előadó tanár sem beszél magyarul. Mesélik: nemrég a gimnáziumban jelentkezett egy magyar anyanyelvű szociológus, de nem alkalmazták, Szabadkán viszont nem utasították el – több iskolában is magyar nyelven tanítja a szociológiát és a filozófiát.

Baj van a választási lehetőségekkel, s ez sem csak a zombori gond. De elképedve olvasom az egyik hetilapban, hogy „...elkeserítő a helyzet a zombori egészségügyi szakközépiskolában, ugyanis az egész Vajdaságban egyedül itt folyik magyar nyelven nővérképzés, mégsem tolongtak az iratkozók”. Ez nem igaz. A vajdasági magyar nyelvű nővérképzés központja évtizedek óta Szabadka, s a probléma éppen az, hogy újabban Zentán is meg Zomborban is ápolónőket képeznek. Ha Zomborban megint magyar gyógyszerésztagozatot nyitnának (korábban ez volt a gyakorlat), vagy négyéves kozmetikusképzésre lehetne jelentkezni (mert az iskolának van erre jogosítványa), és Zenta is megkapná végre a gyógytornásztagozatot, akkor nyilván egészen másként festene a beiratkozási helyzetkép. Egy váltani tudó, rugalmasabb, a kor és a diákok igényeihez jobban alkalmazkodó beiratkozási politika kétségkívül segítené az itthoni továbbtanulást, a diákmagasztalást. Csakhogy a magyar pártoknak, önkormányzatoknak, pedagógusszervezeteknek ebbe nincs beleszólásuk. Ami nem jelenti azt, hogy semmit sem tehetnek. Zombor esetében muszáj.

„Érted haragszom, nem ellened”

– ezt az idézetet választotta mottóul ahhoz az írásához Mihelsz Katalin, a törökkanizsai gimnázium magyar szakos tanárnője 1998 augusztusában, amely *Kinek kell itt magyar iskola?* címmel jelent meg a Magyar Szóban. A döbbenet íratta vele a cikket, amelyben azt kérdezte: miért nem merünk élni legalább a még meglévő jogainkkal és lehetőségeinkkel? Két éve megint tagozatmentő akcióba lendült a tanárnő (pedig 1994-ben és 1995-ben csődöt mondott a próbálkozás), hogy a törökkanizsai gimnáziumban megnyílhasson a magyar első osztály. Tette ezt az iskola igazgatójának kérésére is, mert „két éve már sikerült, hátha sikerül most is”.

– A lelkiismeretem nem engedi meg, hogy hagyjam. Hogy tétlenül nézzem, nem nyílik meg a gimnázium-

umban a magyar első osztály. Az a szomorú, hogy a macedón származású igazgató jobban szívén viseli a törökkanizsai magyar gimnázium ügyét, mint maguk a szülők – nyilatkozta a tanárnő, amikor felkerestem. – Itt mindenkinek szívügye a magyar tagozat: a tankönyvpótló füzeteket fénymásoljuk; az igazgatónk az első évben heti egy órára a zenei nevelésre szakost alkalmazott, hogy egyetlen tantárgyat se kelljen szerbül tanulniuk a magyar diákoknak (nem is értem, honnan sikerül a mai világban heti 4-6 órára is szaktanárokat találni); a matematika szakos tanárunk reggel megtartja az óráit Törökkanizsán, aztán rohan a kánizsai középiskolába, délután pedig megint vissza... Itt nem a pénzről van szó, hanem hivatásszeretetről, önfeláldozásról.

Tudom, az idei zombori vészhelyzet szempontjából nem túl biztató, hogy 1998-ban a Szabadkai Rádió stúdiójából hiába toborzott együtt diákokat Bacskulin István, Kanizsa polgármestere és a törökkanizsai tanárnő: az iskolába egy telefonhívás sem érkezett, senki sem érdeklődött, augusztus 28-án egyetlen elsőst se íratlak be a szülők. „Magunk alatt vágjuk a fát, aztán majd sírunk, panaszkodunk. De ne vádoljunk másokat a magyar tagozatra. Önként levonulunk a pályáról, s aztán sírunk, hogy elvesztettük a meccset. Hát jó vicc, hogy elvesztettük” – mondta Mihálys Katalin rezignáltan.

Törökkanizsa mégsem adta fel, s üzenete fel, s üzenete van: a Tiszaparti kisváros egyetlen középiskolájában a magyar tagozatokon az idén ugyanannyi helyet terveztek, mint Zomborban – kilencvenet. A gimnázium magyar tagozatára 11 gyerek már beiratkozott, a gépészeti szakra szintén 11, vendéglátó-ipari szakra 14 magyar diák iratkozott, s az iskola bizakodva várja az augusztusi második fordulót.

Orosz Ibolya
A Hét

Néhány elsősnak is nyílik osztály?

Az oktatási minisztériumtól függ, hogy jóváhagyja-e, ha az iskolaigazgatók és az önkormányzat kérvényezi ezt

A sándori Szent Száva iskolában június végéig egyetlen magyar ajkú gyereket sem íratlak be az első osztályba! A Kertváros és az Újváros családi házaiban alig van hétéves kislány és kisfiú: az Október 10-e, a Jovan Mikić és a Miloš Crnjanski iskolába összesen 33 magyar és 131 szerb ajkú gyereket vettek számba. A Prozivka lakótelepen levő Sonja Marinković és a nagypostánál levő Ivan Goran Kovačić iskolában összesen csak 22 kisdíák indul első osztályba. Sajnos, ezek az adatok nem a legfrissebbek – ami a nyári szabadságok miatt érthető is –, s persze, van akit az utolsó pillanatban íratlak be a szülők, de ez általában már nem változtat ezen az egyáltalán nem szívderítő képen.

Minden évben azoknak az iskoláknak a vezetői, ahol ilyen tragikusnak mondható a helyzet, kérvényezni szokták az oktatási minisztériumnál, hogy engedélyezzék a törvényben szereplő 15-ös létszám alatt is a tagozat megnyitását, s rendre meg is érkezik az engedély. Remélhetőleg most is ez történik, bár – nem hivatalosan – azt hallottuk, az egyik iskola az oktatási minisztériumtól olyan választ kapott, hogy a törvényes rendelkezéssel összhangban járjon el az ügyben. Ezzel kapcsolatban Kucsera Géza községit oktatási megbízott a következőket mondta:

– Egyelőre nincs végleges döntés

a magyar tagozatok megnyitásával kapcsolatban. Nem egyértelmű elutasításról van szó a minisztérium részéről. Úgy értesültem, hogy augusztus közepén ül össze az iskolaigazgatók aktívája, amely, jó lenne, ha az önkormányzattal közösen megfogalmazná az igényeket; s ezek, valamint a lehetőségek alapján kérnék az oktatási minisztériumtól a 15-ösnél kisebb létszámú osztály megnyitását is, ott is, ahol a magyar, és ott is, ahol – egyes településeken – a szerb gyerekek vannak kevesebben a törvényes rendelkezésben szereplő létszámnál. Kellő, komoly megindoklás alapján eddig jóváhagyták ezt az illetékesek. Tudjuk jól, milyen következményekkel jár az, ha nem engedélyezik az előírtnál kisebb számú gyerek számára a magyar tagozat megnyitását: a szülők nagy része nem fogja lakóhelyétől távolabbi iskolába hordani csemetéjét, hanem beírattja a legközelebbi iskola szerb tagozatára. Ennek következménye pedig, tudjuk jól, a magyar oktatási rendszer leépülése – mondta Kucsera Géza.

Persze, nem az a célunk, hogy pánikot keltsünk az érintett szülők körében, hanem fel szeretnénk hívni a problémára a figyelmet, mint az előző években is nem egy esetben.

Mihályi Katalin
A Hét

Átlatvető

Megjelent testvérlapunk, az Átlatvető legújabb, szeptemberi száma.

NÉHÁNY CIKK A TARTALMÁBÓL:

- Az MVSZ tisztújítása után
- Erdélyi figyelő
- Hely- és kordokumentumok
- Önkivégző magyar politika

Egy példány ára belföldre
és a szomszédos országokba 200,- Ft

Az előfizetéseket egyszerű postai utalványon kérjük feladni
a következő címre: EMTE 7101 Szekszárd I., Postafiók: 480

Aki szegény, az a legszegényebb...

RENDAHAGYÓ KITEKINTÉS KÁRPÁTALJÁRA

Akommunizmus sötét éveiben szinte alig esett szó kárpátaljai testvéreinkről, hiszen a rájuk nehezedő szörnyű terroron túl még a szinte hermetikus elzárás is sújtotta őket. Ahogy azt mondani szokták – ők aztán telibe kapták a kommunizmust! Annak minden borzalmát, megtévezve a szovjet direkt befolyással, annak minden embertelenségével, mocsárba süllyesztő igénytelenségével, színvonaltalanságával. Lapunk ugyan már többször foglalkozott talán legmostohább sorsú testvéreinkkel, de nem lehet elégszer felhívni a figyelmet helyzetükre, hiszen ott a végeken még ma is minden perc az emberi, a magyar helytállás minden fizikai, és főleg lelki erejét megköveteli.

Ennek a szerény kitekintésnek apropóját az adta, hogy egy kicsiny, de igen fontos, most már csak két-havonta megjelenő egyetlen egy magyarországi kientúrához sem tartozó végvári lap a Szolyvai Krónika megmaradásának érdekében egy felhívást tett közzé. Lapunk igencsak átérzi ennek súlyát, hiszen mi is hasonló helyzetben leledzünk már évek óta, s mára a mi alapítványunk is elérkezett anyagi teljesítőképessége határához - jöllehet helyzetünk, eddigi körülményeink még csak össze sem hasonlítható az övékével.

Helytállásuk nekünk is példamutató, erőt adó!

Rövid, „rendhagyó kitekintésünkkel” kárpátaljai testvéreink előtt tisztelgünk. Éppen a rendhagyó kitekintés okán az oldalak szokásos tördelésétől eltekintünk, s e helyett egy „montázst” nyújtunk át Önöknek. Kérem, fogadják olyan szeretettel, amilyennel szerkesztőségünk ezt összeállította.

Atzél Ferenc

Levelek Kárpátaljáról...

(Részlet)

Beregszászon kibuggyan a víz a kutakból, olyan magas a talajvíz szintje. Nem tanácsos a kútból inni. Teát, cukrot veszek, s meglátogatom a nyolcadik gyermekét váró B. családot. Nem kapták meg a pulyapénzt (családi pótlékot), pedig már egy hete esedékes lett volna. Így el kell szalasztanom az egyik gyereket két kenyérért s margarinért, hogy tudjanak mire teázni...

...A Feri gyerek 15 éves, nem látszik 12-nek se. Hatan vannak testvérek. A jövedelmük a semmivel egyenlő. Feri bejön Ardórról Beregszászra, vigyáz az autókra, így keres némi kopejkát. Délután három óra van. Még nem evett ma. Meghívom őt egy adag húsos derelyére, a Namény étterembe. Veszek neki két kenyert is. Egy üveg zsírt kér hozzá. Másnap Feri tüvé teszi értem a várost. Bevitték anyukáját a kórházba. Kér tőlem gyógyszerre öt grivnyát. (kb. 300 Ft – a Szerk.). Boldogan fut el a pénzzel.

SZOLYVAI KRÓNIKA

VI. évfolyam, 05.-06. /65-66./ szám

KÖZÉLETI LAP

2000. május-június

Felhívás

**Szolyvavidék, Kárpátalja,
az Anyaország, s a világ
magyarságához, alapítványokhoz,
Barátainkhoz!**

Szerkesztőségünket a körülmények kényszerítik Önökhöz fordulni.

Folyó év augusztusától lapunkat a megszűnés fenyegeti...

Kis újságunk e lapszámával, amelyet a kezükben tartanak, minden pénzforrásunk, lehetőségünk kimerült életben tartani a Szolyvai Krónikát. Nincsenek anyagi biztosítékaink a szedési, tördelési, nyomdai munkálatok fedezésére és a szerkesztőség működtetésének kiadásaira.

Lapalapítónk, a Szolyvai Magyar Kulturális Szövetség — magyar érdekvédelmi szervezet — 1996-tól nem tud áldozni a szerkesztőség kiadásaira.

Az Illyés Alapítvány az utóbbi 2—3 évben igényelt kiadásaink egynegyedét-egyharadát elégítette ki. A Mocsári Lajos Alapítvány volt az, amely eddig hasonló bajunkból mindig ki tudott segíteni..., a múltban. A Magyar Kultúra Alapítvány anyagi eszközök hiányában meghatározatlan ideig nem tud gyorssegélyt nyújtani.

Szolyvavidék helyhatóságától Szerkesztőségünk nem remélhet segítséget a közismert gazdasági állapotok miatt...

Szerkesztőségünk tagjai munkájukért rendes fizetést nem kapnak.

A felsorolt okok miatt Szerkesztőségünk kéri vidékiink és az anyaország alapítványait, bel- és külföldi tehetősebb magánszemélyeket, társadalmi szervezeteket, intézményeket, vállalatokat lapunk, s szerkesztőségünk megsegítésére: a SZOLYVAI KRÓNIKA léte érdekében.

Azok segítségét kérjük, akiknek nem közömbös az egyetlen vidéki, anyanyelven íródó havilapunk sorsa a szórványban, a Vereckei-hágó alatt, ahol 1100 évvel ezelőtt kezdődött a magyarok országa, ahol ma is bár megrikulva, de élnek magyarok. Ne legyenek közömbösek a szórványban élő magyarság anyanyelvének megőrzése, sorsa iránt!

Segítségük hiányában kis újságunkat a teljes megszűnés fenyegeti. "A nagy világon e kívül..." mások segítségét nem kérhetjük...

Szerkesztőségünk rekvizituma és folyószámla száma: 89300 Szolyva, Ázsio-bank, MFO Nr. 312293., folyószámla száma: Nr. 2600900042. Vagy levélcímünk: 89300 Szolyva, Postafiók/AC Nr. 138., a Szolyvai Krónika szerkesztősége.

A Szerkesztőség

Akit a Jóisten vezérel

Franciska csak a 32. évében jár, de már tapogatózva, saját lakásában: szemei nem látnak...

A megyei kórház/poliklinika doigózója volt, s ott betegedtek meg szemei.

— Olyan munkám volt, amely károsan hatott a szemeim világára..., de dolgoztam, mert kellett a pénz, s addig, amíg egy nap rádöbbenem vakságomra... — hangzott érdeklődésemre a telefonkagylóból a felelet.

— Mit mondanak az orvosok, meg lehet gyógyítani szemeidet? — kérdeztem a remény kis szikrájával.

— Igen, de a műtéthez (a szembogárba a műkristályok beültetéséhez) sok pénz kell — sóhajtott a halk szomorúsággal.

— Mégis, mennyi? — kérdeztem ama reményben, hogy talán valamiképp mégis segíthetek.

— 160—180 dollárnyi összegbe kerül az operáció, de nekem ennyi sok pénzem sohasem lesz... — hallatszott a halk felelet a telefonkagylóból, melyre én is gondolkodóba estem...

— Hogyan mozogsz, jársz, látod el magad

otthon? — tettem fel az újabb kérdést.

— Otthon valahogy tapogatózva..., a Jóistenke vezérel..., — lehelte halk válaszáat Franciska, majd hozzátette: — Az utcán kísérő is kell...

A Szerkesztőségtől

Szerkesztőségünk felkéri lapunk kárpátaljai, anyaországi, s a világ más részében élő/lévő tisztelt Olvasóit, netán alapítványokat, segítsenek lehetőségekhez mérten Franciskán pénzsegély-adományukkal, amely az operáció költségeit szolgálja. Szerkesztőségünk ezennel 54 hívnya összeggel nyitja meg a felajánlások sorát.

Franciska közvetlen címe: 88007 Ungvár — Uzshorod, Ukrajnszka út, Nr. 23/4. Telefonszám: 22/1-32-12 vagy Szerkesztőségünk, mint közvetítő címére: 89300 Szolyva/Szvaljava, Pf. AC -138. Kárpátalja, Zakarpatska obl., Ukraina.

"Franciska szeme" jelképe.

A fejleményekről a következő számban beszámolunk.

JÖRÖSS BÉLA felelős szerkesztő

... Megállít G. Sanyi is az utcán. Évek óta ismerem. Teljesen árva. Vettem neki útlevelet. Legutóbb a nagylózi csoporttal hoztam el két hétre Magyarországra. Mutatja a kezét, tele van kiütéssel. Receptet lobogtat, 3,80-ba kerül a kenőcs. Odaadom neki. De kenyere sincs. Beviszem a boltba, veszek neki egy kenyeret. Ekkor lép hozzám egy idős asszony: — Laci bácsi — mondja, soha nem láttam még —, szülésznő voltam, meghalt a férjem is. Hónapok óta nem kaptam nyugdíjat. Tessék nekem venni egy kenyeret, meg egy kis valamit hozzá. Adok neki két grivnyát. S egy kicsit én röstellem magam.

Átányi László, Budapest

Levelek Kárpátaljáról...

(Részlet)

Aki gyakran jár kárpátaljai magyarok között, azt előbb-utóbb elárasztják segélykérő levelekkel. Hová is fordulhatnának? Hisz gyökereik itt vannak, közöttünk vannak otthon.

Egy 64 éves özvegyasszony írja Tiszaújlakról: — négy éve halt meg a férjem. Halála előtt kilenc évig volt beteg. Szívkoszorúér meszesedése volt. Három év után levágták a lábát térden felül, és utána tolókocsiban élt. Eközben volt három szívinfarktus és két agyvérzése. Szellemileg is leépült. Az utolsó négy hónapot már ágyban töltötte... Semmilyen anyagi támogatást nem kaptunk, csak a nyugdíjunktól élünk, kifogytunk minden tartalékunkból. Most már fogytán az erőm is. Kilenc éves koromtól árván nőttem fel két testvéremmel, mert édesapánkat elvitték malenyki robotra, és soha többé nem tért vissza hozzánk. Elpusztították a lágerban, mert magyar volt. Harminc munkás évemből 15-öt a bútorgyárban dolgoztam le. Mint fényező, acetonnal és lakkal. Tönkretettem a szemem és a légcsővem. Kapok 30 grivnya nyugdíjat. Azt is 3-4 hónap késéssel adják. Bocsnát a csúnya írásért, de ki kellene cserélni a szemüvegemet, arra rámenne a fél nyugdíjam... Pedig így sem jut mindig enniavalóra... Ma még megvacsorázom, de nem tudom mit eszem reggelire. Úgy élek, mint az égi madár, napról napra. S nemcsak szegény vagyok, de árvíz-károsult is. A házam omlik össze. Fél méteres víz volt a házban, a burgonya, a zöldség, minden megrohadt. S egy fillér kárpótlást sem kaptam. Van egy kéziratom. Szeretném személyesen átadni önnek. Egy életrajz forma. Háttha érdekli a magyar sajtót, hogy élünk mi, kis magyarok ötven éven keresztül nem panaszkodva, és fenntartva magyar nemzetiségünket.

Olvasóinkhoz!

**„Oly nehéz most a szegénynek,
Tán jobb volna, ha nem élnek.”**

Vörösmarty Mihály

**Emberek! A legnagyobb fájdalom az éhség.
Ha tehetik, segítsenek azokon, akik bekopognak
az Önök ajtaján egy falat kenyérért!**

A Szerkesztőség

A másik levél az árvíz-sújtotta Mezőváriból jött. Egy asszony férje sorsát panaszolja. Még csak 62 éves a férj, de egy évet volt tüdőbórházban (Ukrajnában katasztrofális sebességgel nő a tüdőbajosok száma — a Szerk.), majd háromszor volt infarktus, következett az agyvérzés jobboldali bénulással. De mindezekből felépült Isten segédelmével. De a jobb szemén zöldhályog keletkezett, s nem lehet műteni. A bal szemén is látási zavara van. Most Beregszászon fekszik a kórházban. Debrecenbe, vagy Odesszába szeretném vinni, az utóbbi helyen is magyar szemorvos van. Tessék segíteni, hogy a férjem ne haljon meg bánatában. Nálunk az emberek a nélkülözésbe és a gondokba hálnak bele. A műtét nagyon drága. Istenem! Honnét szerzek én pénzt erre? Hol lehet ma ennyi pénzt szerezni?

Egy harmadik levél ismét Tiszaújlakról jött. Egy idős férfi írta: — Kilenc éve múlt, hogy jobb oldalam lebénult. Azóta tengődünk a feleségemmel a minimális nyugdíjból. A fiam és a menyem is rokkantnyugdíjasok. Egyedül az unokám dolgozik zene tanárként, de ő hónapok óta nem kapott fizetést. Tessék engem anyagilag megsegíteni, és orvosokkal ellátni. Cavinton kellene, meg nyugtatók. S tessék átvinni az unokámat Magyarországra dolgozni. Ott legalább megkapná a megdolgozott bérét idejében és rendszeresen.

Minden szalmaszála belekapaszkodnának levélíróink. Ki tud rajtuk segíteni? Sajnos senki. Hisz ők hárman írtak, de száz-ezer nyien elpanaszolhatnának hasonlókat minden településen... Nincs megoldás egyelőre.

Átányi László

TÓTOK, OLÁHOK, RÁCOK

Sokan kifogásolták az „oláh”, „tót” és „rác” népnevet, amikor a szomszéd, nem túlságosan barátságos népekről írtam. Miért?

Vegyük talán a tótokat először. Negyvenöt után a csehszlovák kormány hivatalosan tiltakozott a budapesti kormánynál a „tót” név használata ellen, mondván, hogy ezt az (ős-régi) népnevet lekicsinylő értelemben használják a magyarok. Ezt ők sértőnek találják. A teljesen indokolatlan kisebbségi érzet e tragikomikus kifejezése először megdöbbenést váltott ki, de – miután Budapest mindig Budapest marad – később óriási derűtséget okozott. Megindult a viccek özöne. Cikkekcskék jelentek meg az újságokban, melyek halálos komolysággal ajánlották, hogy az összes „tót” hely és családi nevet meg kell változtatni: A soktízezer Tót-Tóth család „magyarosítson” Szlovákra. Vagy ha nemesi előnevük van, vagy th-val írják a nevüket, Szlovák-ha is változtathatnak.

Valaki javasolta, hogy Tótkomlós nevét is Szlovákkomlóra kell átcserelni. Hogy erre az odavalósiak mit válaszoltak, jobb, ha nem írom le. Még olyanok is akadtak, akik a Misztótfalusi nevet is Miszszlováfalusira akarták tekeríteni, nem kis adag rosszmájúsággal. Komolyra fordítván a szót, maradok a „tót” történelmi népnevénél, mert ha haragszom is néhány túlzó szlovák sovínisztára, mint például Meciar úrra, ezer évig közös volt a sorsunk. Együtt voltunk jóban-rosszban, még ha voltak is viták közöttünk, az csak a tót középosztály néhány száz pánszláv maszlagának bedőlt tagjára vonatkoztatható. Még a tótok nagy szellemi vezére, Hlinka páter sem volt a magyarság halálos ellensége. Tanú erre Stephen Bonsal amerikai diplomata, aki a „Suitors and Suppliants” című könyvében leírta a közöttük lefolyt beszélgetést. Ha Benes nem rúgatta volna ki Hlinkát Párizs-

ból, egészen más fordulatot vehetett volna a történelem.

Tehát a tót névnél maradok, mást nem is tehetek, a Tót és Tóth nevű barátaim, osztálytársaim és ismerősimre való tekintettel sem, akik egyáltalán nem szégyenlik nevüket. Miért szégyenlik a tótok?

Ami az „oláh” szót illeti, az is egy több évszázados történelmi népnév. A Radnai havasok térképén (1:200000, M. Kir. Térképészeti Intézet, 1941) hirtelenjében Oláhsályi, Oláhnémeti, Oláhkékes helységneveket találtam. Van ott persze több is, sajnos! A torontói telefonkönyvben 22 „Oláh” név van. A clevelandiben harminchét akad. Ezt a nevet sem lehet szégyellni tehát. Hogy a románok e felvett névvel is a római származásukat akarják bizonygatni és átvinni a világ köztudatába? Miért nyújtsak ehhez segítséget azzal, hogy elfogadom és használom a „román” nevet? Ilyen szíveséget nem teszek nekik. Még csak az hiányzik, hogy az Oláh nevű személyeket arra kényszerítsék, hogy „Román” nevet vegyenek fel.

Különben is, érdekelt az bennünket valaha is, hogy a németek ungarinak, az angolok hungariannak, egyes szlávok vengernek neveznek bennünket? Tőlem hívhatnak bennünket aminek akarnak, ha náluk a nyelvük másra forog könnyebben. Ellenkező viszonylatban a deutsch nekem német, az italiano olasz, a szlovák tót és a román oláh marad.

Ha már itt tartunk, jó magyarjainkról – boldogult Lőrincze Lajos magyarjairól – is meg kell emlékeznünk. Nagy ügybuzgalommal közönségesítik, durvítják nyelvünket. Már a külföldi családneveket sem tisztelik. Például Diesel nevét dízelre csúfították. Hol itt a logika? Dízel magyar volt talán, s csak a németek svábitották Dieselle nevé? Még ha egy fajta üzemanyagot jelent is ma, akkor is családnév, s csak a Diesel családoknak van joga azt megváltoztatni. Még megérjük, hogy valaki egy szappant Sekszpirre fog keresztelni Shakespeare helyett. Úgy látszik, már mi is követjük bizonyos tótok – itt talán használjuk a „szlovák” nevet – sovíniszta példáját, akik történelmi magyar neveket „szlovákosítanak” napszámban.

BEFOGADÓ ORSZÁG

Üzen az Internacionálé: hamarosan nemzetközivéé leszünk, igaz egyelőre csak a bűnözés területén. De az is valami.

Amint arról a Legfőbb Ügyészség főosztályvezetője egy minapi sajtótájékoztatón beszámolt, a tavalyihoz képest másfélszeresére nőtt a külföldi bűnelkövetők száma Magyarországon. Ebben a pillanatban minden huszadik lefűelt lator idegen állampolgár, ami szakmailag annyit tesz, hogy az illetékes szervek évente körülbelül hétszer máshol honos gengszter ellen nyomoznak idehaza, holott szegények ellenének a saját százharmincháromezer hazai bitanggal is, hogy szakadna rájuk a szénapadlás.

Szaladjunk végig egy pillanatra a részleteken, mert a lényeg mindig a nuánoszokban lapul, sohasem a főbejáratnál kell keresni a kapukulcsot. A nálunk működő vendégbűnözők harmada Kis-Jugoszláviából érkezett, majdnem ugyanennyi a román haramiák száma, míg az egyesült Németországból az internacionalista brigantik öt százalékát jegyzik. Érdekesség, hogy az embercsempész kategóriában a tót atyafiak uralják a magyar piacot (mögöttük a muszlim törökök az ezüstérem), a közlekedési bűncselekményekben viszont az osztrák sógorok vezetnek elég teteemes előnnyel).

Ami ennél érdekesebb, a magyarországi bűncselekmények áldozatai között is borzasztó sok a külföldi, a múlt évben például közel tizenhétézer idegen ajkú állampolgárt vertek fejbe, illetőleg fosztottak ki minálunk. Ami annyit jelent, hogy Magyarország mind a bűnözők, mind az áldozatok számára vonzó terület (olykor egymást csapják agyon, lövik halomra), sármos vidék, igazi befogadó ország.

A kérdés csak az, mi lesz velünk, magyarokkal, amíg el nem csitul ez a nép-vándorlási hullám és törzsi háború. Akarunk-e okvetlenül nemzetközivéé lenni, vagy jók leszünk szimpla magyarnak is.

Pilhál György
Magyar Nemzet

Magyaródy Szabolcs
(Kanada)

Nemzetek szövetséges Európája...

VAGY A NEMZETÁLLAMOK CINKOS KONFÖDERÁCIÓJA?

Megdöbbenéssel olvashattuk több külföldi és hazai lap hasábjain, hogy a kisebbségi népcsoportok „nacionalista” követelése szöges ellentétben állnak az érettség fázisába érkező Európai Unió törekvéseivel, melyek a nemzeti kisebbségek gondjainak megoldását ígérik, nemcsak Nyugat-Európában, de a kelet-európai volt kommunista országokban is.

A nemzeti felszabadító küzdelmek ilyen megtévesztő magyarázata a nemzeti kisebbségek problémáinak felületes ismeretéről tanúskodik és leplezi azt a tényt, hogy a mai napig nem dőlt el, milyen lesz a most vajdó európai közösség intézményrendszere; nem dőlt el, hogy vajon az európai integráció eredményeként a népcsoportok, etnikai nemzetek szövetséges Európája születik-e meg, vagy pedig az egységesnek mondott nemzet-államok valamilyen cinkos konföderációja? A nemzeti kisebbségek jövője szemszögéből megítélve, e két megközelítés között a különbség óriási: az első a kibontakozás útja lehet, a második pedig a kisebbségi népcsoportok gyors beolvasztásáé.

A nacionalista elnyomást szenvedő európai népcsoportoknak már régóta hőn óhajtott vágya az Egyesült Szövetséges Európa létrejötte, ahol megszűnének az őket szétszabdalo határok, ahol szabadon élhetnének és fejlődhetnének, nem kiszolgáltatva a mindennapos megaláztatásoknak, melyekkel nemzeti identitásuktól akarták megfosztani őket, s nem alávétve az elmúlt két évszázadban összetakolt, de szentnek és sérthetetlennek nyilvánított államalapító mitológiai támadásainak, melyekkel igazolni próbálták olyan új államalakulatok határait, mint Jugoszlávia, Románia, Csehszlovákia, vagy Szovjetunió...

Európa nemzeti kisebbségei türelmetlenül várják, hogy csatlakozhassanak az egyesült Európához, ahol, reményeik szerint, többé nem lesz nemzeti alárendeltség, se elválasztó határ. Ragaszkodnak nyelvükhöz, kultúrájukhoz, hagyományaikhoz, egy szóval nemzeti azonosságukhoz, és szeretnék, hogy azt Európa népei, csatlakozásukkor, elismernék. Visszaautasítva a mesterséges jugoszláv azonosságot, a Balkán népei is be akarnak lépni az Európai Unióba, de úgy mint szlovénok, horvátok, bosnyákok, macedóniaiak,

koszovóiak és montenegróiak, és nem úgy, mint egy magát megnevezni nem merő államalakulat identitásuktól megfosztott névtelen alattvalói. Mi magyarok pedig a nemzetünket feldaraboló trianoni határok semlegesítését várjuk az Európai Uniótól, az adminisztratív határokon átnyúló nemzeti egységünk helyreállítását.

Az igazi európaiak, akik számára az európai állampolgárság összeegyeztethető lesz az európai polgárok sokféle nemzeti identitásával, örömmel üdvözlrik a balkáni népek újjászületését. Örömmel fedezik fel újra e népek kultúráját, színes népművészetét, hányatott történelmét, és amikor el fog jönni az ideje, testvériesen be fogják fogadni őket az Európai Unióba. Ezeknek az országoknak feltüntetése Európa térképein fájdalmas sebet gyógyít e népek szívében, hiszen őket még a térképről is le akarták törölni... Európa népei pedig nem minden nehézség nélkül próbálnak különbséget tenni Szlovénia, Szlavónia és Szlovákia között...

Jelenleg azonban egyáltalán nem biztos, hogy az épülő Európa afelel a testvéri és szövetséges unió felé tart, amelyről az igazi európaiak és az Európát alkotó népcsoportok álmodnak. Ma az Európai Unió bárája politikai tervek nélkül, irányát veszítve hanykolódik a gazdasági liberalizmus zavaros vizein s egyedüli gondja a központi szabályozások felszámolása (dereguláció). Márpedig Európa népeit is mozgósító politikai viták nélkül nem fog megszületni igazi, demokratikusan ellenőrzött európai szövetséges politikai hatalom. Európa népei csak akkor fognak igazán bekapcsolódni az Unió építésébe, amikor az európai alkotmány fogja törvénybe foglalni és garantálni a népcsoportok, nemzetek egyenjogúságát. De az európai alkotmány megalkotásához szemlátomást hiányzik a politikai akarat. Tekintettel a brüsszeli hivatalnokaink demokráciáról alkotott merkantil (pénzközpontú) nézeteire és minden európai alkotmányos garancia hiányára, az egyesült Európa ma a nemzet-államok egyfajta szent-szövetségére kezd hasonlítani, ahol az emberi jogokat a többségi nemzetek szolgálatában álló államok nemzeti-nacionalista jogokká fokozzák le. És fittyet hányva a kisebbségi és regionális nyelvek használatá-

ról szóló európai egyezményeknek, egyes európai országok továbbra is visszaautasítják nemzeti kisebbségeiknek a kulturális önrendelkezésre vonatkozó kollektív jogokat és a regionális nyelvek hivatalos használatát.

És végül is, az Európai Unió nagy történelmi kihívása, melynek lényege, hogy megszüntesse a nemzetek elszigeteltségét és biztosítsa egyidejűleg a nemzeti sajátosságok megőrzését, még távolról sem kapott elfogadható választ.

Ezek a bizonytalanságok súlyosan terhelik a vajdó Európai Unió jövőjét és igazolják a kisebbségi népcsoportok gyanakvásait és követeléseit. A jelenlegi európai uniós közállapotok semmiféle biztosítékot nem nyújtanak arra nézve, hogy nem lesz például újabb Meciar-kormány Szlovákiában, vagy Iliescu-Funar kormány Romániában.

Akárhogy legyen is, és ha ez nem tetszik is a többségi népcsoportok szélsőséges szószólóinak, az Európai Unió születése gyorsítja és bátorítja a kisebbségi népcsoportok küzdelmét mind Keleten, mind Nyugaton, hogy autonómiát vagy függetlenséget vívjanak ki maguknak, ha az nélkülözhetetlen nemzeti azonosságuk megőrzéséhez.

Nem zárhatjuk le a sorokat annak megemlítése nélkül, hogy néhány esztendő óta a világ széduletes sebességgel változik, – új világrend van kialakulóban. Az amerikai globalizáció forgószele minden kontinensen végigsöpör s áthatja mind az anyagiak, mind a szellemiek világát és minden más kultúrát elnyeléssel fenyeget, legyenek ezek többségi vagy kisebbségi. Ha a mindenáron központosítani akaró európai politikusok ezt túl akarják élni, a kisebbségi kultúrák segítségére kell, hogy siessenek. Ezúttal, pusztán szolidaritásból, kisebbségek között...

Amikor vezető politikusaink, nagyon helyesen, szorgalmazták az Európai Unióhoz való csatlakozásunkat, és ismételték kérik csatlakozásuk időpontjának a megjelölését, elengedhetetlen lenne, hogy egyidejűleg országvilág előtt kinyilvánítsák, hogy a két lehetséges Európa közül melyikre esik a választásuk. Ez lenne a felvételre való érettség legbiztosabb jele.

Kovács Attila

A MOL nem támogat

Tisztelt Atzél Ferenc Úr!

Köszönettel megkaptuk levelét, melyben támogatást kér* Részvénytársaságunktól az Erdélyi Magyarság című folyóirat megjelenítéséhez.

A MOL Rt. gyorsan változó piaci környezetében, az egyre élesedő versenyhelyzet közepette a korábbinál hatékonyabban összpontosít jövedelemtermelő képességeire és a költség-hatékonyságot tevékenysége legfontosabb mércéjévé tette.

Mi is fontosnak tartjuk az Erdélyi Magyarság című folyóiratot, mely erősíti a magyarság identitás tudatát. Azonban a hazai társadalmi élet nagyszámú, segítségre szoruló kezdeményezéseinek támogatása mellett már nem tudunk nemzetgazdasági szerepünkkel arányos összeggel hozzájárulni a társadalmi problémák megoldásához.

Nemes munkájukhoz sok sikert kívánunk!

Üdvözlettel:

MOL Rt.

* (Megjegyzés: hirdetés megjelentetésére ill. "együttműködésre" tettünk ajánlatot – a Szerk.)

Segítség lapunknak

HARMATFŰ Könyvvizsgáló és Adótanácsadó Kft.

9026 Győr, Damjanich u. 61/B.

1222 Budapest, Csallóköz u. 23.

Tel.+Fax: 36-96-317-074

Tel.+Fax: 36-1-228-6630

Tisztelt Lipcsey Ildikó Asszony és Atzél Úr!

Jelen levelemmel egyidejűleg átutalok Alapítványuk részére 100 000 Ft-ot, melynek révén remélem, hogy az Erdélyi Magyarság legutóbbi számában jelzett akut pénzügyi nehézségeiket legalább enyhíteni tudom, így a lap fennmaradásához tevőleg hozzájárulhatok.

Társaságunk minden évben 200 e Ft-ot fordít valamely célra, a tavalyi évben a kárpátaljai árvízkárosultakat és a koszovói háború áldozatait segítettük. Látván az Erdélyi Magyarság című, kulturális és nemzeti szempontból kiemelkedő jelentőségű lap tartósan nehéz, már-már kilátástalan helyzetét, illetve azt a tényt, hogy nemzeti érzelmű olvasóik anyagi helyzete sem teszi lehetővé a lap önfenntartását, az idei évben a támogatás felét Önöknek adjuk.

Lapzártakor érkezett a hír, hogy az RMDSz operatív tanácsa korábbi ezzel kapcsolatos elutasító álláspontja ellenére, hirtelen 180 fokok fordulattal anélkül, hogy egyeztetett volna a Kolozs Megyei RMDSz vezetésével és a Magyarok Világszövetsége Erdélyi Társaságával – akik elsőként kezdték meg, szakszerűen az aláírásgyűjtést – országos szinten hirtelen megindította a külhoni állampolgársággal kapcsolatos aláírások gyűjtését, társítva az elnökjelölt részére szükséges aláírások gyűjtésével. Sajnálatos módon olyan aláíró íveket bocsátottak ki, amelyekről hiányzik a személyi igazolvány szám, amely elengedhetetlenül szükséges az azonosításhoz. Ugyancsak elhagyták a fakultatív jelleggel feltüntetett felekezeti kérdést. A fentiek, elsősorban a személyi szám mellőzése, arra enged következtetni, hogy a kommunista hiánygazdálkodásra jellemző árukapcsolásról van szó, azaz, hogy Markóék a sikertelen négy éves kormányzásukat (romlott áru) a külhoni állampolgársággal, mint csalétekkel akarják politikájukkal és viselkedésükkel jogosan elégedetlen erdélyi magyarsággal megegyeztetni.

Szerkesztőségünk felhívja valamennyi ilyen ívet aláírt honfitársunk figyelmét, hogy ezeken az íveken szereplő aláírásuk érvényességének megállapítása nehézségeket okoz, fennáll az érvénytelenség lehetősége!

Szomorúan kell arról is számot adnunk, hogy tapasztalataink szerint a magyar kultúra szociális és közösségi célok vállalkozói támogatása teljesen hiányzik, az általunk auditált és közösségi társaságok magyarországi vállalatai, melyek nagy adókedvezményekben részesülnek, semmilyen ilyen célra nem hajlandók áldozni. Kérem, hogy az adomány jóváírását követően Társaságunk nevére és címére adóigazolást kiállítani és megküldeni szíveskedjenek. Adószámunk a bélyegzőn!

Áldozatos munkájukat megköszönve:

Bödecs Barnabás

ügyvezető, 004312 sz. alatt bejegyzett könyvvizsgáló

ból 8,3 ezer kilométer maradt, elvesztettük úthálózatunk 71 százalékát, erdőink 88 százalékát, ásvány- és érckincsünk 80 százalékát. Olyan történelmi városaink kerültek az utódállamokhoz – Csehszlovákiához, Romániához és Jugoszláviához –, mint Pozsony, Selmecbánya, Lőcse, Eperjes, Kassa, Munkács, Nagyvárád, Kolozsvár, Marosvásárhely, Brassó, Arad, Temesvár, Újvidék, Szabadka, Zenta, Eszék. Elcsatolták a színmagyar Csallóközt, Ausztria javára ítélték a 4 ezer négyzetkilométeres, 300 000 fős Burgenlandot, és még Lengyelország is kapott egy járásnyi területet a Szepeességből. A Kárpát-medence egységes vízgyűjtő rendszere ma nyolc országhoz tartozik...

(Magyar Nemzet)

Trianon számokban

Az 1920. június 4-én a versailles-i Kis-Trianon-kastélyban aláírt magyar békeszerződés értelmében elcsatolták háború előtti területünk 72 százalékát: 325 ezer négyzetkilométerből 232 ezret. Románia egyedül nagyobb területet kapott (102 ezer négyzetkilométert), mint amennyi Magyarországnak megmaradt (93 ezer négyzetkilométer). A háború előtti 20,9 milliónyi lakosunkból elvesztett 13,4 millió (64%), amelyből közel 4 millió magyar ajkú volt. 22 ezer kilométer vasútvonalunk-

„...Amit erő vagy hatalom elvesz, azt idő és kedvező szerencse ismét visszaadhatják. De amiről a nemzet félve a szenvedésektől, önként lemondott, annak visszaszerzése mindig nehéz és mindig kétséges...”

(Deák Ferenc)

Markó Béla véleményét váltott

Hiányolja a vízumkérdésre vonatkozó javaslatokat a státustörvény tervezetéből Markó Béla. Az RMDSZ szövetségi elnöke gyakorlatilag külhoni állampolgárságot kért a magyar kormánytól a határon túli magyarság számára. A tusnádfürdői szabadegyetem nyitányára időzített felvetést Orbán Viktor azal hárította el, hogy az nem a szabadegyetem, hanem a Magyar Állandó Értekezlet hatáskörébe tartozik. Az erdélyi magyar közvéleményt meglepetésként Markó páfordulása, az elnök ugyanis eddig élese elutasította a magyar útlevelet is biztosító külhoni állampolgárság ötletét. Az előzményekhez tartozik, hogy a Kolozs megyei RMDSZ a közelmúltban levélben kérte fel Markót arra, hogy tolmácsolja a magyar kormányfőnek a külhoni állampolgárságra vonatkozó igényüket.

Kis Újság

Ugyancsak lapzártakor kaptuk a hírt, hogy Patrubány Miklós, a Magyarok Világszövetségének elnöke, aki tiszteletdíját közcélokra ajánlotta fel, a Szolyvai Krónika gondjainak enyhítéséhez 100.000.- Ft-tal járul hozzá.

ERDÉLYI
MAGYARSÁG

H - 1116 Budapest
Sopron út 64. I. em.

Önérvetválság

Nehéz lehet manapság a román önérvet dolga. Mitől sértődjön meg? A magyar diplomácia jólneveltségétől, avagy Csurka István állásfoglalásaitól? Vegyük sorra, mit tesz egyik és mit a másik.

A magyar diplomácia diplomatikus. Úgy viselkedik, mint az úriember, akinek társaságában valaki ütemesen szellent, de ő nem akarja észrevenni. Amikor ellopták a zászlóját a kolozsvári konzulátusról, szemérmesen elfordult. Azt sem kérte számon, hogy felségterületének megsértőivel az illetékes hatóságok miért nem jártak el a törvény előírásai szerint. Pedig léteznek vonatkozó bírósági precedensek. 1990 elején Marosvásárhelyen magyar fiatalokat börtönbüntetéssel sújtottak azért, mert állítólag arra gondoltak, hogy levonnék Avram Iancu szobráról a zászlót. Ha elérnék. De előre megfontolt szándékukban a létra sem szerepelt.

Ilyen szempontból a magyar külpolitika következetes. A mostani kolozsvári főkonzult is rendszeresen sértegetik, de a magyar diplomácia csak nagyokat nyel. (Attól tartunk, valaki azt sugallja a magyar külügynek, hogy tapintatával bennünket kímél. Pedig rajtunk mindenképpen találnak kötekednivalót. Ha nem találnak, akkor kitálatálnak.)

Ezzel szemben Csurka István komolyan veszi azt, amit lát vagy hall. Itt van például ez a botrányos kijelentése, hogy a Tisza mérgezése nem a véletlen, hanem a szándékosság műve. Mire alapozhatta? Amikor a tiszai halállomány a hasát mutatta a világnak, román félhivatalos és hivatalos – nemcsak ellenzéki nacionalista, hanem minisztériumi (!) – vélemény szerint Nagybánán nem szabadult el annyi cián, és ha el is szabadult volna, attól a ciántól nem döglik a hal. Kipróbálták, a tévében bemutatták.

Aki ezt készpénznek veszi, mire gondoljon? Hogyan került annyi mérge a folyóba, amennyitől végül Galacon is megtiltották a vízfogyasztást? Máshol juthattak gyilkos anyagok a Tiszába. Nem Magyarországon, mert annyira azért nem öngyilkos nemzet a magyar, hogy saját életterét önzéssel felszá-

molja. Tehát valahol Nagybánya és a magyar államhatár között került a kritikus mennyiségű mérge a folyóba – gondolhatta az, aki az azonnali román állásfoglalásokat komolyan vette.

Ha pedig a méregadagolás helyszínének semmi köze az aranybányászathoz, akkor csak a szándékosság gyanúja merülhet fel. Következhet a cél firtatása. Vajon a szomszéd kecskéjének a megnyuvasztására irányuló szándék egymagában mindent megmagyarázna? Talán. De van más román szállóige is, amely felkeltheti a szándékosság-elmélet kutatójának figyelmét. Ez úgy hangzik, hogy a Dnyesztortól a Tiszáig.

Ettől csupán néhány gondolatnyi távolságra van a mai alföldi lakosság elzavarásának, az igénytelenebb keleti népesség betelepítésének a veszélye és annak szükségessége, hogy az SZDSZ-t meg kell akadályozni a magyar honvédelem felszámolásában. (Egyébként, ha nem mindenki vette volna észre, Csurka főként a sorköteles fiatalok megnyerését szolgáló kampányfogást akarta leszerelni a maga módján.)

Külön téma lehetne, hogy vajon az igénytelenebb népességbe bennünket is bekalkulált-e Csurka István, és hogy erre meg kellene-e sértődnünk, hogy ne fájjon az igazság. Azt azonban váltig nem értjük, hogy a szándékosság gyanújától mások miért kapták fel a vizet. Hiszen nyilatkozataikból egyenesen következik. Vagy azt szeretnék, hogy levegőnek nézzék őket?

Krónika
Nits Árpád – Kolozsvár

(– Fotó: MTI)

ADOMÁNYOK (Ft)

Bödecs Barnabás	Győr	100.000.-	Nagy Tiborné	Bp.	1.500.-
Dózsa Józsefné	Dömsöd	1.000.-	Pósthely Ferenc dr.	Pécs	1.100.-
Gyórfly Csongor dr.	Zalaegerszeg	600.-	Zakariás Égon dr.	Bp.	2.400.-
Hajdúhadházi Ref. Egyház	Hajdúhadháza	1.600.-			
Hegedűs Pál	Bp.	3.600.-			
I. K. dr.	Bp.	10.000.-	Külföld		
I. L.	Bp.	2.000.-	Jakobowits Blanka	Ausztrália	70.- AUD
Jánosi András dr.	Balatonalmádi	1.400.-	Józsa Erika	Ausztrália	120.- AUD
Kegyes Attila István	Szombathely	5.000.-	Kovács Attila	Franciaország	400.- FRF
Kolossy Marion dr.	Bp.	600.-	Simon József	Kanada	10.- USD
Kovács Árpádné	Gyöngyös	600.-	Ungváry Sándorné	USA	800.- USD

KÖZLEMÉNY

Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány (adószám: 19667173-2-43, cím: 1116 Budapest, Sopron u. 64.) ezúton ismerteti az 1999. évi tevékenységének főbb adatait és szolgáltatási igénybevételének módját:

ÉVES BESZÁMOLÓ

A. Befektetett eszközök	267	C. Saját tőke	4490
I. Immateriális javak		I. Induló tőke	7549
II. Tárgyi eszközök	267	II. Előző évek eredménye	-5679
III. Befektetett pénzügyi eszközök		III. Tárgyévi eredmény	2620
B. Forgóeszközök	4463	D. Tartalék	-463
I. Készletek		E. Céltartalék	
II. Követelések	1362	F. Kötelezettségek	703
III. Értékpapírok		I. Hosszúlejáratú kötelezettségek	
IV. Pénzeszközök	3101	II. Rövidlejáratú kötelezettségek	703
Eszközök összesen	4730	Források összesen	4730

Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány 87.148.-Ft cél szerinti juttatást nyújtott. Az Alapítvány 1999. évben vezető tisztségviselői részére sem pénzbeli, sem természetbeli juttatást nem nyújtott. Az Erdélyi Magyarságért Alapítvány 1999. évben az alábbi költségvetési támogatásokban részesült:

Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma: 4.000.00-Ft

Ilyés Közalapítvány: 3.000.00-Ft

A Kuratórium 2000. évben is az Alapítvány alapítói céljainak megfelelően többek között az Erdélyi Magyarság c. lap megjelentetésére nyújt támogatást. Az 1999. évről készült közhasznúsági jelentés az Alapítvány székhelyén megtekinthető.

FONTOS TÁJÉKOZTATÓ!!!

Alapítványunk anyagi helyzete fennállása alatt még soha nem volt ilyen sivár, ezért nyomatékosan felhívjuk minden kedves támogatónk figyelmét az alábbiakra:

Mivel a lap jövő évi megjelenése a fenti okok miatt teljesen bizonytalan, így nem lenne tisztességes előfizetési csekket küldeni, hiszen könnyen előfordulhat, hogy a következő évben Alapítványunk már nem tudja megjelentetni a lapot.

Eppen ezért, amennyiben helyzetünk mégis rendeződne, akkor majd jövő évi első számunkba „húzzuk be” csekkünket, bizva abban, hogy olvasóink, támogatóink nem szakítják meg kapcsolatukat lapunkkal.

Azok pedig, akik ennek tudomásulvétele után, mégis támogatnák alapítványunkat, azt kérjük ennek figyelembevételével tegyék.

A korábbiak szerint, az ebben az évben is csupán év végéig fogadunk el előfizetéseket,

s esetleges „túlfizetés” esetén a fennmaradó összeget támogatásként könyveljük.

Már jó előre itt szeretnénk felhívni figyelmüket egy gyakran előforduló gondra. Azon kedves támogatóink, akik támogatásukról ún. APEH igazolást kérnek, azt egyértelműen jelezzék, adószámuk (adóazonosító) egyidejű közlésével. Akik már kaptak korábban ilyen igazolást, azoknak már nem kell közölni számukat, hiszen az már szerepel nyilvántartásunkban.

Mivel könnyen előfordulhat az is, hogy anyagi gondjaink miatt ez évi 4. számunkat csak január elején tudjuk postázni, ezért már most hangsúlyozottan jelezzük, hogy akik várt adóigazolásukat év végéig nem kapták kézhez, de arra igényt tartanak, úgy azt felénk legkésőbb január első feléig jelezzék, mert alapítványunknak az igazolások másolatát január 31-ig el kell juttatni az adóhatósághoz. Ennek elmulasztása pedig jogvesztő hatályú!

Az Erdélyi Magyarság
külföldi képviselői:

Amerikai Egyesült Államok:

Maria Orbán-Bihary
402 East 65th street 2B
New York, NY. 10021
Tel.: (1)212-744-7946
Fax: (1)212-744-0614

Ausztrália:

Jed Productions, Józsa Erika
Cím: 22 Marinelle Street Manly Vale
2093 Australia
Tel./fax: 612-9907-6151

Belgium:

gr. Teleki Kálmán
Bovenberg 122
1150 BRUXELLES
Tel.: (02) 770 16 01
Bank: 310-0737944-54

Dánia:

Dansk-Ungarsk Seiskab,
Hortensiavej 12. 1857 Frederiksberg C

Hollandia:

K. A. Pehlig-Stubnya,
Muzenlaan 5, 2353 KB. Leiderdorp,
Postabank No. 653 557
Tel.: 07/89-03-31

Izrael:

Pál Tibor
Street Puah 6 A/5
35311 Haifa
Tel.: 528780

Kanada:

Kate Karácsony, Pannonia Books Ltd.
P. O. Box 1017 Postal Station „B”
Toronto, Ont. M5T 2T8
Tel./Fax: (416)5353-963

Nagy-Britannia:

Klára Morvai, Hungarian Book Agency
P. O. BOX 1956
Durham DH1 2GA
Tel.: 00 44-191-272-2446
Fax: 00 44-191-368-4198

Olaszország:

Maria Toth Pittaluga
Mellbodes 41.09045 Flumini (CA)
c/c N 15853 096
Tel.: 70-830-309

Svájc:

Anikó Parragi
8046 Zürich, Wehtalerstr. Str. 295.
Tel.: 41/1/372-3201
Zürcher Kantonalbank
Kto. Nr. 1118-0298.950 Zürich

Svédország:

János Jári
Fagotgr. 5/B, 223 68 Lund,
Tel.: 046/14-70-81
Postgiro: 6310 106-7

Azokban a – főleg európai – országokban ahol nincs lapunknak képviselője, olvasóink előfizetésüket akár címünkre postázott csekkel, akár **money orderrel** rendezhetik, de küldhetnek postai „COUPON” is. Amennyiben magyarországi ismerőseiken keresztül akarnak előfizetni, úgy kérésre (akár üzenet-rögzítőnkön keresztül is) csekket küldünk.

UTAZZON MAGYARORSZÁGRA VONATTAL!

Vegye igénybe a nemzetközi menettérti kedvezményt, mely bármely romániai kiinduló ill. bármely magyarországi érkező állomásra igénybe vehető. A kedvezmény mértéke a romániai vonalakra 70%, a magyar vasúthálózatra 55%. A korhatáron belüli gyerekek már a felnőttek által fizetett díj feléért utazhatnak. A nemzetközi menettérti menetjegy érvénytartalma 2 hónap.

MAGYARORSZÁGON SZERETNE UTAZNI, KIRÁNDULNI?

A 14 év alatti gyerekek alanyi jogon 67,5%-os kedvezményre jogosultak a MÁV vonalain.

A Magyar Államvasutak az életkorhoz kötött kedvezmény alapján az 55. életévüket betöltött nők, illetve a 60. életévüket betöltött férfiak részére 20%-os kedvezményt biztosít.

A kedvezményre való jogosultsághoz az életkort és a személyazonosságot igazoló igazolványt kell bemutatni.

Bármely szerv által szervezett csoportos utazás esetén a vasúti jegypénztárakban 10-19 főig 33%-os, 20 főtől pedig 50%-os kedvezménnyel válhatnak jegyeket.

A MÁV Rt. Magyarországon egész évben 50%-os alkalmi menettérti kedvezményt ad az Ópusztaszeri Emlékpark, a Közlekedési Múzeum, az Aggteleki Nemzeti Park és a Fővárosi Állat- és Növénykert látogatásához.

A kedvezmény odautazásra legkorábban a rendezvény nyitását megelőző nap 0.00 órától vehető igénybe.

A visszautazást a rendezvény zárását követő nap 24.00 órájáig be kell fejteni.

A feltételekről érdeklődjön a személypénztárakban!

ÚTICÉLUL VÁLASSZA A BALATON-PARTOT!

Váltson balatoni napijegyet kedvezményes áron!

1.osztályon 2.082,-Ft

2.osztályon 1.388,-Ft

A napijeggyel a jegyen feltüntetett nap 0.00 órát követően 36 órán belül korlátozás nélkül utazhat a Balaton körül.

A részletekről érdeklődjön (+36) 1 461-5400-as telefonszámon.

Tartós vízum

EGY LEENDŐ STATUSMAGYAR BORÚS TAVASZI GONDOLATAI

Remények és kétségek között vergődik a határon túli magyarság. Reménykedik, mert hosszú idő után most van először olyan anyaországi kormánya és miniszterelnöke, aki nem kommunista vagy a liberális érdekeket tartja fontosabbnak a saját nemzete érdekeinél. Reménykedik, mert az euró-atlanti politika elfogadja, eltűri a változásokat, és az orosz birodalom sem emeli fel nagyon a hangját, ha a dolgok nem éppen az ő elképzelései szerint történnek. Igaz, ennek is ára van: csecsen hullák ezrei alkotják az amerikai-orosz egymás dolgaiba való be nem avatkozás zálogát.

Reménykedik az elcsatolt területek magyarsága, mert talán most érkezett el a történelmi pillanat, amikor a trianoni békediktátum tragédiáján némiként enyhíteni lehet. Nem autonómiákkal, nem státustörvénnyel, nem pozitív diszkriminációval, hanem békés határmódosítással, a leszakított nemzetrészek területtel együtt történő visszacsatolásával. Ha a két német államot egyesíteni, Csehszlovákiát, a Szovjetuniót, Jugoszláviát szétválasztani lehetett, ha Kelet-Timor lakossága saját maga dönthette le, hogy hova tartozzon, akkor miért nem élhetne így az „utolsó csatlós” is?

Ez a remény?

És a kétségbeesés: ha mindez nem így történik.

Orbán Viktor miniszterelnök úr ukrainai látogatásakor megnyugtatta az ukránokat: Magyarország nem vezet be vízumkényszeret 2002-ig, Magyarország uniós csatlakozásáig. Amiből logikusan következik, a *csatlakozás után viszont igen*. Ugyanakkor az EU holland csatlakozási főbiztosa kijelentette: Magyarország, szerinte egyébként nagyon helyesen aláírta a schengeni határok védelméről szóló egyezményt, amit őt annak betartására kötelezi. Az Európa Unió viszont nem tehet különbséget ukrainai ukrán, orosz vagy magyar között, de nem fog különbséget tenni szlovák, román vagy szerb állampolgár között sem. Számukra mindannyian egyformák vagyunk.

Egyrészt ezért naivitás bármilyen *tartós vízumról* beszélni. Számunkra ez, leendő státusmagyarokra nézve, mit jelentene? Azt, hogy egy bizonyos hozzáférhető összeg ellenében akkor utazhatunk Magyarországra, amikor csak akarunk. Mit oldana meg? Nem jelenti ezt. Az EU politikusaiban nincs meg a készség még erre sem. (Lásd a bővítési főbiztos nyilatkozatát.) De még ha meg is kapnánk a tartós vízumot, a szlovák, az ukrán, a román, a szerb hatóságok bosszúból nem engednék ki bennünket az országból.

Hogy gondolhatja valaki is, hogy egy magyar szabadon utazhat, egy szerb meg nem?

Másrészt mit nyernének a tartós vízummal? Most is be lehet szerezni az osztrák, a francia, sőt még a kanadai vízumot is, de minek? Kinek van arra pénze, hogy turistaként utazgasson? Az utódállamok magyarjai nagy többségének biztosan nincs. Nem is lehet havi 40-50 márkából. A nép, az a bizonyos istenadta nép, nem tudna mit kezdeni bármilyen vízummal, mint ahogy a státustörvény rá vonatkozó rendeleteivel sem. Attól, hogy én legálisan vállalhatnék munkát az anyaországban, még nem oldottam meg semmit. A családot otthon hagyva vendégmunkásként éljem le az életemet? Mi lesz a már így is megbontott családi kötelekekkel?

Nem csak pénzzel neveljük gyerekeinket, nem csak az anyagi biztonság jelenti a családot. Hetente vagy havonta járjak haza asszonyhoz, gyerekhez, a határon át lopva az összekuporgatott kis semminket, és még azt is a vámosok kénye-kedvének kitéve? Hány család bomlana fel? Hány házasság menne tönkre? Ez kell nekünk? A már így is drasztikusan fogyó nemzetünknek?

A státustörvény egyik leendő hozadéka, az ingyenes magyarországi gyógykezelés, a magyarországiakban jogos ellenszenvet váltana ki. Jómágam, de bizonyára mások sem fogadnák el azt, hogy a magyarországiak azért dolgozzanak, hogy engem, aki a szerb, a román, az ukrán vagy a szlovák államnak fizetem az egészségügyi biztosításomat, az ő pénzükön gyógyítsanak.

A Magyarországon tovább tanuló határon túli diákokkal a napokban íratják alá a nyilatkozatot, miszerint csak akkor kaphatnak továbbra is ösztöndíjat, ha tanulmányaik befejeztével visszamennek oda, ahonnan jöttek. Ez is kétélű dolog. Valóban, itthon nagy szükség van a képzett szakemberekre, de az itthoniak nagy része sem a szakmájában dolgozik, ha egyáltalán van munkahelye. Vajon hol tudna magyar környezetben elhelyezkedni egy vég-

zett humán genetikus? Ez a nyilatkozattétel sok fiataalt vissza fog rettenteni az anyaországi továbbtanulástól, aminek vagy az lesz a következménye, hogy egyáltalán nem folytatja tanulmányait és elmegy segédmunkásnak vagy napszámosnak, vagy pedig beiratkozik valamilyen államnyelvi iskolába, miáltal félig már el is veszett a magyarság számára. Anyanyelvi készsége fokozottabban leépül, nemzettudata megszűnik.

Az autonómia, vagy ahogy még hivatalos kisebbségi politikusaink mondani szokták: az autonómiák láncolata sem járható út. Nemcsak azért, mert semmi készség nincs a többségi népben és vezetőiben bármilyen autonómiára, hanem azért, mert az *autonómia légvár*. Egyetlen betű sem valósult meg a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének vagy a Vajdasági Magyarok Szövetségének iránymutatónak mondott autonómia-törekvéseiből. Egyetlen betű a mélyen tudományos alapokra helyezett oktatási rendszer tervezeteiből. És nem is fog. Nemcsak Szerbiában, de a többi utódállamban sem.

A többségi nép rosszindulata és gáncsoskodása megakadályoz minden civilizáltnak mondott és a civilizált világ számára elfogadható megoldást. Ezek a népek saját szellemi felemelkedésükkel sem törődnek. Hány félresikerült oktatási rendszerváltást kellett megérnie a kisebbségeknek a többséggel együtt? De nemcsak a szellemi, hanem az anyagi felemelkedés sem cél. Az egyetlen cél a harács, a vezető politikusok meggazdagodása, a nagy tömegek alacsony életszínvonalon való tartása.

Légvár az autonómia, mert nem védi meg a kisebbségi magyart a garázdálkodó többségtől. Bármikor háborúba kényszerítheti, elűzheti, kifoszthatja, az utcán a gyerekeit megverheti, vagy akár kisiskolás gyerekét le is köpheti büntetlenül. Nincs az az autonómia, ami a kisebbségit az atrocitásoktól megvédené.

Ha lehúzzák a schengeni vasfüggönyt és mi kisebbségi, akkorra talán státusmagyarok, azon kívül rekedünk, akkor végleg elvesztünk. Egy villany-szerelő barátom pontosan fogalmazott, amikor azt mondta: mi még tanulhatunk valamilyen mesterséget, de a gyerekeink már csak arra kellene, hogy zsellérek legyenek. Hogy helyettük és az ő gyerekeik helyett dolgozzanak. Nem parasztnak, zsellérnek.

Jöröss Béla
(Szolyvai Krónika)